

Stanisław Reszka
Przetroga pastyrska do Miasta Warszawskiego

Biblioteka źródeł Słownika polszczyzny XVI wieku

Repozytorium cyfrowe tekstów szesnastowiecznych (w jednolitej transliteracji zgodnej z *Zasadami wydawania tekstów staropolskich (projekt)*, Wrocław 1955) – red. P. Potoniec, K. Opaliński

Piśmiennictwo religijne

oprac. Patrycja Potoniec, Maria Popielarska, Ewa Cybulska-Bohuszewicz

ISBN 978-83-65832-90-0 (całość)

ISBN 978-83-65832-04-7

strona: kt

1: Przetrgá**2: Páftyrska/ do Miá=****3: ftá Wárfzewskiego.**

4: Kłędzǎ Stániłławá Refzki/

5: Dziekaná Wárfzewskiego.

6: Przydáne iest krotkie opifánie na=

7: bozeńftwá RZYmkiego/ pierwey

8: potocznegó: á potym ósobnegó w przefzły

9: Iubileufz/ ábo Miłóściwe láto pokazánego.

10: 1. Piotr 3.

11: Páná Chryftulá poświęcayćie w fercách wá=

12: fzych. Gotowymi będąc zǎwždy ku dofyc vczynie=

13: niu każdemu żądájącemu fpráwy/ o tey ktora w

14: was iest nádzieiey: ále z fkromnością/ á boiáźniǎ

15: fumnienie máiac dobre: áby w tym w czym was po

16: mawiáią/ byli zǎwftydzeni cí/ ktorzy potwarzáią

17: wálze dobre w Chryftulie záchowanie.

18: **Cum Gratia et Priuilegio S.R.M.**

strona: ktv

1: Do żydow w 13. Kápit:

2: Bąǔdćie poftużni Przełożonym wálzym/ y bǎ=

3: dzćie im poddáni: oni bowiem czuiǎ/ iákoby ráchu=

4: nek zǎ duǔze wálze dáli: żeby to z ochotǎ czynili/ á ni[e]

5: z nǎrzekániem. To wam bowiem nie należy.

6: **S. Bernh. tract: de præcepto**7: **et difpenfatione.**

8: Iest to znák niedoǔkonálnego fercǎ/ y zgoǎ nie

9: potężnegó vmyǔ/ vftáwy ftǎrǔzych fwych fkrzётnie

- 10: rozbierác/ y fádzić fię ná kázdey rzeczy/ ktora bywa
 11: rofkazána: dopytáwać fię przyczyny o wżyftkim/ y
 12: kázdego rofkazánia bádać fię fpofohu/ chocia iest zá=
 13: kryty: y nigdy niechćieć włuchác/ iedno gdy fię trá=
 14: fi co tákiego włyfczeć/ co fię podoba/ rć.

Przetrgá

strona: 3

1: Przetrgá

2: Do Miáftá Wár=

3: fzewfkiego.

- 4: **Z**LOtufty Doktor Chryzo=
 5: ftom święty/ gdy zá rofkazá=
 6: niem CEfárkim/ od owieczek
 7: fwoich CONftántinopolfkich
 8: odiezdzał/ ktore ná ten czás Ká
 9: cerze/ z prawdziwey zbáwienney náuki ze=
 10: przec/ á ná błędliwą [!] / fałszywanáukę fwoię
 11: przeciągnąć chćieli/ widząc ie być z odiáchá=
 12: nia fwoiego nie po máłu zátrwożone/ tych
 13: fłow do nich ná ich przetrgę wżywał: (*marg*) [Tomo 5. Homelia de exilio fuo. et alibi. \(-\)](#)
 14: Iednoftáyność wáfzá w powfzechney wie=
 15: rze chrześcijánfkiey/ iednym nas ciálem vczy=
 16: niłá/ zá czym áni głowá od ciála/ áni ciáło od
 17: głowy oderwáme [!] być nie może. Chocia na
 18: rożnych mieyfcách/ przedfię miłością chrześ=
 19: cijánfką złączeni będziemy/ ták iż áni śmierć fa
 20: má/ chęci mi ku wam nie nápfuie. Albowiem
 21: choć y ciáło to moje w niwecz fię obroći/ dufzá

22: moiá żywa zołtanie/ y was wípominác záuŵze

A ij

będzie.

strona: 4

4.

Przełtrogá

1: będzie. Wy bowiem iesteście moj fynowie/

2: moj brácia/ moje członki/ moje ciało: wy moiá

3: koroná/ wy moje bogáctwá/ wy moje łkárby/

4: wy moje światło/ moje słońce/ y coś ielzczę

5: nád słońce świetleyfzego. Albowiem dla wá=

6: łzey wiary y łtáteczności/ dla wálzey miłości/

7: mnie ná onym świecie zgotowána będzie ko=

8: roná kroleftwá niebiełkiego: nie dla tego łłóń

9: cá iáłnego/ by dobrze tákowych ielzczę więcey

10: było. Ia was przed oczymá záuŵze będę miał/

11: z wámi będę mowił/ was będę vczył/ was ná

12: pomiń: gdy iákie náwáłności powłtána/ ná

13: was będę wołá/ będę przełtrzeğá: y owłzem

14: wiedząc/ iż łzátan bez przełtánku łzuka kogoby

15: požárł/ á iż y teraz iákieś nowe náwáłności

16: wzburzył/ nowe iákieś łzturmy ná was nágo=

17: tował/ áby wálżę łtáteczność/ iedność/ miłość

18: z łerc y z miáłtá wálżego wypłózył: (*marg*) Trwáłóć kościołá powłzechnego. (-)tedy

y te=

19: raz zaráz obecnie prołżę/ y nápominał/ ábyś=

20: cie ná to pomnieli/ iż nie máłz nic mocnieyfzego

21: trwáłfzego/ nád Kościoł Boży/ y dla tego fię

22: go/ iáko żelázneho filaru trzymáli. Albowiem

23: kto ná kościoł Boży żądło obrocił/ iákoby ná

24: niebo íamo ízturmował. Co íam Bog zbudo=

25: wał/ á zbudował ná wieki/ kto táki będzie/ co=

by ná=

strona: 5

5.

do Miáftá Wárfzewfkiego

(*marg*) Mátt: 24 (-)

1: by náwałtíć ábo ofłábić mogł? Niebo/ powiá

2: da Zbáwićiel/ y ziemiá przeminie/ á fłowá mo=

3: ie nie przeminą: ktore to fłowá?(*marg*) Mátt: 16. (-)Tys íeft

4: Piotr/ á ná tey opoce zbuduię kościoł moy/

5: ktorego brany piekielne nie przemogą. Ieflić

6: nie dofyć ná Páńfkiey obietnicy/ y ná fłowiech

7: iego/ rzecz íamá pokázuie że fłowá Páńfkie

8: íą nie odmienne. Pátrż íáko wiele Tyrrán=

9: now Kościoł Boży do tych czáfow burzyło/

10: íákiego okrucieńftwá wzywáli/ íákim go o=

11: gniem podzegáli/ íákie nań miecze oftrzyli/ íá=

12: kie fzubienice budowáli/ íákie piece zápaláli/

13: íákie okrutne beftye przepuľzczáli/ á przedíę

14: Kościołá zburzyć y zniľzczyć nie mogli. Pátrż

15: gdzie íię cí podzieli/ co íię ták ná kościoł rzući=

16: li/ á gdzie cí co ich okrucieńftwá/ w kościele/ y

17: dla kościołá wycierpieli. Oni w piekielnych

18: mękách trwáią vdręczeni/ á cí wiecznym we=

19: íelem íą w niebie vćiefzeni. Onych imię po w=

20: ízyftkim świećie/ íáko to fłońce/ y owfzem nád

21: to fłońce/ bárziefy świeći/ bo nocy żadney nie

22: ćierpi: á tych pámiątká z cíály wefpólek w wie

23: czne ćiemności íeft pogrzebioná. Dwánaście

24: tylko ná on čás Páńskich zwolennikow było/

25: á żadna ich moc z mocámi przełomić nie mo=

A iij

głá.

strona: 6

6.

Przetrogá

1: głá. Teraz fię chwałá Bogu po świećie zwo=

2: lennikow Páńskich wśzędzie námnożyło: y

3: ktoż fię łzátáná álbo iego Minińtrow bać bę=

4: dzie? (marg) Mátt: 24 (-)Niebo/ iáko fię iuz rzekło/ y ziemiá prze=

5: minie/ ále słowo Páńskie nigdy nie przeminie.(marg) **Obacz [!]** . (-)

6: Abowiem niebo dla kościołá ieft vczynione/

7: nie kościół dla niebá. Niech fię łzátan burzy/

8: niech kácerze łzturmuia/ niech Tyránnowie

9: miecze ońtrzą/ niech fię ten świat/ ielli ma gdzie

10: zápádnie: My mamy zapis Zbáwićielá náńze=

11: go/ Cyrográf pálcem iego nápińány/ krwią zá

12: pieczętowány/ przy nim iáko przy murze łtoie=

13: my. Chcećie go wam ná roziedznyim teraz bę=

14: dę czytał?(marg) Mátt: 28. (-) Oto/ powiáda Zbáwićiel/ z wámi

15: ieftem przez wśyńtek čás/ áż do łkończenia

16: światá. Chryńtus z námi/ nie boymy fię/ Chry

17: łtus z námi nie vńtępuymy: Chryńtus z námi

18: nie dawaymy mieyńcá łzátánowi.(marg) **Kościółá Powńzechnego przełádowanie prózne.**

(-) Niech Tyr=

19: ránnowie burzą/ niech **kácerzełzturmuia [!]** / niech

20: fię świat ná nas obroći/ Chryńtus z námi: w=

21: łzyńtko to łá słábe páięczyńki. y coz nád ćienką

22: páięczyńkę słáblzego? O nędzna twoiá mocy/

23: nickszemny Szátanie: nie tylko kościoła tak

24: wielkiego/ tak łzerokiego/ tak pełnego/ tak wfta

25: wicznego zwalczyć nie możesz: ale y częłto

gęłto

strona: 7

7.

do Miastá Wárfzewskiego.

1: gęłto iedney pánieneczkiey przekonácieś nie

2: mogł. Włpomni coć Męczennicy święci wy

3: rządźali: włpomni iáko cię częłto nie dorosłe/

4: łłábe/ mdłe/ pánieneczki záfłtydźily. Włpo=

5: mni y ná máłe dźiateczki. Azaś pánieneczkom

6: gardła nie brał/ ázaś ich nie mordował/ nie

7: rzazał/ nie lupił/ nie topił? áleś przedfię ich

8: łtałości w wierze/ ich miłości ku Bogu y bli=

9: źniemu náłłábić y náwątlic nie mogł. Ciáłoś

10: potárł/ po palił/ w wiátr obrocił/ áleś ich wia

11: ry nie nárułzył. Iełłis tedy iedney pánienki

12: przekonác nie mogł: iákoż lię teraz śmiełz ku=

13: lić o takie miásto/ o takie zgromádzenie/ iedno

14: ścią wiáry/ y miłości/ iáko mur kámienny ołó

15: wem łpoione. Czyń tedy co chcełz/ my przy Cy=

16: rográfie Pánłkim łtoiemy: Oto ia z wámi ie=

17: łtem/ áż do łkończenia świátá.

18: Co ná on czás ná roziedznyim/ ten to pra=

19: wdźiwy Páłterz (ktoremum ia godźien nie

20: iełł bym rozwiązał rzemyk v botá iego) owie=

21: czkom łwoim KOnłtántynopolłkim/ toż ia

22: wam włzyłtko/ iego ráczey łłowy/ przez ktore=

23: go wftá Duch święty mowił/ niź moimi/ ktore

24: vltáwicznje łtworzyćelá moiego gniewáią/

25: przelożyć y przypomnieć mogę: poniewaź

fię też

strona: 8

8.

Przełtrogá

1: fię też y ná was zmawiáią/ gotuią/ buntuią/

2: oftrzą teráznieyfy kácerze/ áby iedność w wie

3: rze/ y miłość chrześcijáńfką w mieście wá=

4: łzym rozerwáli/ á rozerwawłzy wiarę w Pá=

5: ná Chryłtułá/ y wyznánie Troyce náświęt=

6: łzey z myłli wálzych/ y z poyśrzodku ferc wá=

7: łzych wygálili.(*marg*) Szátan kácerłtwá z lekká prowadźi Pfa: 13.52 (-)Boć do tego krefu łzátan rzecz

8: łwoię/ iáko po łtopniách/ prowadźi/ áby głu=

9: pi powiedział w fercu łwoim/ Nie máłz Bogá/

10: choć łłodko rzkomo śpiewa/ choć to dziwny=

11: mi máłzkarámy zákrywa/ áby łwoią plugáwo

12: śćią chęći ludzkich od łiebie nie odtrącił. Dla

13: tego was też/ wełpołek z onym ś. Dokto=

14: rem/ przez krew y mękę Páná á Zbáwićieła

15: náłzego IEzu Chryłtá/ prołzę/ ábyście fię y

16: wy tákże tegoż to kościołá chrześcijáńfkiego/

17: iáko żelázneho filaru mocno trzymáli/ kościo=

18: łá łłucháli: przy kościele żyli/ tákże y zmárli.(*marg*) Pfal: 115. Galat: 1. (-)

19: Nie odfyłam was do Angiołá/ nie vkázuię

20: wam do człowieká (bo człowiek káždy/ iáko

21: pímo święte mowi/ kłamcá iefł: á o Angiele

22: zálę Páweł ś. nápiłá: iefłiby wam Angioł z

23: niebá co inłzego powiádał/ nád to coście wzię=

24: li/ niech przeklęstwo będzie) ále was odfyłam

25: y vkázuię do kościoła: o którym pímo S. to

świa=

strona: 9

9.

do Miáftá Wárfzewskiego.

1: świádectwo dáie/ iż ieft/(*marg*) 1. Tim: 3. (-)domus Dei, columna et

2: firmameⁿtumveritatis, to ieft/ dom Boży/ filar/ y

3: vmocnienie [!] prawdy. O Kościele powiedzia=

4: no: (*marg*) Matt: 18. (-) Iesliby kto zdrowego nápomnienia nie

5: słuchał/ powiedz kościołowi: iesliby kościoła

6: nie słuchał/ miey go łobie iáko zá pogániná/ y

7: iáwnogrzełzniká. O Kościele nápiáno:(*marg*) Ephel: 1. (-)Iż

8: BOg Oćiec fyná łwego dał/ áby był głową

9: náde włyftkim kościołem/ ktory ieft ciálem ie=

10: go. (*marg*) Ephe: 5. (-)A ná drugim mieyfcu: Mąż ieft niewie=

11: ście głową/ ták iáko ieft Chryftus głową ko=

12: ściołowi. A do Kolofenłow písząc:(*marg*) Colof: 1. (-)On ieft/

13: práwi/ głową ciála kościołowego/ ktory ieft

14: początkiem pierworodnym z vmárłych. Do

15: tego tedy was kościoła odfyłamy/ ktory tyl=

16: ko łam ták ieft od łamego Bogá vprzywileio=

17: wány/ iż błądzić nie może. Czýmkolwiek was

18: kiedy Heretycy potkáia/ lubo iż zmárłych lu=

19: dži ná pomoc łobie wzywamy/ lubo iż obrázy

20: chwalemy/ lubo iż pod iedną ołobą ciáło Páń=

21: łkie bierzemy/ lubo iż fię zá vmárłe modlemy/

22: lubo iż fię święconą wodą kropiemy/ lubo iż

23: ofiárę świętą/ Młzą názwáną łprawuiemy:

24: lubo iż fiedm Sákrámentow policzamy: lubo

25: iż widomą iedną głowę kościoła widomego

B
być

strona: 10

10.

Przeftrogá

- 1: być wyznawamy: lubo iż w świętą Troycę
- 2: wierzymy: lubo iż fyná z Oycem [cofubstantia](#)=
- 3: [lem](#) álbo ípoł íftnego być wyznawamy: cokol=
- 4: wiek iedno gánić/ bluźnić/ háńbić poczną/ w
- 5: náuce y ípráwie nálfzey chrześcijánfkiey/ choć
- 6: też y pímmem świętym nápftrzą/ choć y Conci=
- 7: liámi/ choć y Doktorámi dumy fwoie podpíe=
- 8: ráć y fzczyćić będą/ namniey fię tym nie trwoż=
- 9: ćie/ naymnieyfzey ípráwy chrześcijánfkiey dla
- 10: tego nie opuľczayćie/ pomniác ná ono/ iż z Pá=
- 11: nem zbáwicielem nálfzym díputuiąc/ nie goły=
- 12: mi fłowy/ ále BOżymi/ y pímmem świętym/
- 13: fwoiey rzeczy tenże íam ízpetny ízátan podpíe=
- 14: rał. ([marg](#)) Szátan Bożym fłowem przeciw BOgu walczy. Matt: 4. Píal: 90. (–)Nápiľano/
- práwi/ Angiołom fwoim ro=
- 15: íkazał o tobie/ áby cię ítrzegli po drogách two
- 16: ich/ ábyś o kámién nie obraźił nogi twoiey. ([marg](#)) Wykład pímmá w kościele tylko íeft. (–)
- 17: Tákże y wy/ nie ná káždy dźwięk pímmá świę=
- 18: tego drzewá fkladayćie/ ále fię wnet kościoła
- 19: dołóźcie: w kościele fię dowiáduyćie/ y w ko=
- 20: ściele pytayćie/ íáko to álbo owo pímmo wy=
- 21: kładáne y rozumiáne być ma/ będąć tego pew=
- 22: ni/ że go nam żaden áni Angioł/ áni człowiek
- 23: pewny/ áni z wolą BOżą zgodniey wyłóżyć

24: nie może/ iáko tenże to kościół/ tá oblubienicá

25: Páná Chryftułowá/ ktorey włafnie ieft obie=

cany

strona: 11

11.

do Miałtá Wárfzewskiego.

1: cány/ y zefłány Duch święty/ Duch wśzelákicy

2: prawdy. A iáko nam tenże to kościół podał

3: y pokazał/ ktore pímo miedzy ták wielą in=

4: łzych odrzuconych mamy mieć zá prawdziwe

5: iftotne pímo/ zá prawdziwą iftotną Ewán=

6: gelią/ zá prawdziwie iftotne lifty Apóstoł=

7: łkie/ zá prawdziwe iftotne pímo Prorockie:

8: tákże nas tenże kościół vczy/ iáko ma być toż

9: ono pímo wedle woli Bożey/ wedle myfli zbá

10: wićielá náłzego/ wedle prawdy świętey/ wy=

11: kładáne y wyrozumiáne.(*marg*) Składne podobie[ń]łtwo. (-)Stworzył Pan Bog

12: rozmaíte lekarłtwá dla zdrowia y pożytku

13: náłzego: podał ie nam w moc ábyfmy ich vzy=

14: wáli/ ále ná tym nie dofyć: chciał mieć od tego

15: Medyká/ chciał Chirurgá/ ktorzyby *rozume^m* /

16: náuką y experiencyą tego dochodźili/ co dla

17: ktorey choroby zdrowo/ co niezdrowo. Tákkże

18: y my gdy z rołkazánia y vznánia kościółá po=

19: włzechnego Bibliją świętą zá fzczyre/ praw=

20: dźiwe/ iftotne słowo BOże przymuiemy/ od

21: tegoż kościółá mamy fię pytać/ iáko tey to Bi=

22: blijey vzywác/ iáko wykłádác iáko rozumiec

23: tegoż to píma świętego łtukfárki mamy/ ábo

24: wiem słowo Boże nie w czytániau/ ále w rozu=

25: mieniu naleŹy. PiŹmo być moŹe/ ále Źowo

B ij
BoŹe

strona: 12

12.

PrzeŹtrogá

- 1: BoŹe Źlie rozumiáne być nie moŹe. Nie zaráz
- 2: tedy zá Źowo BoŹe mieyćie/ choć od kogo pi=
- 3: Źmo BoŹe vŹlyŹyćie/ ále Źię wnet koŹciołá po=
- 4: radŹćie/ ktory piŹmo y czytác y wykłádác v=
- 5: mie. A iáko vznał/ iŹ to álbo owo piŹmo od
- 6: BOgá iest/ BoŹkim pálcem/ BoŹkim duchem
- 7: nápiŹane/ ták y to vzna/ co przez to álbo owo
- 8: piŹmo tenŹe Bog/ co ták piŹał/ rozumieć chciał
- 9: y roŹkazał. NiemáŹ zápprawdę beŹpieczniey=
- 10: Źzey wiáry dla káŹdego człowieká/ á tym wię=
- 11: ce y ielzche dla tych co Źię áni náuká/ áni piŹmem
- 12: Źwięty m báwiá/ iáko oná węglarzowa wiá=
- 13: rá/ ktorá wŹpomina w złoty ch Źwoich kŹię=
- 14: gách Źławney pámięci Źwięty on Kárdynał
- 15: **HOSIVS** mocny on Źup tych náŹy ch zefŹly ch
- 16: czáŹow/ koŹciołá chrzeŹcijáńŹkiego Źwiecá/ y
- 17: ozdoba oyczyzny náŹzey/ á iákoby náŹzey POL=
- 18: Źkiey **Patriarcha**, Pan y dobrodŹiey moy Mći=
- 19: wy.(*marg*) Kárdynał Hofius Patriarcha PolŹki. (-)(*marg*) Wiára Węglarzowa
napewnieyŹa. (-) Pytał/ práwi/ ieden Doktor Węglarzá/
- 20: coby wierzył? OdpowiedŹiał/ co koŹcioł wie=
- 21: rzy: á koŹcioł co wierzy/ co ia: á ty co/ co koŹ=
- 22: cioł. Ták go ná dálŹŹá rozmowę z tego kołá
- 23: nie mogł wyćiągnąć: y ták węglarz vŹzedł Źi=

24: deł Doktorowłkich.

Ale iż

strona: 13

13.

do Miáftá Wárfzewłkiego.

- 1: Ale iż też kácerze/ iáko fłowo BOże/ ták y
- 2: kościoł/ łobie przywłafzczáią/ tym fię popifuią
- 3: iż z kościołem trzymáią/ w kościele mięłzkáią/
- 4: iáko od kościołá pímo/ ták y od kościołá wy=
- 5: kład píma biorą/ ná wálze przefłogę (*marg*) Płal: 25. (-)(ponie=
- 6: waż też w pímie czytamy być *Ecclefiám mali=*
- 7: *gnantium*, to iefł kościoł złofliwych) pokażę
- 8: wam znáki zá ktorými bęđziecie rozeznáć mo=
- 9: gli/ y drugich tákże łáfiad wálznych náuczyc/
- 10: (*vnieuig enim mandavit Deus de proximo fuo*, ká=
- 11: źdemu Pan Bog rofkazał fłaranie mieć o bli=
- 12: źnim fwoim) który iefł/ á gdzie iefł/ ten to ko=
- 13: ścioł/ który święty Páweł zowie *Domum Dei*,
- 14: *columna^m et firmameⁿtu^m veritatis, domem Bozym/*
- 15: filarem y vmocnieniem prawdy: á który iefł/ y
- 16: gdzie iefł/ co go Dawid Prorok zowie *Ecclesia^m*
- 17: *malignantium*, kościoł złofliwych.(*marg*) 1. Tim: 3. (-) (*marg*) Płal: 25. (-)Wiedząc
- 18: Duch ś./ iż fię tych ofłátnich czáfów mieli zná=
- 19: leść zwodźciecele źdrádlwi/ odrywáiący lu=
- 20: dzie od owczárnicy Bożej/ y pokázuiący im/
- 21: owo tu iefł Pan Chryłtus/ ono tám/ owo fám
- 22: kościoł: owo tám/ owo fám fłowo Boże.(*marg*) Mátt: 24 (-) W
- 23: tymże Kredzie powłzechnym/ w którym wiá=
- 24: rę náłzę chrześcijáńłką wyznawamy/ przez

25: vltá Apoftólfkie/ dołóżył tych znákw/ ktore

B iij
dziela

strona: 14

14.

Przetrgá

1: dziela kościół prawdziwy/ od kościoła fałszy=

2: wego/ *fedem veritatis a fede fallitatis, Ecclesiam*

3: *malignantium, ab Ecclesia piè credentium*: gdy nam

4: przy inłzych wiary chrześcijánłkiey ártyku=

5: łách ták wierzyć y wyznáwáć rofkazał:(*marg*) Znáki pewne kościoła prawdziwego.

(-)Credo

6: *vnam, Sanctam, Catholicam, Apoftolicam Ecclesia^m,*

7: Wierzę ieden święty/powłzechny/ Apoftólłki

8: kościół: w ktorých to słowách czterech/ iáko

9: w iednym háłle zámknione są pewne á nie o=

10: myłne znáki/ pewnego y prawdziwego iłtotne

11: go kościoła chrześcijánłłkiego: tego kościoła/

12: w ktorým y teraz włzyłcy mielłzkamy/ co nas

13: Heretykowie Papieźnikámi zowią: ktorých

14: znákw żadne nigdy heretyckie zgromádze=

15: nie nie znáło: żadne ich hordy/ áni poczty/ áni

16: miáły áni mieć mogły/ áni mieć będą/ áni mieć

17: mogą.(*marg*) Kościół dla czego ieden. (-) Naprzod ten náłz Kátholicki kościół/

18: przy ktorým ftoiemy/ ielł Ieden: Bo się sąm z

19: łobą w iedności wiary/ y w iednákim rozu=

20: mieniu zgadza. Zgadza się w licźbie Sákrá=

21: mentow/ zgadza się w wzywániu ich/ zgadza

22: się w wykłádaniu píłmá/ zgadza się w ofierze/

23: zgadza się w káplánłłtwie/ zgadza się w porza=

24: dku: iedno we wżyftkich ferce/ iedná dułzá.(*marg*) [Auguft: in pfalm: 54.](#) (-)A

25: iáko Auguftyn ś. piŕze: [In diuerficate linguarum](#)

carnis

strona: 15

15.

do Miáftá Wárfzewŕkiego.

- 1: [carnis, est vna lingua cordis.](#) W roźnicy ięzykow
 2: ćielefnych/ ieft iedność w ięzykach ferdecznjch.
 3: Co o Bogu/ co o Pánie Chryftufie/ co o koś=
 4: ćiele/ co o infzych ártykułách wiáry chrześćijáń
 5: ŕkiey wierzył y vczył Iákub w Ieruzalem/ to
 6: Piotr w Rzymie. Co Páweł w Syryey/
 7: Pámphilijey/ Likáonijey/ Mácedonией/ to
 8: Ian ŕwięty w Azyey: co Thomáŕ ś. v Pár=
 9: tow/ Medow/ Perłow: to v Murzynow/
 10: [apud Æthyopes,](#) y w Arábijey [Eunuchus Philippi](#)
 11: [Apoftoli difcipulus:](#) co [Hieronymus in Illyrico:](#) to [Au=](#)
 12: [guftinus et Cyprianus](#) w Afryce. Co [Ambroŕius](#)
 13: we Włofzech: to we Fráncyey [Remigius.](#) Co w
 14: Niemcech [Maternus:](#) to w Anglijey [Beda.](#) Co
 15: [Iræneus](#) w Lugdunie: to [Saturninus,](#) w Tolećie.
 16: Co w Anglijey [Ariftobulus, Egnatius, Damia=](#)
 17: [nus:](#) Co w Węgrzech y w Czechách ś. Woy=
 18: ćiech: to w POLŕzcze S. Stániŕław. Co we
 19: Szwecyey [S. Ansgarus:](#) to w Dánijey [S. Sigefri](#)
 20: [dus:](#) Co w Scocyey [Palladius:](#) to w Hiberni=
 21: iey [Patricius.](#) A choć bárzo roźnych lat żyli/
 22: przedię iednáko záwŕze trzymáli y vczyli. Bo
 23: prawdá ieft iedná/ fáłŕz rozmáity: to ieden
 24: przed pułtorem tyliácem lat/ to drugi przed

25: tyfiacem/ co ieden przed fześcią/ liednią fet lat:

to drugi

strona: 16

16.

Przetrogá

1: to drugi przed dwiema/ trzemá fty lat ro=

2: żnych narodow/ rożnych ięzykow/ rożnych oby

3: czaíow ludzie trzymáli y trzymáią/ y we wfzy=

4: ftkim fię z náuką Páná Chryftułową y Apo=

5: ftołką zgadzáią. Zá czym fą/ iáko iedno ciało

6: zrozmaitych człoⁿkow złożone. Zá czym idzie/

7: iż gdzie fię táka iedność/ zgodá fátteczność/ v=

8: ftańwiczność ná każdym mieyfcu/ káždego cza

9: fu/ y wieku nayduie/ tám ma być y mufi być

10: ten to ieden ktorego fzukamy kościoł Boży/ y

11: chrześcijáńki. A ná przykład weźmi ieden

12: ktory ártykuł Wiáry náfzey chrześcijáńkiey/ z

13: tych ná ktore fię Heretycy oborzyli. Błuznią

14: teraz ofiárę świętą/ ktorą we Mfzey czynie=

15: my/ y zową to bálwochwálftwem/ y nas bál=

16: wochwalcámi. (marg) Mfza święta záwfsze w kościele ofiárowána. (-) Przypátrzymy fię iáko tę to ś.

17: ofiárę fprawowano/ iefli iednáko/ iefli záw-

18: fze/ iefli wfzędzie w kościele chrześcijáńkim/ o

19: tey to ofierze rozumiano: á gdzie to wfzyftko

20: naydziemy/ znák ieden prawdy pewney mieć

21: będziemy. [grafika](#)

22: Pifmá świętego nie wfpominał/ to iefł

23: oney oftátniey wieczery/ przy ktorey fprá=

24: wowániu powiedział Pan Chryftus one fto=

25: wá:(*marg*) Luce 22. (-)Hoc facite in mei coⁿmemorationem: to czyńcie

ná moię

strona: 17

17.

do Miáftá Wárfzewskiego.

1: ná moię pámiątkę. Gdzie sam Zbáwićiel nász

2: *functus est sacerdotio secundum ordinem Melchisedech:*

3: odpráwił vrząd kápłáńki/ to ieft/ ofiárę we=

4: dług porządku Melchisedechowego: á iáko

5: mowi *Gregorius Niffenus:(marg) Orat: 1. de Resurrect. Christi. (-)Ineffabili quoda^mmodo*
le=

: (*ipsum obtulit:*

6: to ieft/ niewymownym iákimí

7: Ípołobem y obyczáiem sam siebie ofiárował.

8: Niechcę tedy ná sámym się pińmie iádzić: bo

9: też Heretycy toż pińmo ná śwą ftronę ciągną/

10: y śwych kácerńkich/ zborowych/ y brogowych

11: wieczery/ pińmem tákże podpieraia/ á zás

12: ná nászę chrześcijáńką Mízę y wieczerzą/ tym

13: ze pińmem fzturmuia. Ale vczyńmy co ieden

14: Doktor ś. rádzi: *Cum ignoramus aliquem sensum*

15: *scripturæ, in sanctorum factis videamus:* To ieft.

16: Gdy nie wiemy iákiego wyrozumienia pińmá

17: świętego/ w vczynkách y íprawách ludzi

18: świętych tego dochodźmy. Obroćmy się te=

19: dy do wykłádu tego to pińmá/ y do náuki y

20: zwyczáiu kościoła powźeznego. Przypá=

21: trzmy się ielli zaráz po wftápieniu w niebo

22: Páńskim tá ofiárá ciála y krwi Páńkiey/

23: pod ołobą chlebá y winá spráwowána byłá/

24: iefli záfwe/ iefli iednáko/ iefli wáfedzie. Iz zá=

25: raz ofiárá ś. ciála y kwie Páńfkiey spráwo=

C
wána

strona: 18

18.

Przetrogá

1: wana byłá/ pokázuię wam one fłowá ś. Már

2: cyalifzá/ ktory oczymá fwymi zbáwicielá ná=

3: ízego/ w cíele iego widział:(*marg*) *Epíftol: ad Burdegale^m. cap: 3. (-) Sacrificium Deo crea=*

4: *tori offertur in ara, non homini neq̄ Angelo, neo solum in ara*

5: *sanctificata, sed vbiq̄ offertur Deo oblatio munda, ficut testa-*

6: *tus est cuius corpus et sanguinem in vita^mæterna^m offerimus.*

7: To ieft: Ofiárę Bogu ftworzyćielowi ofiáru=

8: iemy ná ołtarzu/ nie człówiekowi áni Angio=

9: lowi/ áni tylko ná ołtarzu poświęconym/ ále

10: wáfedzie ieft ofiárowána/ BOgu ofiárá czy=

11: fta:(*marg*) *Epíft: 2. ad omnes Orthodoxos. (-)iáko świadczy ten/ ktore^{go} ciáło y krew/ ná*

12: żywot wieczny ofiárujemy. Tákże Alexaⁿder f.

13: Męczennik: *Nil in sacrificijs maius esse potest, qua^m*

14: *corpus et sanguis Christi: nec vlla oblatio hac potior est, sed*

15: *omnes præcellit.* To ieft we wáfyfłkich ofiárách/

16: niemálz wiefłzey ofiáry/ iáko ciáło y krew Pá=

17: ná Chryftufowa/ nie málz żadney wáfnieyfzey

18: ofiáry/ ále tá zacnością fwą wáfyfłkie iníze

19: przechodzi. (*marg*) *Epíftol: ad Trallianos (-)Tákże ś. Męczennik Ignatius: Nō*

20: *liceat sine Episcopo, neq̄ offerre neq̄ sacrificare, neq̄ immola-*

21: re, neq Mißas celebrare. To ieft/ nie godzi fię bez Bi=

22: ĩkupá áni ofiárowác/ áni Mfzey mieć.(marg) Lib: 4. contra Valentinianos. (-) Przy=

23: łožę y czwartego Męczenniká ś. Ireneufzá/

24: ktory żył po Bożym wftąpieniu máło więcey

25: niż fto lat. Ten też ták piŕze: Sed et Chriftus eum

26: qui de creatura panis est, accepit et gratias egit dicens: Hoc

est

strona: 19

19.

do Miáftá Wárfzewŕkiego.

1: est corpus meum, et calicem fimiliter, qui est ex ea creatura,

2: quæ est fecundum nos, fuum languinem confeßus est, et noui

3: Teftamenti nouam docuit oblationem, quam Eccleŕia ab Apo-

4: ftolis accipiens, in vniuerŕo mundo offert Deo, ei qui alimenta

5: nobis prætat: de quo in 12. Prophetis Malachias fic ait: (marg) Málach: 1 (-)Non

6: est mihi voluntas in vobis, et ŕacrificium non accipiam de ma-

7: nibus veŕtris, fed in omni loco incenŕum offertur nomini meo,

8: et ŕacrificium purum. To ieft/ Ale y PAN Chry=

9: ftus chleb z rzeczy ftworzoney wzięł/ y dzięki

10: czynił y mowił: To ieft ćiało moie. Tymże

11: obyczáiem y kielich/ ktory tákże z ftworzenia

12: ieft podług nas/ ŕwoię krew być wyznał/ y no=

13: wego Teftámentu/ nowey náuczył ofiáry/ kto=

14: rá koŕcioł od Apoŕtołow biorąc/ po wŕzyft=

15: kim ŕwiećie ofiáruie Bogu/ temu ktory nam

16: żywnoŕci dodawa. O czym ze dwunaŕcie

17: Prorokow ieden Máláchiafz/ ták mowi: Nie

18: mam dobrej woli ná was/ y dáru nie przy=

19: muię z ręku wálznych: ále ná káżdym mieyŕcu

20: poŕwiáćaię y ofiáruiaę imieniu mojemu ofiá=

- 21: rę czyftą. Mogł bym wam tu przywieść wiele
- 22: inźnych Doktorow świętych/ y Męczeⁿnikow/
- 23: Dionyfium, Abdiam, Clemente^m, Iuftinum, Nazian=
- 24: zenum: y wiele inźnych Bogu miłych/ y Duchá
- 25: świętego pełnych ludzi: ále íam Pan powie=
- 26: dział: *In ore duorum vel trium stet omne verbum.*(*marg*) Mat: 18. (-)

C ij

Tu

strona: 20

20.

Przeftrogá

- 1: Tu widźicie iż te fłowá Páńskie/ *Hoc facite*,
- 2: ták rozumieli/ záráz po Páńkim w niebo
- 3: wftąpieniu/ iáko my teraz rozumiemy/ ták
- 4: ofiárowáli/ iáko my teraz ofiárujemy: Iż
- 5: iednáko/ y wśzędzie/ to íeft/ ná roźnych tego
- 6: światá mieyfcách/ zgodnie te fłowá Páná
- 7: Chryftuſowe rozumiáne były. Stąd obacz=
- 8: ície że toż co piáli/ vczyli/ y czynili/ Apoſtoło=
- 9: wie w żydoſtwie naprzod: toż czynili y vczyli
- 10: ich zwolenicy/ w Grecyey/ we Włofzech/ Frán
- 11: cyey/ Hiſzpánijey/ Anglijey/ w Niemcech/ Cze=
- 12: chách/ Węgrzech/ w Polfcze/ w Dánijey/ w
- 13: Szwecyey/ w Szkocyey/ káždy íwego od
- 14: BOgá przeyzrzanego y náznáczonego czáfu.
- 15: Toż wśyftkie porządne *Concilia* Włofkie/ Hi=
- 16: ſzpáńskie/ Niemieckie/ Greckie: toż Theologo=
- 17: wie po Akádemíách/ toż Mnifzy w Kláſzto=
- 18: rách: toż Puftelnicy po gorách rozumieli/ czy

- 19: nili/ vczyli. Ieft pifána Mfza Iákubá ś. kto=
 20: ry był w Hieruzalem: ieft Mfza ś. Bázylego y
 21: Chryfoftomá/ ktorzy byli w Grecyey: ieft
 22: [AEthypica](#), to ieft Murzyńka Mfza: ieft v ś.
 23: Klementá druga/ ktory był we Włofzech v=
 24: czniem ś. Piotrá: gdzie choć ná rożnych miey-
 25: łcách/ o tey ś. ofierze/ iednák iednáko y zgodnie

vczą.

strona: 21

21.

do Miáftá Wárfzewłkiego.

- 1: vczą.(*marg*) Pfał: 18. (-)Ták iż fię wypełnia ono co pifmo ś. mo=
 2: wi: [In omnem terram exiuit fonus eorum, et in fines](#)
 3: [orbis terræ verba eorum](#). Iż záfwe iednáko o tey
 4: to naświétfzey ofierze vcżono y rozumiano w
 5: kościele Bożym/ ftąd obacźcie. Bo co vczyli
 6: Apoftołowie/ to vczyli ich difcipułowie: Co
 7: zaráz po Apoftolech/ w onym Pierwłzym wie
 8: ku/ to ieft/ we ftu lat/ vczył y pifał o tey to nay=
 9: ſwiétfzey ofierze S. on Męczennik [Ignatius](#),
 10: [Martialis, Dionyfius](#), to Wtorego wieku vczył
 11: y pifał Męczennik ś. [Iuftinus, Clemens](#), to Trze=
 12: ćiego wieku/ [Cyprianus, Tertullianus, Origenes](#): toż
 13: Czwartego wieku/ [Athanasius, Nilfenus, Cyrillus Ale-](#)
 14: [xandrinus](#): toż Szoftego wieku/ [Maxentius, Cañiodo-](#)
 15: [rus, Gregorius](#): toż fiodmego wieku/ [Cafarius, Ifidorus](#),
 16: toż [Concilia Toletanum Sextum, et Septimum](#): toż Ólme
 17: go wieku/ [Carolus Magnus](#): toż [Beda, Damałcenus, Ger-](#)
 18: [mang](#) Coⁿftantinop. [Alberig](#): Dźiewiętę⁸⁰ wieku [Rabanus](#),
 19: [Pałchafius, Haymo, Theophilactus](#): Dźiefiątego wieku/

- 20: Gilbertus, Radulphus, Oecumenius: Iedenastego wieku
 21: Algerus, Damianus, Adelmanus, Lanfracus, Euthyminus:
 22: Dwanaście wieku/ Bernardus, Petrus Cluniacensis,
 23: Petrus Lombardus, Rupertus: toż Zonaras, Balfamon, Nice-
 24: tas: Trzynastego wieku/ Innocentius, Thomas de Sa-
 25: cramentum Eucharistiæ, Guilelmus Parisien, Alexander: Czter

C iij

naściego

strona: 22

22.

Przetwórczość

- 1: następnego wieku/ Nicephorus, Calistus, Occam, Durandus:
 2: Piętnastego wieku/ Bessarion, Thomas Waldenf. Gabriel
 3: Biel, Gerfon. A tego więc następnego Szesnastego
 4: wieku/ wzięliśmy następnymi słowami/ oczyma widzieć
 5: my/ rękami się dotykamy/ co Doktorowie Ko
 6:ścioła Bożego o następnym ofierze piszą/ co
 7: kánodzieie wciąż/ co Męczennicy świadczą/
 8: co Confessorowie wyznawiają co Mniłzy śpie
 9: wiają/ co Panny czyłte/ co śtateczne wdowy
 10: trzymiają.(marg) Traditio mocna Bálzta w kościele. (-) Skąd zaraz widzieć możecie/ one
 11: drugą mocną Bálztę nauki kościoła Bożego/
 12: Traditionem/ to jest/ podanie: które^{go} ważność
 13: odrzuciają wszyscy kácerze/ niechcąc nic przy=
 14: mówić w kościele/ coby w piśmie ś. wyraźnie
 15: rozkazano nie było. Ale tego wykładu piśmá/
 16: który się náyduje/ álbo w księgách Doktorow
 17: świętych/ álbo w Trádycyách Apostołłkich/
 18: choć ich nam ś. Páweł trzymać się rozkazał [!] /

19: mówiąc:(*marg*) 2. TheŃ: 2 (-)State et tenete Traditiones, quas accepistis, siue

20: per fermonem, siue per Epistolam. Ze im oczy koła/ y ich

21: piekielnym inwencyam/ y zabobonom łą prá=

22: wie *ex diametro* przeciwne/ tedy ie zá plotki

23: máią/ zá wymyŃły PapieŃskie/ zá Ńny Mnĩskie/

24: zá bayki niewieŃcie.(*marg*) *In TuŃcul. Quæst:* (-)NápiŃał niekiedy mądry

25: on Pogánin *Cicero: Confensus et conspiratio omnium gen*

tium,

strona: 23

23.

do MiáŃtá WárfzewŃkiego.

1: *tium, vox naturæ est æŃtimandus:* Zgodne á iednoŃtáy=

2: ne rozumienie wŃzyŃtkich narodow/ ma być ro=

3: zumiáne/ iáko iáki gŃos przyrodzony. Ale my

4: Ńlufzniey moŃemy powiedzieć: *Confensus et conspi-*

5: *ratio omnium membrorum ChriŃti, vox ChriŃti est æŃtimanda.*

6: To iefť/ zgodne á iednoŃtáyne rozumienie wŃzy

7: Ńtkich czŃlonkow Pána ChryŃtuŃfowych/ iáko

8: gŃos Pána ChryŃtuŃfow ma być przyięte: y

9: ieden Ń. Doktor Ńlufznie to Ńmiał o Trádycy=

10: ách wyrzec: (*marg*) *Theophil. Ńuper 2. TheŃal: 2. (-)Traditio est nil quæras amplius.*

Podánie

11: iefť/ Nic Ńię dáley nie pytay. *grafika* (*marg*) Wtory znák koŃcioła BoŃego. (-)

12: Wtory Znák KoŃcioła BoŃego iefť *San-*

13: *cta:* to iefť Ńwięty. Nie Ńeby wŃzyŃcy ludźie/

14: Ńwiętego y poboŃnego Ńywotá byli/ co przy ie=

15: go náuce Ńtoią. Bo w nim łą/ źli y dobrzy: co

16: Ńię w Ewángelijey znáczy przez one trzody/

17: przez onę rolą/ przez one Ńieći/ przez on dom/

18: przez on Ńkarb/ przez one dzieŃieć dziewic/ gdzie

- 19: fię náyduie wiele złego pomiełzánego z do=
 20: brym. (marg) Matt: 13. Matt: 25 (-)Tákże y w Kościele wiele ich ielt/ co
 21: woley BOżey nie czynią/ ále ciáłu/ świátu/
 22: Dyabłu fluzą y dworuią/ choć iednák to wły=
 23: łtko/ co kościoł vczy o wierze chrześcijáńskiey
 24: trzymáią.(marg) KOścioł dla czego názwany świętym. (-) Ale dla tego świętym zowią/ iż
 25: święte czyni: y żaden świętym/ áni Bogu mi=

łym

strona: 24

24.

Przetwóga

- 1: łym/ áni zbáwionym być nie może/ ktory w
 2: tym kościele nie ielt/ by fię niewiem iákimi v=
 3: czynkámí nápierzył y vpłtrzył. W nim łą
 4: Sákrámentá święte/ w nim iáłmużny/ w nim
 5: pofty/ w nim modlitwy/ w nim ofiáry/ w nim
 6: ceremonije święte: ktore ácz przez fię łą rze=
 7: czy dobre/ y pochwalenia ludzkiego godne/
 8: wżákże nie łą święte/ nie łą do załługi/ nie łą
 9: ku pozyfkániu żywotá wiecznego doftáteczne/
 10: gdy fię okrom tego to kościołá dzieią. Sákrá
 11: mentá w tym tylko łámyim kościele świecą:
 12: Iáłmużny w tym tylko łámyim kościele nie=
 13: práwości náłze gáłzą: Pofty w tym tylko łá=
 14: myim kościele/ požądliwości náłze hámuia:
 15: Modlitwy w tym tylko łámyim kościele wy=
 16: flucháne bywáią: Ofiáry w tym tylko łámyim
 17: kościele przed Máiełtat Boży/ przez wżyft=
 18: kie niebiołá przenikáią: Ceremonije w tym tyl
 19: ko łámyim kościele Bożym łą/ nam ku pozyfká=

- 20: niu łalki Bożey vżyteczne. Dla czego też wi=
 21: dziewmy y z podziwieniem czytamy/ iáko zów=
 22: fze było wiele/ y dziś iefzcze z łalki BOżey ieft/
 23: ludzi Bogu miłych/ prawdziwych sług BO=
 24: żych/ ktorzy fię tego to kościoła powfzechne=
 25: go trzymáiąc/ wolą Bożą/ y przykazanie iego

ze wżyft=

strona: 25

25.

do Miáftá Wárfzewskiego.

- 1: ze wżyftkiego fercá fwego/ ze wżyftkiew myfli
 2: fwey/ ná káżdym mieyfcu pełnią. Oni BOży
 3: towárzyfze/ święci Apoftołowie/ oni krwáwi
 4: **Meczennicy** [!] / oni ftáteczni Confeforowie/
 5: one czyfte Pánienczki/ one mężne Wdowy/
 6: ktorym żywot był Chryftus/ á śmierć zyfkie^m /
 7: ktorych ftáłości żadna moc przełomić/ żaden
 8: Tyrann nárużzyć nigdy nie mógł/ dla tego iż
 9: fwoie budowanie/ nie ná fłábym piałku/ ále ná
 10: opoce mocney kościoła s. powfzechnego fun=
 11: dowáli:(*marg*) Philip: 1. (-)(*marg*) Rom: 8. (-) z ktorey/ ich żadne vtrapienie/ żaden
 12: vćifk/ żaden głod/ żadna nágotá/ żadne niebe=
 13: fpieczeństwo/ żadne prześladowanie/ żaden
 14: miecz áni śmierć/ áni żywot/ áni Angiołowie/
 15: áni przełożenítwá/ áni fiły/ áni mocárftwá/ á=
 16: ni wyfokość/ áni głębokość/ od miłości BO=
 17: żey/ y od kościoła iego odłączyć y oderwać nie
 18: mogła: (*marg*) Hebr: 11. (-)y dla tego fámeo ćierpieli pośmiewi=
 19: fka/ bićia/ więzienia/ y ciemnice/ kámionowá=
 20: nie: rościnano ie/ mordowano ie/ tułali fię w

- 21: owczych y kożich škorkách/ vbodzy/ včífnieni
 22: vtrapieni/ ktorych ten obłudny świat nigdy
 23: nie był godzien. Ma tedy być/ y ielt ten to ko=
 24: ściół/ ktorego szukamy/ święty/ mali być koś=
 25: ciołem prawdziwym/ iakoż y teraz z łálki Bo=

D

żey

strona: 26

26.

Przeštrogá

- 1: žey/ náyduią fię w tym to Kościele fzczery á
 2: prawdziwi fludzy/ ofiaruiący w pokorze ofiá=
 3: ry ferc swoich/ ná cześc y chwałę ftworzyciela
 4: fwego: á iefli gdzie ná gromádzie/ tedy w o=
 5: nym lámym mieście Rzymłkim/ ktore kácyrze
 6: Bábilonem zową/ y báržiey niż węża y plá/ w
 7: nienawiści máią: nie ináčzey iedno iako wilk
 8: Pálterzá/ złodžiey ftrožá/ fędžiego winny/ ká=
 9: tá ná śmierc škazány. O czym w swoich kfię=
 10: gách pięknie y fzeroko piŕze/ on drugi młot terá=
 11: źnieyfzych Heretykow/ **HOSIVS** Kárdynał czło
 12: wiek iako zacny/ tak wŕzelákies w káždego wiá
 13: ry godny/ nie co z powieści drugich ludzi
 14: miał/ álbo fłyŕzał/ álbo w kfięgách czytał/ ále co
 15: lam okiem swoim widział/ y czego fię ręką
 16: swoią dotykał: (*marg*) Hofius Kárdynał młot kácierzow terážnieyfzych. (-)co też ná końcu
 tych kfiążek po=
 17: łožono znaydžiefz/ ná pokazanie potwarzy/ kto
 18: rą ná wŕzyftko chrześcijáńftwo/ á nawięcey ná
 19: ono święte Miáfto kłáda/ y ná okazanie nie=

- 20: prawdy/ którą chęci ludzkie od tego to miáltá
- 21: odtrącáią: ták iż tá włafność lámemu tylko
- 22: kościołowi Bożemu/ á żadnemu infzemu poka=
- 23: tnemu zborowi nie należy. Bo nie może być
- 24: Sanctitas vbi non est veritas: O czym niżey co ie=
- 25: Ízczę więcey powiemy. [grafika](#)

Teraz

strona: 27

27.

do Miáltá Wárfzewkieg

(marg) Trzeci znak kościoła Bożego. (–)

- 1: Teraz do trzeciego háłlá/ álbo znáku Ko=
- 2: ścióła Bożego przyłtępuię/ ktore gdzie fię nay=
- 3: dzie/ tám iest nie omylny/ pewny kościół BO=
- 4: ży. Ma też być náuká zdrowa y prawdziwa
- 5: Kátholická/ to iest/ po wzyłtkim świecie ro=
- 6: zniefioná/ y rozłzerzoná/ wedle onego pílmá: (marg) Pál: 112. (–)
- 7: A folis ortu vłq ad occafum laudabile nomen Domi=
- 8: ni. Nie żeby káżdego czáfu po wzyłtkim świe=
- 9: cie/ iednáko dobrze wierzone/ (gdyż też Pan
- 10: Bog kácerłtwá y błędy przepułzcza/ áby/ iáko
- 11: ś. Páweł mowi: ktorzy łá doświadczeni byli
- 12: wyiáwieni) (marg) 1. Kor: 11. (–)ále iż nigdzie dobrze nie wierzo=
- 13: no/ gdzie fię od powłzechney łpołeczności odłá=
- 14: czono.(marg) Zgodá powłzechney wiáry. (–)A ná przykład: Co naprzod vczone y
- 15: wierzone w żydowłkiey ziemi/ to potym w
- 16: Grecyey/ to w Azyey/ to w Pámphilijey/ to v
- 17: Párthow/ v Medow/ v Elámitow/ to w Poⁿ=
- 18: cie/ w Kápádocyey/ w Phrygijey/ w Egypt=
- 19: cie/ y łtronách Libiyłkich. Co we Włofzech/

- 20: to we Francyey: co w Hiłzpánijey/ to w Niem=
 21: cech/ to w Anglijej/ Polfcze/ Węgrzech/ w Dá
 22: nijey/ w Szwecyey/ w Szkocyey/ to v Sło=
 23: wakow/ Kroátow/ to ná wyfpách morfkich/
 24: to po gorách wyfokich/ to terážnieylych ná=
 25: fzych czáfow w Indjách dálekich/ cołmy iuż wy

D ij
żey

strona: 28

28.

Przetrogá

- 1: żey iáśnie pokazáli/ gdyłmy piáli iáka ie=
 2: dność y fpołączność Doktorow iełt/ y vczyćie=
 3: low/ y piárzow świętych/ ktorzy ná rożnych/
 4: á od fiebie bárzo odległych mieyfcách miefzká=
 5: iąc/ iákoby fię ná iedno zdánie zmawiáli/ ták fię
 6: z fobą w káżdym ártıkule wiáry chrześciján=
 7: fkiey zgadzáią. Niemálf w tym to kościele ro=
 8: źnice żadney/ między Krolem á poddánym/
 9: między Pánem á vbogim/ między żydem á Gre
 10: kiem/ między Bárbárem á Tátárzynom/ mie=
 11: dzy mefłką plćią/ á niewieścía: ále wfzyftko we
 12: wfzyftkich iełt Chryftus/ tenże Pánem wfzyft=
 13: kich/ bogáty ná wfzytkie/ ktorzy wzywáią iego.(*marg*) Rom: 10. (-)
 14: Gdzie tedy náukę taką vyźrzyćie/ o ktorey wfzę
 15: dzie zgodnie káżdá nácyá po wfzyftkim świe=
 16: ćie rozumiałá y rozumie/ y iednáko o niey trzy=
 17: málá y trzyma/ tám rozumie fię być znák pew=
 18: ny prawdźiwego Páná Chryftułowego Ko=
 19: ściołá. (*marg*) Czwarty znák kościołá Bożego. (-)

- 20: Czworthy znak/ zdrowey prawdziwey náu
 21: ki/ w nálezym Kredzie położono/ [Apoftolica](#), to
 22: ieft/ iż ma być Apoftolſka: to ieft od fámych A=
 23: poftołow zácztéta/ álbo ich prawdziwych zwo=
 24: lennikow y namieftnikow podána. A ná przy=
 25: kład/ weźmiemy čás pierwżego nálezego do

wiary

strona: 29

29.

do Miáftá Wárfzewſkiego.

- 1: wiary chrześcijánſkiej nawrocenia. Kroyni=
 2: ki nález powiádaią/ że przodkowie nález z po=
 3: wieści y obcowánia Czechow y Moráw=
 4: cow/ wiaré Páná Chryftuſowę poználi y przy
 5: ięli/ porzuciwży nieme bałwány/ ktore chwa=
 6: lili.(*marg*) **Lib: aduerfus Iudæos** (-)Aczkołwiek Tertulianus dawny á zacny
 7: Doktor piſze/ że zá iego ielzcze czáfu/ to ieft Ro=
 8: ku Pánſkiego 210. Sármatowie byli przyię=
 9: li wiaré Páná Chryftuſowę. My tedy od Cze
 10: chow y Moráwcow/ Moráwcy od ś. Cyryllu
 11: íá y Methodyuſá/ Czechowie od ś. Woycie=
 12: chá náukę zbáwienną poználi/ y przez Ianá 13
 13: Biſkupá Rzymſkiego/ álbo przez poſłánce ie=
 14: go/ [Vilibardum](#), [Procheum](#), [Iordanum](#), [Gotfridum](#).
 15: [Lucidu^m](#), [Angelotum](#), [Octaium](#), [Iulinum](#), w teyże to
 16: wierze potwierdzeni y vmocnieni/ y w porząd=
 17: dną íprawę ſłużby BOżey y obchodow koś=
 18: ćielnych/ wftáwieni byli. Cyryllus záś y ś.
 19: Woyciech nie od ſiebie tego co vczyli mieli/ áni
 20: tego (iáko o ſwey náuce Luther piſze) z pod=
<http://rcin.org.pl>

- 21: ławia wyrwáli/ ále fię tego od Papieżow
 22: Rzymfkich vczyli/ Ianow/ Agápetow/ Ste=
 23: phánow/ Sergiułow/ Bonifácyułow/ Bene=
 24: dyktow: ci zász od przodkow/ przodkowie od
 25: dawnieyfzych: dawnieyfzy/ od iefzcze dawniey=

D iij

fzych

strona: 30

30.

Przetrgá

- 1: fzych/ áz ták do głowy/ y práwe^{go} źrzodłá przyy=
 2: dźiemy/ to ieft/ do łámego Páná Chryftuła/
 3: BOgá y zbáwicielá náfzego: ktory obiecnie
 4: owce fwoie Piotrowi świętemu zlecił/ mo=
 5: wiąc po trzy kroć: *Palce oues meas.(marg)* Ioan: 21 (-) Tym kíztał=
 6: tem doyść możemy náuki Apoftolfkiew/ iefli z
 7: ich pińania/ álbo podánia wyfzłá: á dofzedfzy te=
 8: go/ tákowá mamy *mięc [!]* zá prawdźiwá á nieo=
 9: mylná kościołá Bożego náukę.
 10: A źefmy pirwey dáli przykłád o nayświęt=
 11: fzey ofierze/ ktorá we Mfzey fprawuiemy: fzu=
 12: kaymy też iefli ten ártykuł/ ktorym wyznawa=
 13: my iż kościoł Rzymfki ieft mátká wfzyftkich ko
 14: ściółow/ ma tákże w łobie one fpofofy álbo
 15: włafności/ to ieft/ *confenfione^m, Antiquitatem, vni-*
 16: *uerfitem*, ktore gdy naydźiemy/
 17: mieymy zá pra
 18: wdźiwá á nie omylná náukę. (*marg*) Swiádecťwá Doktorow ś. o zwierzchności Rzymfkiego kościołá. *Aduerfus hærefes lib: 3. cap.: 3.* (-)Pátrźmy iefli o

- 19: tym iednáko/ iefli wżędzie/ iefli záwże/ w koś=
 20: ćiele powfzechnym trzymano. Iż záwże/ po=
 21: kázuie fię to z lińtow pińanych od Kościoła
 22: Rzymńkiego czáfu Klemená ś. Papieżá/ do
 23: Koryntow/ miedzy ktorými wżczęły fię były
 24: wielkie nieńafki/ o ktorých ták Iræneus pińze: Sub
 25: hoc Clemente dißenfione non modica, inter eos, qui Corinthi eraⁿt
 26: fratres, facta, fcriptit, quæ est Romæ Ecclesia, potentißimas lite-

ras

strona: 31

31.

do Miáftá Wárfzewńkiego.

- 1: ras Corinthijs ad pacem eos congregans, et reparans fidem eo-
 2: rum, et enuncians, quam in recenti ab Apoftolis receperant tra-
 3: ditionem. To iefť/ Pod tym Klemenśem/ gdy fię
 4: ftála rożność nie máła miedzy tymi ktorzy by=
 5: li w Koryńcie bráćia/ nápiśał/ ktory iefť w
 6: Rzymie/ kościoł naymożnieyńzy lińt Korynt=
 7: czykom prowadząc ie do pokoiu/ y nápráwu=
 8: iąc wiarę ich/ y opowiadáiąc/ iáko świeżo od
 9: Apoftołow wzięli to podánie.(*marg*) Epifť: 3. ad omnes Epifcopos. (-)
 10: Anákletus tákże namiśńnik Klemená pi=
 11: ſze te ſłowá: *Aliæ primæ ciuitates, quas vobis con=*
 12: *fcriptas in quodam Tomo mittimus, ab Apoftolis, et à*
 13: *Beato Clemente prædeceßore noſtro, fiue à nobis prima=*
 14: *tes prædicatores acceperunt. Hæc verò ſacrofancta*
 15: *Romana et Apostolica Ecclesia, non ab Apoftolis, ſed*
 16: *ab ipſo Domino ſaluatore noſtro, primatum obtinuit, et*
 17: *eminentia^mpotefťatis ſuper vniuerſas Eccleſias, ac totu^m*

18: Chriſti populi gregem alferta est. To ieſt: Inſze prze

19: dniefze miáftá/ ktore wam ſpifane poſyłamy/

20: od Apoſtołow/ y od błogoſławionego [Klemeⁿ](#)

21: ía przodká náſzego/ álbo teſz y od nas/ pierwſze

22: káznodzieie otrzymały. Ale ten naſwiętízy

23: Rzymſki y Apoſtołſki koſciół/ nie od Apoſto=

24: łow/ ále od íamego Páná zbáwiciela náſzego/

25: przodkowánie otrzymał/ y zwierzchnoſć mo=

cy nád

strona: 32

32.

Przeſtrogá

1: cy nád wſzyſtkimi koſcióły/ y wſzyſtkiey chrze=

2: ſćijańſkiego ludu trzody doſtąpił. To przed

3: pultorem tyfiacem lat piáno: pátrzymy co

4: przed tyfiacem lat o tymże ártykule trzymano.

5: Zali ná ten czás [Leo Pontifex](#), [Lanfracus](#), [Guid=](#)

6: [mundus](#), [Alredus](#), y inſzych wiele ludzi vczonych:

7: v ktorych te właſne ſłowá náyduiemy: [Beati](#)

8: [Doctores](#), [ſi non eiſdem verbis](#), [eiſdem tamen ſententijs](#), [multis](#)

9: [in locis concorditer afruxerunt](#), [hæreticum eſſe omnem homi-](#)

10: [nem](#), [qui à Domino et vniuerſali Eccleſia](#), [in fidei doctrina di-](#)

11: [ſcordat](#). To ieſt Doktorowie ſ. ieſli nie tymi ſło

12: wy/ wſzákſze zdánim iednákim ná wielu miey=

13: ſcách iednoſtáynie ſię zgodzili/ kácerzem być

14: wſzelákiego człowieká/ kthory od Páná/

15: y powſzechnego Koſciółá náuki y wiáry ieſt

16: roſzny. Pátrzymy ná terázniefze czáfy ná=

17: ſze: zaſ co inſzego terázniefzy Doktorowie v=

18: czá/ iedno co vczył ieſzcze zá Apoſtołow [Cle=](#)

- 19: mens, zaraz po Apoſtolech Anacletus, po nim Cy=
- 20: prianus, Auguſtinus, Hieronymus, Ambroſius, Bernardus, Leo,
- 21: y inſzy/ aż do náleznych dźiſieyſzych DOktorow/
- 22: Ekiuſzow/ Stáphilow/ Tápperow/ HOſiu=
- 23: ſzow/ Cromerow/ Málcherow/ y inſzych wiele/
- 24: ktorých ná ten czás dla przewłoki wſzytkich
- 25: wlpomináć nie możemy. Sáme tylko weźm=
- 26: my w rękę HOſiuſową Confefſyą/(marg) Zgodá Doktorow dawnych zdźiſieyſzymi o koſciele Rzymſkim. (-) weźmmy

Antibren

strona: 33

33.

do Miáſtá Wárfzewſkiego.

- 1: Antibrencyuſá/ weźmmy o fzczyrym ſłowie
- 2: Bożym/ y cokolwiek iedno piſał: tákże Crome=
- 3: rowego Mnichá/ álbo inſze ſcryptá iego: zlož z
- 4: Conſtitucyámi Apoſtolfkimi/ zlož z Dekretá=
- 5: mi Papieſkimi/ zlož z Piſmy Doktorowſkimi/
- 6: zlož z wyznániem ſ. Męczennikow/ przyrow=
- 7: nay do obyczáiw ludzkich/ iáko chcefz nadaw=
- 8: nieyſzych/ iáko chcefz naydálſzych: zgodę nay=
- 9: dzieſz/ miłość naydzieſz/ iedność naydzieſz/ ták iż
- 10: rzec muſiſz: (marg) Rom: 10. (-)Quam ſpecioſi pedes Euangelizantiu^mpa=
- 11: cem, Euangelizantium bona? Táſk poznaćie co o
- 12: zwierzchnoſci koſcioła Rzymſkiego ząwždy
- 13: iednáko rozumiano. **grafika** (marg) Rzymſkiego koſcioła wiárá po wſzytkim ſwiecie. (-)
- 14: Pátrzymy ieſli wſzędzie/ Ikąd to łącznie oba=
- 15: czemy. Bo co Clemens y Anacletus w Rzy=
- 16: mie piſał/ to Ambroży ſ. w Medyolanie/ to
- 17: Auguſtyn w Afryce/ to Biernat we Fráncyey/

- 18: to Ekkius w Niemcech/ to Thomaŝz w Angli=
 19: iey/ to Hofius w Polŝczce/ to Olaus w Szwec=
 20: cyey/ to inŝzy indŝiey zgodnie wyznawali: y
 21: ŝtąd znajcie/ że to ieŝt *Catholica, Apoftolica*, to
 22: ieŝt powŝezchna/ Apoftoŝka nauka. Bo z Apo=
 23: ŝtoŝkich wŝt wyŝŝa: przez wŝtá y piŝanie ich ná=
 24: mieŝtnikow ieŝt nam do rąk podána po ŝwie=
 25: cie: iednym kŝtaŝtem/ iednym trybem/ áz do

E

tych

strona: 34

34.

Przetwora

- 1: tych náŝzych czáŝow opowiadána byŝa. Tymŝe
 2: obyczáiem moŝecie inŝze kázde wiary y nauki
 3: chrzeŝcijánŝkiej ártykuŝy/ iáko ná probierzu
 4: zŝotniczym kámieniu/ zŝotá probowác/ gdy co
 5: tákowego/ co koŝcioŝ wczý/ kácerze terázniey=
 6: ŝzy/ gáhić y háńbić będą: á náŝwŝzy co záwŝze
 7: po wŝyŝtkim ŝwiecie/ iednáko/ od fámych czá=
 8: ŝow Apoftoŝkich/ trzymano y wczono byŝo/ to
 9: mieć y trzymác zá prawdŝiwá/ nie omyŝná/
 10: prawdŝiwego koŝcioŝa chrzeŝcijánŝkiego náu=
 11: kę. A ktorzy miedzy wámi/ álbo czytác nie v=
 12: miejá/ álbo rozumieć tych rzeczy nie mogá/
 13: niech ŝię oná Węŝlarzowá wiará/ przeciw ká=
 14: ŝdemu kácerzowi bronjá: iŝ to co koŝcioŝ wie=
 15: rzá/ á koŝcioŝ/ co oni.
 16: A iŝ *Contraria contrarijs oppofita magis eluceŝcunt*, zŝe
 17: przy dobrym/ biaŝe przy czárnym/ ŝŝodkie przy

- 18: kwásnym/ łatwiy y lepiej rozeznác y wybrać
 19: człowiek może. Weźmiemy teraz ktory árty=
 20: kuł Luterskiego bluźnierftwá/ á ná tym go pro=
 21: bierzu potrzymaymy/ wnet obaczymy iefli kon
 22: tryfał. Piŕze o wzywaniu zmárłych ŗwiętych/
 23: á Bogu miłych ludzi/ iż iáko oni vmárli nie fły
 24: ŗzą głóŗow náŗznych/ pomoc nam nie mogą/ zá
 25: złe máią/ gdy ich wzywamy/ iákoby BOżą im

moc y

strona: 35

35.

do Miáftá Wárŗzewŗkiego.

- 1: moc y władzą przypifuiemy: y czynią nas bál=
 2: wochwálcámi/ potwarzáiąc/ iż ŗobie inŗzych
 3: medyatorow/ áłbo poŗrzednikow do łáŗki Bo=
 4: żey ŗzukamy/ okro^m iednego poŗrzedniká miedzy
 5: Bogiem á ludźmi Páná IEzu Chryŗtá: piŕze
 6: ták y vczy [in lib: de votis Monaŗticis Vitemb: Tom: 1](#)
 7: 270. Rzecz iefł pewna/ iż flub ktorzy Mniŗzy
 8: czynią/ iefł bárzo niebefpieczny/ dla tego/ że
 9: bez rofkazánia y przykládu piŗmá ŗ. fię dzieie:
 10: á ktemu iż onych pierwŗzych czáfow koŗcioł/ y
 11: nowy TEŗtáment żadnego zgołá flubu nie
 12: znał/ nie tylko żeby miał pozwáłác y dopuŗz=
 13: czác flubu Pánieńŗkiej czyŗŗtoŗci/ ták bárzo
 14: miedzy ludźmi rzadkiey/ y dźiwam podobney.
 15: Albowiem to ŗá ŗzczere á ŗzkodliwe ludzkie wy=
 16: myŗły. A ná drugim záŗ mieyŗcu: Widźiŗz te=
 17: dy Czytelniku miły/ iż te Mniŗkie áłbo zakon=
 18: nicze Reguły y wŗtáwy/ nic innego nie ŗa/ iáko

- 19: Bábilon/ to ieŝt pomieŝzanie/ y ŝkupienie błę=
 20: dow/ proŝtoty niepoŝtuŝeńŝtwa/ ŝwiętokradź=
 21: twá/ bluźnierŝtwa/ y ŝtok okrutnych á przekłę=
 22: tych niepráwoŝci/ y wŝyŝtkich grzechow. Piŝze
 23: teŝ y vczy tenŝe Luther/ y ták iego wŝyŝtká ro=
 24: tá trzyma. Iŝ vczynki dobre w wierze vczy=
 25: nione/ nie tylko nie ŝá poŝyteczne do zbáwienia

E ij

ludz=

strona: 36

36.

Przeŝtrogá

- 1: ludzkiego/ ále zgoŝá ŝzkodliwe: y to ŝmiáŝá ie=
 2: go nie wymyta gębá powiedzieć/ iŝ im kto ieŝt
 3: więŝŝzym grzeŝnikiem/ ten ieŝt BOgu miŝŝzym/
 4: dla tego iŝ ma wielką máteryá ná tákim grze=
 5: ŝniku okázowác miŝŝoŝierdzie ŝwoie. A iŝ miŝo=
 6: ŝierdziu Boŝemu wielką krzywde czyni/ kto ŝię
 7: dobrymi vczyнкámi zdobi. Z tá iego táką náu=
 8: ką/ podŝmy do Probiezjá: weyŝrzmy co w
 9: tym koŝciele BOŝym vczono/ á gdziekolwiek
 10: naydziemy [Antiquitatem, vniuerŝitatem, et con=](#)
 11: [ŝenŝionem](#), to ieŝt/ ieŝli tá iego náuká ieŝt dawna/
 12: ieŝli powŝzechna/ ieŝli záwŝze iednáka y zgodna:
 13: ieŝli poboŝna/ tám rozumieemy ŝe ieŝt iednego
 14: prawdŝiwego/ ŝwiętego/ Apoŝtolŝkiego koŝ=
 15: cioŝá náuká prawdŝiwa. Pátrŝmy tedy co o
 16: wzywaniu ŝwiętych ludzi/ co o poŝlubieniu
 17: czyŝtoŝci/ y zakonie Mniŝkim/ co o waŝnoŝci

18: dobrych vczynekow/ rozumiano y vcżono. (*marg*) Wzywianie świętych w piśmie fundowane. (-)O

19: wzywaniu świętych zmarłych ludzi w piśmie

20: mamy dofyć: Gen: 58. 4. Reg: 5. Thob: 6.

21: Dániel 2. Ofee 12. Záchá: 1. 2. Mátth: 22.

22: Roma: 15. Kor: 13. O żywoćie y o flubie za=

23: konniczym mamy w piśmie:(*marg*) Sluby zákonne. (-)Gen: 12. Num: 6.

24: Iudyth 8. Ifáialz 26. Mátth: 3. Márek: 1.

25: 1. Kor: 6. Efez: 5.(*marg*) Dobre vczyunki. (-) O wazności y zařludze

dobrych

strona: 37

37.

do Miářtá Wářzewřkiego.

1: dobrych vczynekow mamy w piśmie 1. Reg: 7.

2: Mátth/ 7. Márek 1. 1. Kor: 13. Iákob: 2.

3: y ná inřzych wielu mieyřcách. Ale iř teř káce=

4: rze toř piřmo wřzyřtko ná podporę błędu řwe=

5: go przyćiągáią/ řlie rozumieiąc co dobrze ná=

6: piřano: pytaymy řię iáko to piřmo zá czářow

7: Apořtolřkich rozumiano/ iefli zawřze/ iefli ied=

8: náko przy tym wykłáďie y rozumieniu řtano.(*marg*) Pozdrawianie Angieřřkie/ Apořtolřka Tráďicya (-)

9: O wzywaniu świętych mamy we Mřzey S.

10: Iákubá Apořtořá/ gďzie czytamy Angieřřkie

11: pozdrowienie. ktorym tákře Pánnę nářwięť=

12: řzą máťkę Bořą pozdráwiáć ludřiom rořkázu=

13: ie.(*marg*) Irenáus li: 5. contra hãrefes. (-)Teř Pánnę zowie Irãneus Aduocatam: y Iuřti=

14: nus iářniey piřze/ iř chřeřćijánie chwalą wřzyřt=

15: ko wořřko dobrych Angieřřow. Origenes tych

16: řřow włářnie vřzywa o řwięťym Iobie/ proř

- 17: zá námi nędznymi. V świętego Cypryaná te=
 18: go też dofyć czytamy. Tákże vczy Epiphanius,
 19: Lactantius, Prudentius, y infziy/ o poslubieniu czy
 20: łtości. Mamy v ś. Polikárpá zwolenniká ś.
 21: Ianá Apoštoła: mamy v Philoná żydá: v Dy
 22: onifiuszá Areopágitę: v świętego Hieronimá/
 23: v Chrysoftomá/ y v infzych wielu ś. Dokto=
 24: row/ o ważności dobrych vczyńkow/ iż fą po=
 25: trzebne do zbáwienia duźnego. Mamy v ś.

E iij

Kle=

strona: 38

38.

Przetwórgá

- 1: Klementá/ v Theophiláktá/ Tertulianá/ Cy=
 2: pryaná/ Orygenefá/ Auguštyná/ Ambrozyu=
 3: íz/ Hieronymá/ Bernárdá/ y wiele infzych.
 4: Skąd káždy bączyc może/ iż náuká kościoła
 5: Bożego/ o świętych ludzi wzywaniu/ y łtanie
 6: zakonnikow/ o dobrych vczyńkách/ iest dawna/
 7: bo od Apoštołow fię poczęła: iest powłzechna/
 8: bo Doktorowie ś. ná różnych mieyfcách mię=
 9: łzkáli: iest zgodliwa/ bo włzyfcy iednáko świę=
 10: tych wzywać kazáli/ iednáko żywot y łtan kla=
 11: łztorny/ Mniłki zálecáli/ iednáko do dobrych
 12: vczyńkow nápominali/ y o ich załudze y wa=
 13: żności vczyli. Nie z Apoštołow tedy/ áni z A=
 14: poštołłkich namiełtnikow y vcźniow wylzła
 15: tá náuká Luterowa.(*marg*) Eklefi: 1. (–) Skądże tedy Luther w=
 16: ział *prima principia* tey łwey obłedliwey náuki?

- 17: Nihil enim, ficut ait Ecclesiasticus, nouum sub sole,
 18: nec valet quifquam dicere: Ecce hoc recens est. Po=
 19: wiem krotko. Rad się w Piśmie świętym iżá=
 20: tan obiera/ bez piśmá tám nie muiał czytać:
 21: Triplex funiculus difficile rumpitur. (marg) Eklefi: 4. Powrozek dyabelski troiaki.
 (–)Powrozek ze
 22: trzech drotow skręcony z trudnością bywa ro
 23: zerwany. Chcąc tedy ludzie tym mocniej po=
 24: wiązać/ ze trzech fałszow iedną nieprawdę skrę
 25: ćiał/ áby mu się z żadney miary żaden wylliznąć

nie

strona: 39

39.

do Miastá Warszawskiego.

- 1: nie mógł. Splotł tedy tę to náukę swoię/ z ży=
 2: dowskiego vporu/ z kácerkiego błędu/ z Ture=
 3: ckiego zuchwałtwa. Bojąc się bowiem by go
 4: starym zakonem Kátholicy nie pożyczli/ z żydy
 5: się w niektórych artykułach pobrać. Bojąc
 6: się także by go Ewángeliją nie porobiono/
 7: słow Ewángelijey ś. ná się pełno náháfto=
 8: wał. Ktemu ielzczę czuiąc (iáko chytry) iż
 9: ten iego fałsz miał być kiedykolwiek odkryty/ y
 10: słufznie pokarany/ skrzydłem iednym chorą=
 11: gwie Tureckiej/ grzbiet swoy dla przygody
 12: zakrył: áby tak y powolne y zuchwałe/ tym po=
 13: wrokiem potárgnął/ iedne piśmem fałszywym
 14: á drugie zuchwałtwe. (marg) Luther od ktorych Heretykow náukę śwą brał. (–)
 15: Od Heretykow tedy niżej opifanych/ náu=
 16: ki swoiey Luther się náuczył.

- 17: Od Szymoná Magufá Czárnokliężniká/
 18: náuczył fię: iż dobre vczynki fzkodliwe fą do
 19: zbáwienia wiecznego.
 20: Od Donátyłtow: Iż kościół Rzymfki ieft
 21: kroleftwem Dyabelfkim.
 22: Od Aryanow: Nic nie przyjmowác/ áni po=
 23: zwálác coby iáfnie w písmie nie było.
 24: Od Nowácyanow/ Neftoryanow náuczył
 25: fię: Confilia powfzechne wzgárdzác y odrzucác.

Od Albin=

strona: 40

40.

Przetrgá

- 1: Od Albingenfow/ Pikárdow/ Wáldenczy=
 2: kow: Siedmi kościelnych Sákrámentow ni
 3: przyjmowác.
 4: Od Neftoryanow/ y Berengáryufzá/ iż ciá=
 5: ło Boże nie ieft pod ofobą chlebá y winá/ ie=
 6: dno gdy go vzywáią/ gdy miedzy zęby ludzkie
 7: przydzie.
 8: Od Mefálinnow: iż pod ofobą chlebá ciá=
 9: ło tylko fámo ieft/ ále krwie Páńfkiey nie máłz.
 10: Od Mánicheufzá: Iż w kościele BOżym/
 11: żadney zwierzchniey widomey ofiáry nie máłz/
 12: iedno modlitwá: y dla te^{go} Mfzą ś. odrzucáią.
 13: Od Aeryufzá: Iż modlitwá y ofiárá zá v=
 14: mářlych nie ieft potrzebna/ áni pożyteczna.
 15: Od Audyáńczykow: Iż Pokutá święta nie
 16: ieft Sákráment: á iż řpowiedź ieft řidło y pie=
 17: kło řumnienia ludzkiego.

18: Od Wigilancyuŝa: Iż nie mamy ŝwiętych

19: w niebie mięŝkaiących wzywąć.

20: Od Iulianá Apoftáty y Ikonokláftow: Iż

21: obrázy máią być z koŝcioła wyrzucone.

22: Od Ormiánow y Aryanow: Iż Czyŝćcu

23: żadnego nie máłz.

24: Od Wáldencykow: Iż odpuŝty łá ludzkie

25: wymyŝły/ bez żadney mocy y wagi.

Od Cir=

strona: 41

41.

do Miáŝtá Wárlzewŝkiego.

1: Od Circumcellionow: Iż żywot zakonni=

2: czy/ y wotá/ ktore BOgu czynią/ łá Papieŝkie

3: czáry. [grafika](#)

4: Od inŝyich tákże/ y inŝyich fię błędow náu=

5: czył/ y ták ieden powrozek łkręcił z błędow ká=

6: cerŝkich/ drugi z vporu żydowŝkiego.(*marg*) Luther z żydami piŝmem brákuie. (–)

7: Albowiem z Zydy weŝpołek/ w kłięgách

8: Piŝmá ŝwiętego brákuie/ iedno wyrzuca/ dru

9: gie przymuie: co chce y kiedy chce wiymuie/ co

10: chce y kiedy chce zoŝtáwi. W łtárym Teŝtámeⁿ=

11: ćie odrzućił kłięgi Thobijałzowe/ Iudyth/ Sa=

12: [pien](#): [Prouerb](#): Máchábeuŝzowe. W Nowym

13: Teŝtámenćie zgánił y odrzućił [Epiŝt](#): [ad Hebre](#)=

14: [os](#), 2: [Epiŝt](#): [Petri](#). 2. et 3. [Epiŝt](#): [Ioan](#): y [Apocaly](#)=

15: [piŝim](#). A w tey záŝ troŝze piŝmá ŝwiętego/ co

16: zoŝtáwili/ ták wiele odmienili/ popŝowáli/ wy=

17: wroćili/ zfałŝzowáli/ wyŝzpoćili/ iż tego 1400.

18: mieyć náyduie fię/ ktore fię z dawnym praw=

- 19: dziwym piŃmem nie zgadzaią. Od żydow fię
 20: także náuczyli/ nie żegnác krzyżem świętym/
 21: nie kłaniác fię ná imię P. IEzufowo: żadney
 22: vcźciwości/ żadney pokory po łobie nie poká=
 23: zowác temu imieniu/ ktoremu fię kłania wŃzel=
 24: kie koláno Niebiekie/ ziemŃkie/ y piekielne/ iá=
 25: ko ś. piŃmo mowi: (*marg*) Philip: 2. (-)temu fię kłaniác niechce Lu=

F

therowe

strona: 42

42.

PrzeŃtrogá

- 1: therowe koláno/ áni tych wŃzyŃtkich/ co pod ie=
 2: go proporcem ná koŃcioł fzturmuia/ y zowia
 3: to żegnánie czárámi/ y dla tego Luther krzyżá
 4: świętego świętá przekłá y odrzucił. Od ży=
 5: dow także wŃieli/ żadnych obrázow w koŃcie=
 6: le nie mieć: od żydow fię náuczyli/ łobotę miá=
 7: Ńto Niedziele święćić: od żydow fię náuczyli/
 8: obrzezowác: co y w náŃzey PolŃczce nie raz fię
 9: iuż dŃiało/ y do tych czáfow/ czego fię Boże po=
 10: žal/ bez karánia żadnego dzieie. (*marg*) Heretycy od Máchometá część náuki biorą. (-)
 11: Nie doŃyc ielŃcze ná tym miał Luther/ y ie=
 12: go vcźniowie/ iŃ łobie Heretyki dawne y żydy
 13: ná pomoc wŃieli/ przeciw koŃciołowi powŃze=
 14: chnemu/ ále y od Machometanow nowych
 15: dŃiał burzących pożyczyli. Iáko Máchometh
 16: dopuŃzcza mieć zaráz wiele żon/ ták y teráŃniey
 17: Ńzy kácerze/ vcźą y czynia/ á miánowicie Ochi=
 18: nus/ ktory piŃał Dyálog [de Poligamia](http://fcin.org.pl), w kto=

- 19: rym ledwie nie miánowicie chwaleł y zálezal/
 20: iednego Luterfkiego Miniſtrá poſtępek/(*marg*) Luterſki Miniſter kát fiedm żon zárázem miał. (–) ktory
 21: będąc kátem/ obaczywſzy fię/ iż dáleko pocźci=
 22: wiey być v Lutheranow Miniſtrem/ odźzedſzy
 23: pierwſzey żony/ wziął ſwięcenie ná Luterfkie
 24: kazanie/ od ktoregoś Burmiſtrzá/ álbo Soł=
 25: tyfá: y wyfrymárczywſzy miecz zá Biblijá Nie
 26: miecką/ przyſzedł do Prus/ y tám przez kilká lat

strona: 43

43.

do Miáftá Wárlzewſkiego.

- 1: Luterſkie bayki/ ludziom powiádał: y ták fię
 2: był zá czáfem ná cále fiedm żon ná roźnych
 3: mieyfcách żywych zdobył. Iáko teź Mácho=
 4: met odrzuciwſzy ſwięte/ ſwiádoctwem piłmá
 5: ſwiętego zálezcone/ nowych fobie niewiem iá=
 6: kich ſwiętych nátworzył. Ták y dźiſieyſzy ka=
 7: cyrze żądło ſwoie iádowite/ ná Pánnę naſw=
 8: iętfzá Mátkę zbáwicielá náſzego obroćili/ lá=
 9: iąc/ bluźniąc/ przeklináiąc/ on ſwięty á niepo=
 10: kalány fyná Bożego przybytek/ tákże y inſze ś.
 11: Męczenniki y Confellory: ná ktorych miey=
 12: ſcách náſwięćili fobie niewiem iákich Huſow/
 13: Wikleſow/ Zwinglijanow/ Serwetow/ Pol=
 14: tronow/ Wergeryuſzow: ktorych żywoty opi=
 15: fáli/ drukowáli/ málowáli/ y po boźnicách
 16: fwych/ wyrzuciwſzy ſwięte/ poſtáwiáli. (*marg*) V Luteranow Miniſtre^m káždemu być wolno. (–)
 17: Ale w tym ieſzcze nád Máchometany gor=

18: łziy/ y niepobożnieyłziy Lutheranowie/ iż wły=

19: łtkie chrześcijány/ czynią iednąko kápłany/ y

20: ták męłzczyznie dopułzczáią wolno/ iáko y bia=

21: łymgłowam vczyć/ kázác/ Sákrámentá (iełli

22: ktore máią) łprawowác/ kto łię iedno śmie do

23: tego podác bez żadnego powołánia/ bez źa=

24: dnego połńania/ by mu iedno Burmiłtr ná rá=

25: mię rękę włożył/ álbo Woyth nań gorzałką

F ij

chu=

strona: 44

44.

Przełtrgá

1: chuchnął/ Kráwiec/ Swiec/ Gárbarz/ Mły=

2: narz/ Kát/ y Páncernik: kto łię tráfi á śmie y

3: chce/ tedy mu wolno v Lutheranow łłowem

4: Bożym łzermowác/ miełzác/ wywracác/ przy=

5: kładác/ y odmieniác/ przemieniác/ wykładác.

6: A Turcy przedłię/ iáko porządnieyłzy/ máią

7: łwoie porządne (wedła ich błędu mowie) po=

8: łłánce y náznáczone Muffty/ Kády/ y Tábeá=

9: miny: ktorzy rzeczy ich Religijey należące od=

10: práwuią/ czego łię żaden inłzy ważyć nie śmie.(*marg*) Luter wielkim przyácielem był Turkom. (–)

11: Ale iż łtąd ielzće tym więcej káždy pozna/ iá=

12: kim był przyácielem Turkom/ ten to miły Lu=

13: ther: nie kazał przeciw nim chrześcijáno^mwoy=

14: ny podnofíc/ powiádáiąc iż oni łą miecz Boży/

15: á iż wolą Bożą przeciwko nam łprawuią: kto=

16: rey ktokolwiekby łię łprzełwił/ nie Turkom/

- 17: ále lámemu by fię Bogu íprzećiwił. To trzeći
 18: Miítrz náuki Luterfkiey Máchomet. A żeby
 19: iefzcze tym wietřzą podobność miáłá tá iego
 20: Kákángelia/ z świętą náłzą Ewángelią: iáko
 21: my od czterech Ewángeliítow woley fię BO=
 22: żey dowiáduiemy/ ták on czwartego Ewángo=
 23: liítę íwego mieć muíal/ y íam go ná wielu
 24: mieyfách dofyć iáfnie opifał/ y práwie wykon
 25: terfetował/ ízpetnego czarnego Dyablá z pie=

klá:

strona: 45

45.

do Miáłtá Wárfzewfkiego.

- 1: klá: ktory fię ták w tym iednym/ miłym y po=
 2: wolnym dyfcypule bárzo był zákochał/ iż go
 3: nie tylko [!] przez pośłáńce íwe Heretyki/ Zydy/
 4: y Turki/ ále y íam nákoniec ofobą íwą Káte=
 5: chímu vczył: iż nie ciężko mu było z łóżá íwe=
 6: go w nocy wftáwác/ y wízeláki nie wczás ćier=
 7: pieć/ á do Lutrowego łóżá chodzić/ y lekcye
 8: mu czytác/ y árgumentow przeciw kościoło=
 9: wi/ iego náuce/ á ofobliwie przeciwko Mízey í.
 10: dodáwác. (marg) Luther z Dyablém miał porozumienie. (-)Czego żebyście byli
 pewnieyřziy/
 11: wlańne iego íłowá włożę/ iáko ie czytamy/ in li=
 12: bro de priuata Miíffa, et vnctione facerdotali: Ego co=
 13: ram vobis Reuerendis et íanctis Patribus coⁿfeřionem faciam:
 14: date mihi abřolutionem bonam, quæ vobis (opto) quàm mini=
 15: mum noceat. Contigit me íemel íub mediam noctem íubito ex=
 16: pergefieri, ibi Sathan mecum cepit eius modi difputationem: Au-

17: di, inquit, Luthere Doctor perdocte, noſti etiam te quindecim an-
 18: nis celebraſſe Miſſas priuatas penè quotidie? Quid ſi tales
 19: Miſſæ priuatæ horrendæ effent idolatriæ? quid ſi ibi non adfu-
 20: iſſet corpus et ſanguis Chriſti, ſed tantum panem et vinu^m ado-
 21: raffes? et alijs adorandum propoſuiſſes? Cui ego reſpondi: Sum
 22: vnctus ſacerdos, accepi vnctionem et confeſſionem ab Epi-
 23: ſcopo, adhæc omnia feci ex mandato et obedientia maiorum.
 24: Quare non confeſſem, cum verba Chriſti ſeriò pronuncia-
 25: rem, et magno ſerio Miſſas celebrarim. Hoc noſti, hoc totum, in-
 26: quit, eſt verum: ſed Turcæ et gentiles etiam faciunt in ſuis tem-
 27: plis omnia ex obedientia, et ſerio ſacra ſua faciunt. Sacerdotes
 28: Hieroboam faciebant etiam certo zelo, et ſtudio contra veros

F iij

ſacerdotes

strona: 46

46.

Przeſtrogá

1: ſacerdotes in Hieruſalem. Quid ſi tua etiam ordinatio et con-
 2: ſecratio falſa eſſet, ſicut Turcarum et Samaritanorum, falſi ſa-
 3: cerdotes, falſus et impius cultus eſſet. To ieſt: Ia Lu=
 4: ther przed wámi wielebny mi y ſwiętymi Oy=
 5: cy ſpowiedź czynię: daycie mi rozgrzeſzenie do=
 6: bre/ coby wam namniey ſzkodziło. Przydało
 7: mi ſię raz/ zem w pułnocy ſprędká ocknął/ tám
 8: Szátan taką femną diſputacyą zaczał. Słu=
 9: chay/ Lutrze Doktorze przeuczony: wieſz żeſ ty
 10: przez piętnaſcie lat Mſze czytał máło nie ná
 11: káždy dzień? co mnimalz kiedyby takowe Mſze
 12: były ſtraſznym báłwochwálſtwem? co ieſliby
 13: tám nie było ciála y krwi Pána Chryſtuſo=

- 14: wey/ á tyś tylko chleb y wino chwalił/ y infzym
- 15: ku chwaleniu podawał? Ktoremum ia odpo=
- 16: wiedział: Iełtem pomázány kápłan/ przyiąłem
- 17: pomázanie y poświęcenie od Bifkupá. Nád to
- 18: iefzczę/ wżyftkom czynił z rofkazania y poftu=
- 19: fzeńftwá ftáfzych moich. Dla czegożbym po=
- 20: świąćać nie miał/ ponieważ żem fłowá Chry=
- 21: ftułowe poważnie wymawiał/ y z wielkim na=
- 22: bożeńftwem Mfze miewał. To wiefz dobrze.
- 23: To wżyftko/ mowi/ ieft prawdá/ wżák też Tur=
- 24: cy y Pogáni czynią w fwoich kościołách wży=
- 25: ftko z poftufzeńftwá/ y ftátecznie świętości
- 26: fwoie fprawuią. Kápłani Hieroboám czynili.

też pe=

strona: 47

47.

do Miáftá Wárfzewfkiego.

- 1: też pewną miłością y chęcią przeciwko praw=
- 2: dziwym kápłanom w Hieruzalem. Co iefliby
- 3: też tá fprawá y poświęćanie fałszywe było/ iá=
- 4: ko Turczynow y Sámárytáńczykow fałszywi
- 5: kápłani/ byłáby fałszywa y niepobożna chwałá.
- 6: A ná drugim mieyfcu tymifz włáfnie Nie=
- 7: mieckimi fłowy piŕze: Anno 1533. *Alle nacht/*
- 8: *wenn ich erwache/ fo ift der Teuffel da/ vnd*
- 9: *wil an mich mit dem difputieren/ da hab ich er=*
- 10: *fahren/ wenn das Argument nicht hilfft: Quod*
- 11: *Christianus est sine lege, et fupra legem: fo weife*
- 12: *man in flugs mit einem fortz abe. Quiaer wolte*
- 13: *Gott aufm himel ftoffen/ hat feinen Son ge=*

- 14: creutziget/ es fol auch kein menfch allein feincoⁿ=
- 15: tra Sathana^m, ideohat GOttEcclefiameingefetzt/
- 16: vndminifterium verbi, das man die hende zufa=
- 17: men thue/ vnd helfe einander/ hilfft/ nun eines
- 18: beten nicht/ fo hilfft doch des andern. To ieft:
- 19: Ná káždá noc/ kiedy ocknę/ to Dyabeł przy=
- 20: dzie/ y chce dyfputowác: álem iuż tego dořzedł/
- 21: kiedy mi ten Argument nie idźie/ iż chrześcija=
- 22: nin káždy ieft bez zakonu/ y nád zakonem/ tedy
- 23: go muřzę (prořzę niech mi cnotliwe vřzy odpu=
- 24: řzczą/ boć nie řwe/ ále tego nowego Iudařzá řlo=
- 25: wá piřzę) pierdzeniem odpráwić. Albowiem

on teř

strona: 48

48.

Przeřtrogá

- 1: on teř chćiał Bogá z niebá řtráćić/ y řyná iego
- 2: vkrzyzował: ták iż káždy człowiek ma mu być
- 3: wielkim przećiwnikiem.
- 4: A ná drugim mieyřcu tyř řłowá włáfnie
- 5: piřze: Wenn er mich aber auffß thun vnd lař=
- 6: řen bringet/ das ich bey mir diřputiere/ das ha=
- 7: řtu gethan/ jens haftu geláffen/ fo hatter gewo^h=
- 8: nen vnd ich liege jm vnter/ řeine grořte tůck/
- 9: vnd liřt iřt/ das er aus dem Euangelio/ ein ge=
- 10: řetz machet/ wenn ich die zwey gefetz/ vnd Euaⁿ
- 11: gelium wol vnterřcheiden kondte/ wolt ich alle
- 12: řtunden řagen/ er řolt mich im. A. L. auch wenn
- 13: ich řchwerlich gefůndiget hette/ wolt ich jm

- 14: trotz bieten vnd fagen/ wie fol man darumb
 15: das ich gefündiget hab/ das Euangelium lû=
 16: gen ftraffen/ oder verlaugnen/ noch lange nicht
 17: die gnad ift viel mechtiger/ denn die fünde. To
 18: ieft: Gdy mię Szátan ná ten hak przywiedzie/
 19: com czynił/ álbo nie czynił/ com opuścił/ á cze=
 20: gom fię dopuścił/ tedy iuż nádemną wygrał/ y
 21: ia mu vlegác mużę: bo to naywiętfza iego fztu=
 22: ká y rofkofz/ áby z Ewangelijey zakon vczynił/
 23: y gdy bym iá to dwoie/ to ieft/ Ewángelią y za=
 24: kon mógł dobrze rozeznác/ chciał bym mu ná
 25: káżdą godzinę powiedziec/ áby mię wpludry rc.

cálował.

strona: 49

49.

do Miáftá Wárfzewfkiego.

- 1: cálował. Ktemu iefzcze/ bym fię iákiego grze=
 2: chu ciężkiego dopuścił/ ták bym go chciał ná
 3: złość profić: y dla tegoż ia mam Ewángeli=
 4: iey nieprawdę zádáwác/ álbo fię iey záprzec.
 5: Nigdy tego nie vczynię: łáfká BOża dáleko
 6: ieft więtfza/ niżli moje grzechy. A ktoby fáme=
 7: mu Lutrowi o fobie pifzącemu wierzyć niech=
 8: ciał/ niechay wierzy iego włáfnemu vczniowi
 9: Aurifabro/ ktory ták pifze o nim:
 10: Doctor Luther faget/ wenn er des Teuffels
 11: mit der heiligen Schriff/ vnd mit ernftlichen
 12: wortten nicht het konnen lofz werden/ fo het
 13: er jn offt mit fpitzigen worten/ vnd lacherli=
 14: chen poffen vertrieben/ vnd wenn er nun fein

- 15: gewiffen hette beſchweren wollen/ ſo hette er
 16: offt zu ihm gefaget: Teuffel/ Ich hab auch in
 17: die hofen geſchiffen/ haſt du es auch gerochen/
 18: vnd zu den andern meinen fünden in dein Re=
 19: gifter geſchrieben.Item: Er hatt zu jhm gefa=
 20: get: Lieber Teuffel/ ifts nicht genug an dem
 21: blut Chriſti/ ſo vor meine fünde vergoffen ift.
 22: So bit ich dich du wolleſt Gott vor mich
 23: bitten. Wenn ich müſſig bin/ vnd nichts zu
 24: thun habe/ ſo ſchleicht der Teuffel zu mir he=
 25: rein/ vnd ehe ich mich denn vmbſehe/ ſo jaget

G

er mir

strona: 50

50.

Przeſtrogá

- 1: er mir ein ſchweißz abe. Biete ich jhm den ſpießz
 2: mit dem Gottlichen wort/ ſo fleucht er/ nichts
 3: deſto weniger macht er mich zu vor blutrû=
 4: ftig/ oder zeucht mir ſonſt eine haarhufchen.
 5: Tenże záſię dyſcypuł Lutherow tymi ſłow
 6: mowi: Wenn der Teuffel des nachts an mich
 7: kompt/ ſprach Doctor Martinus/ mich zu pla=
 8: gen/ gebe ich jhm dieſe antwort: Teuffel ich
 9: muß jetzt ſchlaffen/ denn das ift Gottes befehl/
 10: vnd ordnung/ des tages arbeiten/ vnd des
 11: nachts ſchlaffen. Zum andern/ wenn er nicht
 12: ablaſſen wil/ vnd helt mir für meine fünde/ ſo
 13: ſprich ich: Lieber Teuffel ich habe das Regi=
 14: lter gehört/ aber ich habe noch eine fünde ge=

- 15: than/ die ftehet nicht jn deinem Regifter/
 16: fchreib fie auch an: ich hab in die hofen gefchif=
 17: fen/ henge es an halfz vnd wifche das maul da=
 18: ran. Zum dritten/ wenn er nun weiter anhelt/
 19: dringet hart/ vnd klaget mich an/ als einen fun
 20: der/ fo veracht ich jn/ vnd fpreche:Sancte Sathan
 21: ora pro me. Liber Teuffel bitt vor mich/ denn du
 22: haft nicht vbel gehandelt/ bißt allein heilig/ ge=
 23: ge hin zu Gott/ vnd erwirb die felig gnadt/ vnd
 24: fo du mich wilt fromb machen/ fo fage ich dir/
 25: Merdice cura teipfum. Artz hilff dir felbít: To

ieft:

strona: 51

51.

do Miáftá Wárfzewskiego.

- 1: ieft: Doktor Luther nam powiádał/ gdy Bie=
 2: fá pílmem świętym/ álbo ftáteczną rozmową/
 3: nie mogł od fiebie odbyć/ tedy go często gęfto
 4: wfczypliwyimi fłowy/ álbo śmiefzną iáką fprá=
 5: wą odegnał. A gdy mu funnienie chciał obcią=
 6: żyć/ często ták do niego mowił: Dyable iam też
 7: w portki náplwał/ rć. poczułeś ty tę wonią/ y
 8: do infzych grzechow moich do Regelftru przy=
 9: pifał? Item. Do tegoż Biefa mowił: Mi=
 10: ły Dyable/ zaż nam nie dofyć ná krwi Pána
 11: Chryftufowey/ ktora ieft zá moie grzechy ro=
 12: zlána. Profzę cię tedy proś Bogá zá mną. A
 13: gdy práwi/ nic nie czynię y próżnuię/ áli fię Dy=
 14: abeł do mnie wemknie/ á fkoro fię nań obejżrę/
 15: pot ná mię zaráz wyftąpi: ále przedfię fkoro mu

- 16: pokażę łzypis álbo włócznią łłowá BOżego/ w=
 17: net plácu vřtápi/ przedfię mię iednák zořtáwi
 18: krwáwego álbo mię zárwie. Tenże záś Au=
 19: rifaber Lutherow dyřcypuř/ teź łłowá Lutro=
 20: we opifuie: Kiedy Dyabeł w nocy do mnie
 21: przydźie/ áby mię treřtkář/ tákowá mu odpo=
 22: wiedz dawam: Dyable muřzę teraz řpác/ álbo=
 23: wiem to ieřt Páńřkie rořkazánie/ y pořtánowie=
 24: nie/ áby dzień byř do roboty obrocony/ á noc do
 25: řpánia. Przytym ieřzcze piřze/ gdy niechce odeyřć

G ij

á iego

strona: 52

52.

Przeřtrogá

- 1: á iego mu grzechy przed oczy wyrzucář/ ták mu
 2: odpowiaáař: Miřy Dyable/ wyřřuchałem twe
 3: go Regeřtru/ áłem ieden grzech ieřzcze popeř=
 4: niř/ ktorego w tym Regeřtrze nie widzę/ przy=
 5: piřz go teź do drugich: Náplugáwiłem w iber=
 6: cuch/ záwieř řobie ná řzyiey/ á gębę vćieray.
 7: Przy tym ieřzcze: gdy mię dáley doiezdźa/ y řkár
 8: řy ná mię/ iáko ná grzeřzniká/ tedjnim wzgárdzę
 9: mowiać: **Sancte Sathan ora pro me**: řwięty Dya=
 10: ble modł řię zá mná: tyř řam nic złego nie vczy=
 11: niř/ tyř tylko řam řwięty. Bieź tedy do Pána
 12: Bogá/ y otrzymay řobie v niego řářkę: á chceřzli
 13: ze mnie dobrego człowieká vczynić/ ták ři ná to
 14: odpowiaám: **Merdice cura teipřum**.
 15: Z ktorego to ták pewnego řwiádectwá iá=

16: Inie widziemy/ od iákiego fię miŝtrzá ten to zbo=
 17: żny Luther ŝwoiey náuki náuczył: nie od ŝwię=
 18: tego onego Bogu miłego Bonifácyufzá/ nie od
 19: Máterná/ nie od onych dawnych ŝwiętych
 20: Niemieckich Apoŝtołow/ y káznodziy: ále od
 21: przekłętych żydow/ kácerzow/ Máchometa=
 22: now/ á náoftátek/ y od fámeo miŝtrzá Lucy=
 23: perá. W Koŝciele BOżym chrzeŝcijáńŝkim/
 24: ktory oni Papielkim zowiá/ káżdey náuki iego/
 25: nie ielŝ inŝzy fundáment/ iedno piŝmo ŝwięte/

nie

strona: 53

53.

do Miáŝtá Wárfzewŝkiego.

1: nie wedla głowy ktorego Hánufá/ álbo Albry=
 2: chtá wykłádáne/ ále wedle trádiciy álbo podá=
 3: nia ŝtárfzych/ wedla zdánia Oycow ŝwiętych/
 4: wedla piŝmá Doktorow ŝ./ wedla Dekretow
 5: **S. Conciliorum** rozumíán: W tych záŝię bożni=
 6: cách tych to nowowiernikow/ piŝmo ŝwięte/
 7: (ktore wrzkomo też przyimuiá) nie wedle Do
 8: ktorow ŝwiętych/ y Concilia/ ále wedlá kácer=
 9: ŝkich błędow/ żydowŝkich vporow/ wedle Tu=
 10: reckiego zuchwáŝŝtwá/ y wedla fámeo Lucy=
 11: perá dekretow rozumieią. Niechayże fię tedy
 12: káżdy báczny á z rozrywká człowiek przypá=
 13: trzy/ zá ktorá ŝtroná iŝć woli/ ielŝi zá powŝzech=
 14: nym Koŝciołem/ álbo zá pokátnymi bożnicá=
 15: mi y Brogámi: ielŝi zá Apoŝtołámi/ ielŝi zá A=
 16: poŝtátámi: ielŝi zá Męczennikámi/ álbo zá

- 17: Mordercami: iefli za ś. Doktorami/ albo za
 18: głupimi rzemieślnikami: y iefli za śmierdzący=
 19: mi żydy/ albo bogoboynymi Biskupy: iefli za
 20: okrutnymi Turkami/ albo za chrześcijankami
 21: Krolami. By dobrze Pismo ś. tak iafnie prze=
 22: ciwko tym Bozym nieprzyaciołom nie mowi=
 23: ło/ by wzyfcy Apoftołowie milczeli/ by nic Do
 24: ktorowie ś. nie pifali/ by Męczennicy ś. prze=
 25: ciwney rzeczy nie pokazowali/ by nic Concilia.

G iij

ś. nie

strona: 54

54.

Przetrga

- 1: ś. nie ftanowiły/ by ta zgodą/ iedność/ miłość/
 2: ktorą na wchod y na zachod v chrześcijan wi=
 3: dziemy/ nie tak znaczna/ ani znaczna była: te fa=
 4: me początki/ te źródła/ te fundamenta/ te korze
 5: nie tey to Lutherkiej albo kacerkiej wiary/
 6: mogą ich fałsz/ zdradę/ iad/ bluźnierstwa/ bał=
 7: wochwałtwa/ iafnie pokazać/ y od siebie każde
 8: go odtrącić. Co też nie kiedy baczył y napisał
 9: Hieronym święty: [Hærefes ad origines suas reuo=](#)
 10: [casse, refutasse est.\(marg\)](#) Niezgodą pewny znak fałszywey nauki. (-)
 11: Ale mamy iefzcze drugi prawie pewny a nie
 12: omylny znak fałszywey ich y niepobożney nau=
 13: ki/ niezgodę/ rozerwanie/ y roztargnienie wiel=
 14: kie/ rozne pisma ś. wykładanie/ iedno drugie=
 15: mu/ y miedzy sobą przeciwne każdego artyku=
 16: łu rozumienie. Iako prawdziwey nauki a nieo=

- 17: mylney w kościele Bożym pewny nie omylny
 18: znák ieft/ iedno ferce/ ieden duch/ iedno zdanie/
 19: iedno rozumienie: ták nieprawdziwey/ fałszy=
 20: wey náuki rožność á niezgodá. Bo iuz nie tyl=
 21: ko w Prowincyách/ mieściech/ domách/ ále y v
 22: łtołu/ y w łożu/ roźnie łobie vczą y rozumieią:
 23: y żadnego iefzcze Miftrzá áni Miniftrá nie mie
 24: li/ **qui fibi confitaret**, ktoryby to dziś co wczorá/ to
 25: łiedząc co łtoiąc piłał y vczył. Weźmiemy ná

przykład

strona: 55

55.

do Miáftá Wárfzewłkiego.

- 1: przykład dwu ich Rábinow przednieyfzych/ Lu
 2: therá y Kálwiná: ktorych dwu gdy poznałz/
 3: włyfłtkie poznałz. (*marg*) Luther łam fię z łobą nie zgadza. (-)
 4: Pocznę od Lutherá/ w ktorego kłięgách/
 5: iedney łnadź kárty nie przeczytałz/ żebyś piłmá
 6: piłmu/ mieyłcá mieyłcu/ wykłádu wykłádowni/
 7: roznego y przeciwnego nie nálażł. Weźmiemy
 8: Artykuł Młzey łwiętey/ ktorą áby był Luther
 9: z myłli ludzkich/ y ze włyfłtkiego ráczey łwiá=
 10: tá wykorzenił/ **mentem metumę perdidit**, włtyd/
 11: boiaźń/ rozum/ baczenie włzelákie łtrácił: á pi=
 12: łał nie ná ten czás kiedy w kościele BOżym
 13: trwał/ ále potym iáko v Mnifzki w łonie táie=
 14: mnice Lucyperowe przeczytał.

15: **Ná iednym mieyłcu piłze o**16: **Młzey łwiętey.**

- 17: Noli ab Euangelio diuidere Miłłam, Miłłá enim

- 18: pars est Euangelij, immò summa et compendium Euaⁿ-
 19: gelij. To iest: Nie dziel Mfzey od Ewángelijey
 20: świętey/ albowiem Mfza iest część Ewángeli=
 21: iey: y owfzem iest iáko iáki drzeń/ y **compendium**/
 22: związek/ węzeł/ Ewángelijey: y dla tego kazá=
 23: nia do ludzi nie máią być nic infzego/ iedno wy=
 24: kład Mfzey. Nie mogło być lepiej powiedzia=
 25: no. Przewróć kártę/ álic moy w błędowie.(*marg*) **In lib: de capti: Babylo cap: de Eucharistia. (-)**

Miffa

strona: 56

56.

Przetrogá

(marg) Cochlaeus fol: 44. (-)

- 1: Miffa res mala est, et Deus odit eam, in eo, quòd fit,
 2: **tanquam fit sacrificium, et opus meritorium.** To iest:
 3: Mfza rzecz iest y zła/ y szkodliwa/ y BOg fię ná
 4: nię bárzo gniewa/ z tey miáry że ią czynią ofiá=
 5: rą/ y vczynkiem záługuiącym: á ták ma być
 6: precz odrzuconá/ y o tym żadney wątpliwości
 7: żaden mieć nie może: nie ináczey iáko by kto py=
 8: tał/ iefli Bog ma być chwalony. Y máło co po
 9: tym: Nabełpieczniey ten czyni ktory ze Mfzą
 10: íprawy nie ma: / ták z wielką iáko z málą. **In lib:**
 11: **de abroganda Miffa, in principio.**(*marg*) Tomo: 2. Operu^m fol. 254. (-)

12: O siedmi Kościelnych świętościach**13: ábo Sákrámentách.***(marg)* **In capt: Babyl. de Euchar. (-)**

- 14: Raz piŕze tymi słowy: Ia naprzod muŕzę fię

- 15: záprzec siedmi Sákrámentow/ á czáfowi kwo=
 16: li troie tylko položyc/ Chrzeft/ Pokutę/ Chleb:
 17: lecz iednák chcemyli wedla obyczáiu Pílmá s.
 18: mowic/ ieden tylko Sákráme^{nt} álbo swiátość
 19: mamy/ á trzy znáki swiátości.
 20: Pátrz zálie iáko lie z łobą zgadza w tychże kfię=
 21: gách [Capit: de Confirmatione.](#)
 22: Nie dla tego mowię ábym háńbił y potę=
 23: piał siedm Sákráme^{nt}ow/ to tylko powiádam
 24: że ich żaden pímmem poprzeć nie może.
 25: A ná drugim mieyfcu: Acżkolwiekem ia

Wálden=

strona: 57

57.

do Miáftá Wárlzewfkiego.

- 1: Wáldencykom (drudzy Pikárdámi zowią)
 2: w kfięgách moich iáfne swiádectwá dał/ iż oni
 3: bliżey niż infziy/ do fczzerości Ewángelijey
 4: przyftępuią/ nád infze wżyftkie/ ktore znam: w=
 5: ízákże to w nich bárzo gánię/ y háńbię/ iż wedla
 6: obyczáiu Papieskiego kościoła/ siedm Sákrá=
 7: mentow kłáda/ gdyż pímmo swięte/ o dwu tyl=
 8: ko wiedzieć raczy/ o chrzcie/ y wieczerzy.

9: O dobrych vczyńkách.*(marg)* [In 500. Artic.](#) (–)

- 10: Raz pírze: [Quantò íceleratiór es, tantò citius Deus](#)
 11: [gratiam infundit. etc.](#)*(marg)* [Artic: 65.](#) (–)Im gorżym łotrem bę=
 12: dziefz/ tym tobie rychley Pan Bog łálki fwoiey
 13: názyczy: á iefli lie dobrymi vczyńkámí wyfmu=

- 14: knieź/ iáko koth/ kiedy fię liże/ áby cię Pan Bog
- 15: przyiał/ nic nie fpráwifz/ álbowskiem pímo ták
- 16: Páná Bogá chwali/ iż grzechy z nas zdeymu=
- 17: ie/ y wrzuca ie w morze. (*marg*) *In lib: Vifitationis.* (-)
- 18: Zás pírze iż tákowa náuká/ bárzo fzkodliwa
- 19: ieft miedzy pófpóftwem: ktore zá tym podá=
- 20: niem y zgánieniem dobrych vczyńkow/ ftawa
- 21: fię názbyt befpiecznym/ y nie boiázliwym: á ták
- 22: to ieft wielki błąd/ wiemy bowiem co obiecano
- 23: drzewu niepożytecznemu/ ktore owocu nie czy=
- 24: ni: lepiej ia tedy vczył pófpóftwo/ áby we dni

H

święte/

strona: 58

58.

Przetrgá

- 1: święte byli trzeźwimi/ čás fwoy trawiąc ná
- 2: modlitwách/ y ná infzych dobrych vczyńkách:
- 3: tym bowiem fpołobem Pan Bog y święci iego
- 4: prawdziwie chwaleni bywáią.

5: O Sákrámencie ciála Pánfkiego.

- 6: *In Sermone de Euchariftia* te fłowá pírze: Nie
- 7: ieftci tám chleb y wino profte/ ále ieft ofobá tyl=
- 8: ko chlebá y winá. A iáko fię chleb przemienia
- 9: w prawdziwe przyrodzone ciáło Paná Chry=
- 10: ftufowo/ á wino w prawdziwą przyrodzoną
- 11: krew iego: ták y my w cielefne ciáło iego/ to
- 12: ieft/ w obcowanie Páná Chryftufowe/ y wfzy=
- 13: ftkich świętych bywamy przemienieni.
- 14: Zás ináczey *in lib: contra Regem Anglia:* Pifá=

15: liśmy pirwey/ iż nic nątym choćia ták/ choć o=

16: wák będziefz rozumiał/ [de Transubstantiatione](#), to

17: ieft/ o iftotnym przemienieniu chlebá w ciáło/ á

18: winá w krew Páńską: ále teraz gdyśmy oba=

19: czyli árgumentá/ tego to obrońce Sákrámen=

20: tow (Krolá Angelfkiego Henryká rozumie)

21: vczyniliśmy dekret/ iż to ieft bluźnierstwo wiel

22: kie/ mowić/ áby fię chleb iftotnie odmieniał w

23: ciáło Páńskie. [grafika](#)

O vży=

strona: 59

59.

do Miáftá Wárfzewfkiego.

(*marg*) [In lib: Visitationis](#). (–)

1: O vzywaniu dwu ofob Sákrámentu.

2: Raz piŕze te ŕłowá: Náuczyliŕmy Pleba=

3: ny y káznodzieie/ áby tę náukę/ o dwu ofobách

4: Sákrámentu/ mocno y śmieie wŕzędzie kazáli/

5: przed káżdym ŕtanem/ przed mocnymi/ przed

6: ŕlábymi/ przed zuchwáłymi ábo vpártymi/ á

7: żadną miárą iedney ofoby nie przyznawáli/ ále

8: gánili iáko rzecz bezbożną/ przeciwną vftáwie

9: y woley oftátniey zbáwicielá náfzego Páná

10: Chryŕtułá. [grafika](#)

11: Zás ináczey [Ad ŕchedulam Inhibitionis](#): Podo

12: **bami** [!] fię práwi/ ábyŕmy byli w tey mierze poŕtu=

13: ŕzni oftátniego powŕzechnego Concilium dekre=

14: towi/ to ieft áby Láikom Sákráment pod ied=

15: ną tylko ofobą podány bywał. Tákze mi fię y

16: tá náuká podoba/ iż tenze Pan Chryŕtus nie ro

17: ździelnie/ ále cále y zupełno/ ieft ofobliwie pod

18: káżdą ofobą/ ták chlebá iáko winá.

19: **De Votis: O poslubieniu Zakonnikow.**

20: Raz piŕze: iż Duchowni/ ktorzy czyŕtoŕć

21: ŕwá Bogu obiecáli/ bárzo grzeŕzą/ gdy od ŕwey

22: obietnice odstępuią. [De 10. Præceptis.](#)

23: Zás piŕze: Wŕzyŕtkie [Vota](#), álbo obietnice w=

24: ŕzyŕtkie/ nie tylko ŕá nie potrzebne/ głupie/ niepo=

H ij
dobne/

strona: 60

60.

Przeŕtrogá

1: dobne/ ále teŕ bezboŕne/ Pogáńŕkie/ ŕydowŕkie/

2: potępione/ błędne/ Dyabelŕkie/ czárownicze/

3: odŕzczepieńcze/ przeciwnie wŕzyŕtkim ŕwiętym.

4: Y dla tego máią być ŕmieie porzucone/ y odwo

5: łáne/ choć ŕię dobrze z dobrá intencyá álbo ŕzczy

6: rym vmyŕłem vczyniły.

7: **O wzywaniu ŕwiętych.**

8: Raz piŕze: Wŕzyŕcy ŕwięci wŕzyŕtko v Pá=

9: ná Bogá przemogá/ y ták wiele ludziom bywa

10: przez ich przyczynę vproŕzono/ iáko wiele wie=

11: rzá/ iż vproŕzá/ [de 10. Præceptis.](#) A iż nie ieft iná=

12: czey/ iedno ŕe zaŕługá ŕwiętych nam ieft bárzo

13: pomocna: [Concl. 10. contra Ecclesiaŕticum.](#)

14: Zás inaczey: Nie dał bym práwi/ zá pomoc

15: y zaŕługę ŕwiętego Piotrá iednego pieniádzá/

16: poniewáŕ y ŕam ŕobie pomoc/ y ráutowác ŕię nie

17: mogł. [In 500 Artic. et in fermone de Mam^mona, et](#)

18: [in fermone de Ioanne Baptista](#). Ták ia práwi/ íam

19: mogę/ do BOgá przez Chrytufá przyść/ iáko

20: Piotr álbo Páweł.

21: Tákowych íporow y przeciwnych myfli/ y

22: pífania w káżdym Artykule náuki Lutherfkiey

23: ieft bárzo pełno: ktoreby tu wízyftki kłásć ná=

24: zbytby długo było/ ták iż íię ono pímo w tym

to czło=

strona: 61

61.

do Miáftá Wárfzewfkiego.

1: to człowiecze wypełnia: [Impius facit opus instabi=](#)

2: [le.\(marg\) Prou \[!\]](#) : 10. (-)To ieft zły człowiek czyni vczynek nieftáte=

3: czny: Y ono í. Iákubá:([marg](#)) Iáko: 1. (-) [Vir duplex anime incon=](#)

4: [ftans est in omnibus](#): Człowiek dwoiftego rozu=

5: mu/ nieftáteczny ieft we wízyftkim.

6: To íam z sobą: á coż z swoimi vczniami?

7: Tám dopiero walki/ háńby/ tám íromocenia/ íá

8: íania/ bluźnierftwá tákie/ iákich żaden nigdy

9: w nanierządnieyftym domu nie fłyfzał: iákich íię

10: káždy náczytác y náfłuchác może/ miedzy tym

11: wízelákiey nieprawdy przednieyftym [Miftrze^m](#)/

12: y vczniami iego. [Mali corui oua peßima](#): złego

13: kruká/ goríze iáycá. Kto ma álbo może/ czytay

14: [Colloquia](#) Námburfkie/ Aldeburgeńfkie: czytay

15: pífanie Kfiążąth [Vinarien](#): czytay Wyznánie

16: Miniíftrow Mansfeldfkich: odpowiedź Bá=

17: kálarzow Wittemberfkich. Czytay ich [corpora](#)

18: álbo ráczy [cadauera fidei](#): Czytay [victoriam veritatis](#),

19: [et ruinam Papatus Saxonici](#), y iníze ich pífania: Kome=

- 20: dyą y Trágedyą/ y one HOmerułowe záby/ y
 21: Wfzey wojnie podobne: iáko jáłzczurki iádowi
 22: te mátki y rodzíce fwoie kąfáią/ ták oni dáleko
 23: iefzcze oftrzey/ y dáleko iádowiciey Miftrze y
 24: Miniftry fwoie/ niź kiedy Kościoł chrześciján=
 25: fki/ y Doktory iego kąfáią y pfuią. Włafnie iáko

H iij
niegdzie

strona: 62

62.

Przetrgá

- 1: niegdzie Plato piŕze: *Prauus, prauo quo propius adhæret,*
 2: *et frequentius cum eo verfatur, eo magis illi fit inimicus.* To
 3: ieft: im bliży zły złego/ im więcej ieden z dru=
 4: gim obcuie/ tym fobie więtżymi nieprzyiaćioły
 5: bywáią. Rzekłbyś że on Lucyper z łancuchá
 6: piekielnego ieft fpuŕzczony. Co ś. Athánáfius
 7: o Aryufie piŕze/ iż iáko fię on od kościoła Boże=
 8: go oderwał/ álbo odŕzczepił/ ták fię od niego v=
 9: czniowie iego vftáwicznie odrywáli:(*marg*) Oderwánie vcźniow Luterowych od niego. (–)
 toż fię w=
 10: łafnie Lutrowi nie lepszemu niź ná on čás był
 11: Aryufz/ kácerzowi tymi czáfy przydáło. Ode=
 12: rwał fię zaráz od niego towarzyŕz iego wierny
 13: Károlftádus: przeciw ktoremu piŕząc Luther/
 14: profi y vpomina/ áby káznodzieiam/ ktorzy o=
 15: brazy ś. z kościołow wyrzucáią/ częgo fię nay=
 16: pirwey ważył ten to Károlftádus/ ogniá y
 17: wody wŕzędzie zápowiedziáno/ álbo ták frodze
 18: pokarano/ żeby drudzy frogościá káźniey/ mo=

- 19: gli być od tákowey fwey woli pohámowáni/
 20: ponieważ to poľpolicie bywa/ iż od wygládze=
 21: nia obrázow/ przychodzą do wygládzenia lu=
 22: dži: y támże te fłowá mowi Luther: Moij mili
 23: Pánowie/ Nie toć iest cel Dyabelſki/ nie ná toć
 24: fię zánofi/ áni ná to zmierza/ áby obrázy były
 25: wyrzucone/ ále tą drogą chce łobie drzwi otwo

rzyć/

strona: 63

63.

do Miastá Wárszewſkiego.

- 1: rzyć/ iákoby krew chrześcijánſką przelewał/ y
 2: morderſtwá po świecie czynił. W tąż piſał ie=
 3: go wierny lokay álbo drábánth Philip Melán
 4: chton/ ktory ták piſze: Károlſtádus práwi w=
 5: zbudził/ álbo wſkrzeſił ten to niepokoy/ czło=
 6: wiek fropi/ bez rozumu/ bez náuki/ bez żadnego
 7: ſmyſłu cieieľnego/ w ktorym nigdyſmy nie oba=
 8: czyli znáku iákiego przyſtoyney ludzkości/ á
 9: tym ielzczę mniefy/ żeby w nim znác było znak iá=
 10: kiefy łáſki Duchá ſwiętego. A iáko/ práwi/ Lu=
 11: ther rozgniewawłzy fię ná Papiežá/ ták Károl=
 12: ſtádus rozgniewawłzy fię ná Lutherá/ te ro=
 13: źnice o wieczery Páńſkiefy nie potrzebnie wzbu
 14: dził: y záprawdę by to/ mym zdániem/ być nie
 15: miało/ áby kto nowe náuki po świecie fiál/ nie
 16: dołóżywłzy fię ſtárożytnego Kościoła. To o
 17: ſwych diſcypulech rozumiał y piſał Luther y
 18: Melánchton. (*marg*) Vczniowie Lutrowi/ iáko go przezywáią. (-)
 19: Což zás o ſwoich Miſtrzách piſzą diſcypu=

- 20: łowie? Włpomina Szpángenberg/ iż żacy
 21: Wittemberfcy/ Lutrowi y Philippowi vcźnio
 22: wie/ Lutrá Preceptorá łwego w pífmách/ kazá=
 23: niách/ y powieściách łwoich/ zowią [Philauticum^m](#),
 24: to iełt/ człowieká/ ktory o żadnym inłzym nic/
 25: tylko łam o łobie wiele trzyma/ y ktoremu łię

nic nie

strona: 64

64.

Przełtrogá

- 1: nic nie podoba/ iedno co łam przerzecze/ álbo v=
 2: czyni: zowią go [Philonicum](#), y [Erifiticum](#), ktory
 3: łwą dumę ná wierzchu chce zówłze mieć/ niko=
 4: mu niechce vłtąpić/ łwey chwały zówłze łzuka/ á
 5: nikogo przy łobie ćierpieć nie może: zowią go
 6: Doktorem [Hiperbolicum](#), takowego vcźycielá/
 7: ktory vmie z komorá wielbładá vcźynić/ ktory
 8: tyłiącámi potrzáła/ á ledwie pięć ná licźbie: zo=
 9: wią go [Polipragmonicum](#)/ ktory łię hárdźie w ká=
 10: źdą łpráwę wdawa/ y włzetecznie łię wdźiera/
 11: y wiele łię podeymuie czego mu nie zlecono: Zo=
 12: wą go [Ofentatorem ingenij](#), ktory bez potrzeby
 13: łwym rozumem wylátuie/ y chce być widźiány:
 14: Zowią go [Stoicum](#), ktory łam tylko łię zá cokol=
 15: wiek/ inłzych włzyłtkich práwie zá nic nie ma.
 16: Czynią go też [Somniatorem](#), to iełt/ ktory łię we=
 17: dla łnow y dum łwoich łpráwuie/ czego łię Bo=
 18: że pozał. Toć iełt Wittemberłkiey łzkoły o mi=
 19: łtrzu łwym Lutrze zdánie y rozłádek: ktoryłmy
 20: dla tego włzyłtek wypifáli/ áby go żaden z was/

- 21: Bráćia w Pánie Chryštufie mnie bárzo mili/
 22: zá Bogá nie miał/ y iemu tey wiáry/ ktoram fá=
 23: memu Bożemu fłowu káždy z nas powinien/
 24: nie oddawał. O czym też indźiey Bucerus/ An=
 25: gielſki rzkomo Apoštoł/ ták mowi: Ieſli chce

Luther

strona: 65

65.

do Miáftá Wárfzewſkiego.

- 1: Luther/ ábyſmy mu wiárę zgoła we wſzytkim
 2: dáli/ niech fię Bogiem być pokaże/ ktoremuſmy
 3: tylko fámemu tę cześć powinni.(*marg*) Kálwiniſtowie o Lutheranách iáko trzymáią. (-)
 4: Słuchayćie też co Kálwiniſtowie o fwo=
 5: ich rodzicách Lutheranách piſzą. Lutherano=
 6: wie fá ták w fwoim błędzie vczárowani/ że ich
 7: Theologowie tych rzeczy nie vmieią/ ktore dzie
 8: ćiam máłym w Kátechifmie przepowiadáne
 9: bywáią. To ieſt/ dla czego ieſt wieczerza Pán=
 10: ſka poſtánowioná/ tego te Lutherſkie bydłétá/
 11: áni ſkoſztowáły: zá czym v nich prawdy áni kro
 12: pki iedney/ álbo wftydu nie naydzie: w mowę á
 13: w fłowá fá bárzo bogáci/ ſzydząc á ſmiejąc fię z
 14: ludźi/ wtaczáiąc ná plác Lutherowe ku wierze=
 15: niu niepodobne zabobony: żeby vbogi proſty
 16: lud/ y iemu przyległe poſpolſtwo/ pomamili. A
 17: iednák też nic w tym inſzego/ iedno chwały fwey
 18: á gromády ſzukáią. Ná drugim tákże miey=
 19: ſcu o nich piſze: Máią práwi/ ducha iákiegoſ
 20: bárzo nieſtwornego/ nieſkromnego/ nieſpokoy=
 21: nego/ iáko latáwcá: máią tákież gotowość/ y

- 22: Ípofobność wielką do nieprawdy/ zállepione
 23: páńftwo wściekłego plá złość/ Dyabelfką py=
 24: chę/ hárdosc w nich zá pokorę poczytáią/ mie=
 25: Ízác y Ízelec/ ludzkością y dworftwem zowia/

I
ták że

strona: 66

66.

Przeftrogá

- 1: ták że w nich żadna odrobinká vcźciwości za=
 2: dneý nie zoftálá: y dla tego ich iefzcze popędli=
 3: we duchy zowie/ grube pnie/ prozne kloce/ hár=
 4: de Olbrzimy/ drápiące kotki/ butle y ceklarze/
 5: bez rozumne bydlétá/ zwádliwe á burzące by=
 6: dło/ w ktorych **in fumma** nic dobrego nie málz.
 7: Ták Kálwiniftowie o Lutheranách piŃzą/ kto=
 8: rym w teý mierze godzi fię wŃzeláką wiárę bez
 9: odporu dáwác. Bo też żadney inŃzey nad tę/ pra
 10: wdziwŃzey wiáry nigdy nie powiedzieli/ iáko
 11: gdy ieden drugiego kácerzem przeklętym y Dy=
 12: abłu bratem zowie.
 13: Słuchaycie też co Lutheranowie o Kál=
 14: winiŃtách piŃzą y wołáią. Nie godni práwi/ ci
 15: Sákrámentarze/ áby ich ziemiá noŃilá/ á iefliby
 16: fię iefzcze trochę nie odmienili/ żeby człowiek
 17: mógł z nimi Ípokoyne obcowác/ **nałepiey [!]** będzie
 18: wŃzyftkie do Indyey wygnác/ miedzy one gru=
 19: be á nikczemne ludzie.(*marg*) Miękczy y twárdzi Lutheranowie z łobą walczą. (–) Skárzą
 fię też ná Kro=
 20: le/ Kfiężetá/ iż tych Sákrámeⁿtarzowmieczem

- 21: y ogniem nie wytrącą y wykorzenia. Niechcę
 22: tu fámych fporek y przymowek Lutheranow
 23: miedzy sobą dla przewłoki wfpominác. Co
 24: twárdzi álbo vpárći Lutheranowie/ przeciw
 25: miękkim Lutheranom/ y ci zász przeciw onym

pifzą:

strona: 67

67.

do Miáftá Wárszewskiego.

- 1: pifzą: *Adiaphoriftæ contra Flaccianos, et è contra.* co
 2: fzkolá Witte^mberska/ przeciw Selecznorowey:
 3: co Sáfcy (fi *Dijs placet*) Theologowie/ przeciw
 4: Szmidelinowey: co zász Szmidel przeciw
 5: Ewángelikom: co Muſculus przeciw Luthe=
 6: ranom: co Bulingerus przeciw Brencyułowi/
 7: y w zamiar. W piekle podobno lepfzą zgodę
 8: naydzie/ niż miedzy tymi odſzczepieńcy: y tá tyl=
 9: ko fámá/ iákom iuż powiedział/ przy nich praw=
 10: dá zoftálá/ gdy ieden drugiego/ kácerzem/ zdray
 11: cą/ łotrem/ fzpetnym Dyablém názywa. Iuż te=
 12: mu kilká Iármárkow Fránckfordſkich minę=
 13: ło/ iáko mi poſyłaia Regeltr kfiąg nowych/ kto=
 14: rych támże ze wſzyftkich ftroⁿwielki fklad bywa.
 15: Támem obaczył iż ci *Proteftantium* (iáko fię zo=
 16: wią) Theologowie/ iáko gęfi iáycá ſwoie wſzy
 17: ftkie wyfiedzieli/ álbo iáko ryby fię wyikrzyły:
 18: iuż im wątku nie doftawa. Nie vmieią co wię=
 19: cey pifác przeciw Kátholickiey iednoftáyney
 20: prawdziwey/ ftáteczney prawdzie/ ktorą ták

- 21: wiele zacnych/ vczonych/ dobrych/ Bogu miłych
 22: Doktorow/ bronić pifaniem/ fłowem/ y wżelá=
 23: kim fpořobem/ z łáki Bożey nie przefawaią. A
 24: záfię łami przeciřwko łobie/ ták wiele/ ták wiel=
 25: kich/ ták długich kfiąg pifzą/ że fię fprzykrzy/ tyl=

I ij

to ich

strona: 68

68.

Przetrgá

- 1: ko ich tytuły/ ofřořci/ y bluźnierřwá pełne/
 2: czytać. [grafika](#) (*marg*) Lutheranowie do Greckich kořciółow fię odwoływáią. (–)
 3: Był ten czás/ gdy fię do Greckich kořciółow
 4: odwoływáli/ podawáiąc ludziom iż fię z nimi
 5: w fwoiey náuce zgadzaią/ iáko z tymi ktore od
 6: Apořtolřkich czářow żadnym błędem nápfowá=
 7: ne/ áni Papielfkim okrućieńřtwem z prawdzi=
 8: wey zbáwienney drogi zwiedzione/ áni ná za-
 9: den inřzy fpořob wyřzpocone nie były. A ktoby
 10: nie wierzył/ kazáli mu tám iáchác do Grecyey/ y
 11: tám fię rzeczám przypátrowác. Oto Pan Bog
 12: tymi czářy ten ich fałř znakomicie odkrył/ przez
 13: wiernego/ y fłowem y piorem potężnego fługę
 14: fwego/ káznodzieię y Theologá Krolá Ie^go M.
 15: Páná nářzego/ kfiędzá Stániřławá Sokoło=
 16: wřkiego/ ktoremu fię do ręku dořtáłá odpó=
 17: wiedź Zácháryařzá Pátryárchi Konřtántyno=
 18: polřkiego/ ktorą dał Miniřtrom Lutherřkim
 19: álbo Kálwińřkim/(*marg*) [Cenfura X. Sokołowřkiego](#). (–)gdy go do fwey błędney fe=

- 20: kty/ poślawfzy mu przez fwe poślánce Coⁿfuzyą
 21: fwoię Augfzpurfką/ y coś zaráz ftárjch Sáfkich
 22: Tálerow/ dla lepfzey odprawy/ po Grecku prze
 23: łożoną/ przeciągnąć/ álbo ácz nie iáki dánck od=
 24: nieść od niego chćieli. Tám im ten to Páttryár=
 25: chá iáwnie pokázuie/ iż ich náuká/ áni z písmem

świę=

strona: 69

69.

do Miáftá Wáfzewfkiego.

- 1: świętym/ áni z Trádycyámi Apoftófkimi/ áni
 2: z Doktorámi świętymi/ áni z zwyczáiem koś=
 3: ćiołow Greckich fię nie zgadza/ co każdy czytać
 4: może kto iedno vmie: bo ią tenże kápłan Boży/
 5: z Greckiego ná Lácińskie pięknie przełożył/ á z
 6: Lácińkiego ieft też potym ná Niemiecki ięzyk
 7: przełożona y drukowána: ktorąby Lutherya=
 8: nowie złotem w iákicy przepáści rádźi záfypá=
 9: li/ by to vczyńić mogli/ áby tákicy odpowiedźi/
 10: iákicy fię oni nigdy od one^goPáttryárchy/ Rzym
 11: fkicy ftolice wielkiego nieprzyacielá/ nie fpo=
 12: dziewáli/ to słońce álbo oko ludzkie nigdy było
 13: nie widziáło. W tychże to kfięgách odpor go=
 14: towy naydziećie máło nie ná wżyfłkie Artyku=
 15: ły Confefsyey Aufzpurfkicy/ ktorą dziś niekto=
 16: rzy bálwochwálce zá fzczyre słowo Boże/ pál=
 17: cem Bożym nápiáne/ poczytáią y przyjmuią:
 18: nád co niewiem by mogło być znácznieyfze y w=
 19: łafnieyfze bálwochwálftwo/ iáko słowo czło=

- 20: wiekã iednego/ zã fłowo BÓże przyjmowãć.
 21: Włãfnie iãkoby teź w lefie łofnã vciãł/ y łobie
 22: chłopkã vrobił/ y padłzy przed nim/ rzekł mu/ ty
 23: iefteś Bogiem moim. Tãkci przed piłmem Lu=
 24: trowym y Philippowym/ ktory teź tę Confes=
 25: łyã Aufzpurkã rãkã łwoiã nãpiłã/ nie inãczy

I iij
iãko

strona: 70

70.

Przetrogã

- 1: iãko przed piłmem/ albo fłowem Bózym vpadã
 2: iã/ iego łię trzymãiã/ od iego opinijey/ y od tych
 3: grãnic/ ktore tã Confessyã zãłóżyłã/ łtopã ied=
 4: nã odstãpić nie śmieiã/ ledwie nie wiãcey w niã/
 5: niź w łamego Chryłtułã wierząc: gdyź w niey
 6: nie mãłz nic inłzego iedno łtãrych kãcerzow błã=
 7: dy/ o ktorych łię iuz dofyć powiedziãł. (*marg*) Confessyã Augłzpurkã Polłka łkorniã.
 (–)Sãmifz
- 8: Lutheranowie zowiã tę Confessyã Polniłcher
 9: łtiffel Polłka łkornia/ ktora łię nã obie nodze
 10: przyzuiã: bo pod płãłczykiem tey to Confessyey
 11: chowãiã łię w Niemcech Lutheranowie/ y z
 12: łwymi Rotãmi/ Kãłwinifłowie z łwymi Ro=
 13: tãmi/ Anãbãptyłłowie z łwymi Rothami: dla
 14: tey Confessyey woyny/ morderłtwã/ łupiełtwã:
 15: dla tey Coⁿfełlyey Miãłtã gubiã/ Zamki burzã/
 16: cãłe Prowincye niłzceiã. Ieden łię trzyma Coⁿ=
 17: fełlyey pierwłzey Aufzpurłkiey: drugi w Wittem

- 18: berku przedrukowaney: drugi w Genewie: dru=
 19: gi w Bazyleiey/ drugi w Eflębium: drugi dru=
 20: giego druku. A iest ich iuz Inadz przez trzydzie=
 21: ści tych drukow/ w ktorych káždym/ lą rózne á
 22: łobie przeciwné náuki/ o wáżnych Artykułách
 23: wiary chrześcijáńskiey: (*marg*) Philip Melánoch. Confessyą Augšzpurską zfałżował. (-)y
 fkarzy się Fláccus ná
 24: łwego Preceptorá Melánchtoná/ *iznápiławfzy* [!]
 25: raz tę to Confessyą/ potym ią zás poprawuiąc.

zfałżował/

strona: 71

71.

do Miásta Wárszewskiego.

- 1: zfałżował/ odmienił/ przewrocił/ wywrocił/
 2: zgwałcił/ zcudzołożył/ *rupit, corrupit, euertit, adul=*
 3: *terauit*, iż w niey máło co znác oney pierwšzey o=
 4: zdoby/ z którą była Cefárzowi Károlowi Ro=
 5: ku trzydziestego w Aufzpurku podána. Tákże/
 6: zá lámychże Heretykow wyznániem Confes=
 7: fya Aufzpurka/ nie iest Boże ále człowiecze/ to
 8: iest Philippowe słowo. O ktorym táké też
 9: wierzyki nápiłáli/ cí to iego dobrzy zwolⁿnicy.
 10: *PHI nota fœtoris, LIPPVS nocet omnibus horis:*
 11: *PHI nocet et LIPPVS, nocet omnibus ergò*
 12: *PHILIPPVS.*
 13: Ták iżby się Inadz człowiek bępieczniey mógł
 14: żydowłkiego Tálmudu/ álbo Tureckiego Alko=
 15: ranu/ wiąc/ niż tey to Aufzpurłkiey bálámuckiey
 16: Confessyey: z ktorey ták wiele fekt/ ták wiele
 17: walk/ ták wiele złego po świecie vrołło/ ták *pri*

18: uatin, iáko publicè.(marg) Lutherowe świádectwo/ o iego nowej Ewaⁿgelijey. (-)Znał to íam Luther iefzcze zá

19: żywotá íwego/ iáko íię kołá były do wízyítkiego

20: zlego rozbiegály/ y iáka popráwá w ludzích

21: bylá zá tą iego rzkomo nowá Ewángelijá. Czy

22: tamy w iego kńięgách/ te włafne łowa: Swiát

23: co dáley to íię gorzým ítawa: íá teraz ludzie

24: bárziew chćiwi ná pomítę/ łákomízy/ bez miłofier

dzia/

strona: 72

72.

Przeftrogá

1: dzia/ nádeći/ zuchwáli/ vporni/ dáleko wíęcey

2: niż byli pod Papięstwem/ y íá práwi/ dziefięc

3: kroć gorzý/ niż oni plugáwi Sodomitowie. Y

4: ná drugim mieyfcu mowi tenże to Luther: Sá=

5: mi íię tego rękómá dotykamy/ iáko wielkie łákō

6: ítwo fercá ludzkie pofiádło: íkorochmy ludzío^m

7: poczęli prawdziwą náukę o Bogu/ y o dobrych

8: vczyńkách opowiádác/ żaden wíęcey żadney lu=

9: dzkości nie pokázuie/ przeciw vbogiemu/ ále

10: przez nogę káżdego przerzucić/ ofzukác/ y zdrá=

11: dżić ná kupi/ y zdrowiu/ w tym íię teraz káždy

12: kocha/ á iefli co ná słuźbę Bożá álbo ná słuģi ie=

13: go obroć/ bárzo to íobie droģo ízácuia. W za=

14: miar záś widziemy w Papięstwie/ gdzie nie by=

15: íá prawdziwa Ewángeliya/ iáko ludzie byli do

16: iáłmuźny y do wízego dobrego chętlivi/ iáko

17: wiele kościołow/ Thumow/ kłafztorow budo=

- 18: wáli/ y nądawáli/ iáko wiele wszędzie złotá y
 19: írebrá widác/ iako wżyftko ozdobno/ świetno/
 20: y znáčno w káżdym kącíe kościoła bywáło.
 21: Támże íełzcze pífze: Ták íię teraz świat złým
 22: ítał/ tak zuchwálym y niewftydliwym/ íż íuż nie
 23: może ćierpieć żadney nápráwy/ żadnego kará=
 24: nia/ żadney reformácyey. Ták íię bárzo nákrzy=
 25: wił y náłamał/ po obiáwieniu Ewángelijey/ że

iuż

strona: 73

73.

do Miáftá Wárlzewskiego.

- 1: íuż práwie trzełczy/ y rychło íię złamác mufi.(*marg*) Pożytki nowej Ewángelijey. (-)A
 2: což prze Bog próżę/ pod tym Cefárzem Luther=
 3: fkiego báłámuctwá/ nie trzełczáło? Skoro
 4: Luther kościoł przeciw kościołowi/ ołtarz
 5: przeciw ołtarzowi budowác począł/ trzáłty
 6: świętości kościelne/ trzáłty dobre vczynki/
 7: trzáłłá Míza święta/ trzáłłá ípowiedź/ trzáłłá
 8: pokutá/ trzáłty Concilia/ trzáłłá władza Papie
 9: fka/ trzáłty ceremonije/ trzáłty y złamáły íię ná
 10: wielu mieyfcách *Vota*, y przyłięgi kápłáńskie y
 11: zakonnicze: porzucili Mnifzy y Mnifzki kapice/
 12: Kfieża Rewerendy/ wiárę/ wftyd/ boiaźń wfze=
 13: láką złamawfzy: iákoby íe Lucyper z láncuchá
 14: ípuścił/ po Niemieckiey ziemi bluźnierftwá ná
 15: Máieftat Boży/ á ku ludziam y zwierzchności
 16: zuchwáłtwo/ y niezgodę rozniefli. Trzáłnęło
 17: wnet potym y złamáło íię wżelákie poftużeń=
 18: ftwo. Chłopi íię ná fláchtę y Pány fwe rzuci=

- 19: li/ Sláchtá ná Książętá/ Książętá ná Cefárzá
 20: Kárlá Piątego: przy czym iákie morderstwá/
 21: iákie łpułtołzenia/ iákie krwie rozłanie było/ łą
 22: tego iefzcze pámiętnicy/ á Hiftorye włzyłtkie do=
 23: łtátecznie przyłzłym czáfom y wiekom wypifá=
 24: ły. Trzáfłá y złamáłá fię w Anglijey/ ták pod=
 25: dánych ku Pánu/ iáko y Páńłka ku poddánym

K

wiára

strona: 74

74.

Przetrgá

- 1: wiára y powinność. Trzáfłó w Szkocyey w=
 2: łzelákie powinne ku Krolowi Pánu łwemu po=
 3: łłufzeńłtwo. Trzáfłá we Fráncyey/ á ledwie fię
 4: nie złamáłá Krolewłka nád poddánymy zwierz
 5: chność. Trzelzczý y łamie fię do tych czáfów we
 6: Flándryey/ włzeláka ku przyrodzonemu Pánu
 7: łwemu Krolowi Ie⁶⁰ M. Hifzpáńłkiemu wiára
 8: y poddáność. Ale y v nas w Polłfcze/ ázaż po=
 9: kázác nie możemy tey łamániny dość ták w du=
 10: chownym iáko w łwieckim práwie/ częgo fię
 11: Pánie Boże požal. Teć łą požytki Lutherowey
 12: náuki: o ktorych ták prawdziwie/ iáko wtore=
 13: mu Heliałzowi (bo fię ták łam zowie) przyłtá=
 14: łó/ zá żywotá łwego prorokował/ y część wiel=
 15: ká tego trzáfku włzýmá łwymi łłyfzał. Dáłá
 16: gárdłó pod tym Luthrowym báłámuctwem
 17: wiára/ cnotá/ przyłięgá/ pokoy/ zgodá/ miłóść/
 18: iedność/ łzczeróść/ vprzeymość/ życziwość/ łtá=
<http://rcin.org.pl>

19: teczność. Ale coż dobrego w całej pod chorą=

20: gwią Luthrową zoftáło?(*marg*) Artykuły Kredá Apóstolkiego/ przez Nowowierniki
włzczerbione. (-)Coż máią chrześci=

21: ianie ku duŝnemu zbawieniu potrzebnieyŝzego/

22: nád ono wyznanie wiary chrześcijáńskiey/ kto-

23: re Kredem zowiemy/ przez wftá Apóstolkie v=

24: chwalone/ po wŝytkim świecie/ gdzie iedno imię

25: Pána Chrytułowe záfzłó/ przyięte/ y ftátecznie

trzymáne/

strona: 75

75.

do Miáftá Wárlzewskiego.

1: trzymáne/ iáko pewne háłło wŝzego chrześcijáń

2: ŝkiego woýłká: y to muŝiało pod Lutherowá la

3: ŝką trzeŝczęc/ á nie w iednym tylko/ ále w ká=

4: ŝdym z ofobná/ Artykule wiary powŝzechney

5: chrześcijáńskiey: ile ich iedno Apóŝtołowie Bo=

6: ŝy nam ku náuce zoftáwili/ co ŝię ná káŝdym z

7: ofobná pokaŝe/ ábyŝcie obaczyli iáko dáleko rze

8: czy z miáry ŝwey wyftápiły/ od tákich przod=

9: kow poczáwłzy/ ktore ŝię ná pierwŝzym wierze=

10: niu máłuczkmimi y nie wáŝnymi zdáły: á zátym

11: przy káŝdey náuce/ y podániu/ y zwyczáiu Koŝ=

12: ciołá chrześcijáńskiego/ tym ielzcze mocniej

13: trwáli/ ze wŝzeláką pokorą.

14: **Pierwŝzy Artykuł Wiary chrze=**

15: **ŝcijáńskiey mamy.**

16: **Wierzę w BOgá Oycá wŝzechmogácego/**

17: **ftworzycielá niebá y ziemie.**

18: Pátrzcie iáko ten trzáłnął w gárci tych to

- 19: Szátáńfkich Miniſtrow.
- 20: Piſze Lutherus/ y winnie Károlftádyuſzá: iż
- 21: ták był bezbożnym/ y niecnotliwym człowiekie^m/
- 22: iż nie wierzył/ áby ieden BOg był ná ziemi y ná
- 23: niebie. [grafika](#) (*marg*) [Lib: 1. cap: 8. Inſtitut.](#) (–)
- 24: Kálwinus tákże bluźni: iż Pan Bog nie tyl=
- 25: ko vżywa y potrzebuie pomocy złych niecnotli=

K ij
wych

strona: 76

76.

Przeſtrogá

- 1: wych ludzi: ále teź ich złe myſli/ y przedſięwzię=
- 2: ćia ſam rządzí y ſpráwuie/ ták iż ſam ieſt/ wſzelá=
- 3: kiego bluźnierſtwá y ſproſności przyczyną. (*marg*) [Filom: Hefufius contra Caluinu^met Bezam.](#) (–)
- 4: Theodorus Bezá y Petrus Mártyr Zwin=
- 5: glijanowie/ Pánu Bogu wſzechmocność odey=
- 6: muią/ dla tego iż nie może vczyńić/ áby fię to nie
- 7: ftáło/ co fię iuź ftáło. A oſobliwie powiádaią/
- 8: iż tego Pan Bog vczyńić nie może/ áby ćiało ie=
- 9: go prawdziwe/ iftotne/ ná wielu zaráz miey=
- 10: ſcách iednego czáfu być mogło. (*marg*) [Epiſt: ad Illyricum, de peccato originali, an fit ſubſtantia. Seruetus Epiſt: 6. ad Caluinum.](#) (–)
- 11: Hefufius Krolewiecki nie dawny Predika^{nt}/
- 12: ále iuź od Kfiążęćiá deſgrádowány/ piſze [de Ma=](#)
- 13: [thia Flacco Illyrico](#) iż trzymał y wierzył/ że duſzę
- 14: człowieczá nie Pan Bog/ ále Dyabeł ſtworzył.
- 15: Seruetus Hiſzpan/ ktorego dał ſpálić Kál=

16: uinus/ iż BOg w drzewie/ drzewem/ w kámie=

17: niu/ kámieniem/ w klocu fię ftawa klocem/ ták

18: iż ná fię bierze prawdziwą **formam** y **substantiam**

19: tey máteryey/ do ktorey fię przyłoży.

20: ¶**Wtory Artykuł.**

21: **Y w Iezufá Chryftufá fyná iego iedyne^{go}.**

(*marg*) Petrus Carolin in explicat fidei coⁿtra Blaⁿdratam. (–)

22: Ten Artykuł z mieyćcá fwego rułzył y wy=

23: łzpoćił Franciscus Daudis/ Georgius Blán=

24: drátá/ y włzyfcy ich vcźniowie: ktorzy tego po=

zwolić

strona: 77

77.

do Miáftá Wárfzewfkiego.

1: zwolić niechcą/ áby BOG włzechmogący fyná

2: przyrodzonego miał/ ktoryby fię z niego od wie=

3: ku vrodził: tákże áni tego trzymáią/ áby był ná

4: początku tákim fłowem/ ktoremu dwoie náro=

5: dzenie przypifuią/ z Bogá od wiekow/ z człowie

6: ká náznáczonych od wieku czáłow: ták/ iż Páná

7: Chryftufá niechcą mieć iedno proftym fobie po

8: dobnym człowiekiem: choć iednák przodek mu

9: przedfię iákiś przed fobą dawáią/ ále przytym

10: mocnie ftoią/ iż przed tym niż ciáło człowiecze

11: ná fię przyiął nigdzie nie był. Też to zá niepo=

12: trzebną rzecz máią/ áby dla tego miał być BO=

13: giem y człowiekiem/ że był miedzy BOgiem á

14: człowiekiem pośrzednikiem/ ponieważ mógł

15: być y ieft pośrzednikiem/ będąc tylko proftym

- 16: człowiekiem: y to przy tym bluźnią/ iż fię w pi=
 17: łmie ś. infzy y inákłzy fyn BOży nie náyduie/ ie=
 18: dno ten ktorego Pánná Márya ná świat vro=
 19: dżiła. **grafika** (*marg*) *In lib: coⁿtra Pinczouianos.* (–)
 20: Tákże Sárnicki náłz Polak/ Lifmánin
 21: Włoch co fię w Krolewcu vtopił/ Georgius
 22: Niger/ iáko o nich Sztánkar pífze/ łtárą onę da=
 23: wno zefzłą Aryáńfką wiárę ná plác wytoczyli/
 24: vcząc/ iż fyn Boży ieft mnieyfzy niż Bog Oćiec.
 25: A iż też odrzucáią ono piękne wyznanie wiáry

K iij

powfze=

strona: 78

78.

Przełtrogá

- 1: powfzechney: ktore było in *Concilio Niceno* vchwa
 2: lone/ á ono święte *Symbolum* ś. Doktorá *Atha-*
 3: *nafij*, zowiá *Symbolum Sathanasij*, to ieft Szátáńkie *Symbolum.* (*marg*) *Beza in Hefufium.*
 (–)
 4: Theodorus Bezá tego nie przyimuie/ áby
 5: fyn Boży miał fię od wiekow z iftności BOgá
 6: Oycá národzić. (*marg*) *Beza in li: de hypoſtatica duaru^mnaturarum unione.* (–)
 7: Tenże Bezá wymyfla łobie dwoie ziednocze=
 8: nie perfon w Pánie Chryſtufie/ iedno dułze z
 9: ciáłem/ drugie BOłtwá z człowieczeńłtwem:
 10: ták iáko niekiedy dawny on znákzny kácerz Ne=
 11: łtorius vczył. (*marg*) *In Adamo Pałtore.* (–)
 12: Adámite: Nowochrzczeńcy bluźniác Páná
 13: Chryſtułá powiádáią y trzymáią z onym daw=

14: nym kácerzem Photynuśem/ że nie iełt z przyro=

15: dzenia práwym Bogiem.

16: Oraⁿtesin ſecreto, vczą iż nie mamy Páná Chry=

17: łtuśá/ ále tylko Bogá Oycá chwalić/ y iemu fię

18: łámemu modlić. [grafika](#)

19: ¶Trzeći Artykuł.

20: Ktory fię národził z Pánny Máryey.

(*marg*) [Lindanus Secta 5. et 63. Antilutheranoru^m](#) (–)

21: Bucerus kácerz ná śmiertelney pościeli le=

22: żąc/ zeznáł/ iż nie wierzył/ áby Mełfyáłz iuż ná

23: świat przyłzedł/ ále iż dopiero przyść ma.

Melchior

strona: 79

79.

do Miáftá Wárlzewkiego.

1: Melchior Hofmanus/ y iego zwolennicy v=

2: czą/ iż Pan Chryftus nie národził fię z Pánny

3: Máryey prawdziwym człowiekiem/ ále łam od

4: łiebie/ iáko Bog człowieczeńłtwo przyiáł/ ták iż

5: iedná tylko w nim náturá iełt á nie więcej.(*marg*) [Libr: 1. de Trinit. ca: 17.18. et Epift:](#)

[1. et 2. ad Caluinum.](#) (–)

6: Seruetus Hiłzpan/ człowiek nád włzelákie

7: podobieńłtwo bezbożny/ o ktorým piłzą/ iż fię

8: dla tego tylko národził/ áby nie łam był nápro=

9: łnieyłzy y náplugáwłzy Lutherus: ten bez włty=

10: du włzelákiego/ przeciwko Troycey náyswię=

11: łzey zuchwále piłzác vczy: Iż P. Chryftus nie tyl

12: ko zá łpráwá Duchá ś. ále z łámey iłtności y łub

13: łtáncyey BOgá Oycá/ vrodził fię człowiekiem. (*marg*) [In colloqu. Viłmarie^m.](#) (–)

- 14: Tákże Mennon wymyfla y bluźni: iż Pan
- 15: Chryftus człowieczeństwo z niebá z łobą ná ten
- 16: świat przynioł/ wzięte z subftancyey álbo iftno
- 17: ści BOgá Oycá.(*marg*) *Beza in ca: ad Rom: Sarcer. in Poftill. de Felfto Natiui Mariæ. (-)*
- 18: Tákże Szwenckfeldius trzyma y Nowo=
- 19: chrzczeńcy/ iáko o nich Sarcerius piłze/ iż Pan
- 20: Chryftus niebiełkie y duchowne ciáło z łobą z
- 21: niebá przynioł/ á iż z Pánny Máryey ciála za=
- 22: dnego nie wziął/ tylko przez iey żywot/ iáko
- 23: przez iáki kánał álbo przez rynnę przełzedł/ á to
- 24: ciáło ktore miał ná łobie prawdziwe/ ná to fię
- 25: zdobył z tych to widomych czterech elementow

álbo

strona: 80

80.

Przełtrogá

- 1: álbo żywiołow/ ktore też do niebá wftępując
- 2: záfię tymże elementom oddał/ á bez ciála do nie-
- 3: bá wftąpił. **grafika** (*marg*) *Caffander de duabus in Chriſto naturis. (-)*
- 4: Adamus Paftoris/ temu fię fniło: iż iáko P.
- 5: Chryftus iedna tylko perłoná/ ták też tylko ie=
- 6: dne naturę ná łobie miał.(*marg*) *Lib: de diuina Maieftate humanitatis Chriſti. (-)*
- 7: Szwenckfeldius śmiał to piłác/ y vczyć: Iż
- 8: P. Chryftus iełt prawdziwym Bogiem/ z łtro=
- 9: ney tákże łwego człowieczeńtwá: á iż żadną
- 10: miárą zwány być nie ma/ áni poczytány między
- 11: rzeczámí łtworzonymi.(*marg*) *Vittembergenf. coⁿtraIllyricu^m. in refuta. 50. mendacij. (-)*
- 12: Fláccus Illyricus/ iáko o nim Witemberłcy
- 13: Predykántowie świadczą piłze y vczy: iż fię to
- 14: z piłma ś. pokázác nie może/ áby fię to o łynie

- 15: Bożym rozumiáło/ żeby on był wiecznym łoś=
- 16: wem y wyobrażeniem fubtancyey álbo iftno=
- 17: ści oycowfkiey.(*marg*) [Calu. in instructi. aduerfus Anabaptift. et Libertinos](#) (-)
- 18: Tákże o Nowochrzzczeńcách świadczy Kál=
- 19: uinus: iż nie wierzą áby Pan Chryftus był pra=
- 20: wdziwym człowiekiem: ále iż był [Phantafma](#),
- 21: to ieft/ oczam ludzkim człowiekiem fię być zdał.(*marg*) [Luthery in Epif: ad Hebraeos interprete Bucero.](#) (-)
- 22: A te ták wielkie/ hániebne y fromotne bluź=
- 23: nierftwá/ początek fwoy z Luthrowych kfiąg
- 24: wzięły: v ktorego te fłowá czytamy: Człowie=
- 25: czeńftwo P.Chryftufowe/ nie wżyftkiego wi=

działo

strona: 81

81.

do Miáftá Wárfzewfkiego.

- 1: działo áni wżyftkiego obaczáło. Zá czym y to
- 2: idzie/ iż Pan Chryftus człowiek wżzechmogą=
- 3: cym nie ieft. Item: Iż Pan od czáfu fwego w=
- 4: cielenia/ národzenia/ pełny zaráz łąfki wżelá=
- 5: kiej nie był: ále iáko ciáá z czáfem przybywáło/
- 6: ták teź z czáfem dáry *ie^{mv}* Boże przyftępowáły.(*marg*) [In coⁿfef. ad Carol. V. Art. 1.](#) (-)
- 7: Tákże y Zwinglius vczy: że fię P. Chryftus
- 8: w mądrości poprąwiał/ ponieważ wedla ná=
- 9: tury człowieczey ieft [finitus, et menfus](#), to ieft po=
- 10: mierzony y fkończony.

11: ¶Czwarty Artykuł ieft:

12: **Vkrzyżowan vmárl y pogrzebion.***(marg)* [Calu. coⁿtra Libertines](#) (-)

- 13: Libertynowie vczą y trzymáią/ iż PAN
- 14: Chryftus nie prawdziwie/ ále tylko w podo=
- 15: bieńftwie/ *per phantafma* vmárł/ to ieft/ zdał fię
- 16: oczom ludzkim vmrzeć. (*marg*) *Staphily in defenfione.* (–)
- 17: Andreas záfię Mułculus/ ten trzyma że y
- 18: Bołtwo P. Chryftufowo ćierpiáło y vmárło. (*marg*) *Staphily in defenfione.* (–)
- 19: Też opinią y Luthrowi lámemu przypifu-
- 20: ią/ żeby tákże wierzyć miał/ iáko y Mułculus: co
- 21: fię z kfiąg iego *de Concilijs* pokázuie. (*marg*) *Lib. de Trinit. et mediatore Chrifto* (–)
- 22: Stancarus y z fwymi vczniami trzymáią:
- 23: iż Pan Chryftus ieft póśrednikiem náłzym/ z
- 24: łtroney tylko człowieczey náтуры.

L

Ofiánder

strona: 82

82.

Przetrgá

(*marg*) *Videfimplicem libellu^m Narburge Principib9 oblatu^m, et Alirinu^m aduerfus Ofiandrum.* (–)

- 1: Ofiánder záfię on Krolewiecki Władyká
- 2: baytko/ powiáda: iż Pan Chryftuś ieft łpráwie
- 3: dliwością náłzą z łtroney tylko Bołkiego łwe=
- 4: go przyrodzenia: y piłze záfię/ że Bołtwo Páná
- 5: Chryftufowo/ ták włáfnie y ćielełnie w nas
- 6: miełzka/ iáko miełzkało w lámym prawdziwym
- 7: człowieku Pánu Chryftufie. (*marg*) *In cap: 14. Marcij.* (–)
- 8: Łofius y inłziy niktory bluźnią: iż fię PAN
- 9: Chryftus nie tylko bał ogniłtego piekła/ ále iż
- 10: też łkółztował mák wiecznego potępienia/ dla

- 11: tego iż fię ná gorze Oliwney ták bárzo ftráchał.(*marg*) [Caluing in Harm. Euaⁿgelij.](#) (–)
- 12: Tákże głupie y zdroźnie Kálwinus piŕze/ iż
- 13: Pan Chryŕtus zbáwićiel náŕz/ bez rozumu/ y bez
- 14: duchá od Oycá to ŕwego profiŕ/ áby był kielich
- 15: od niego odŕzedŕ/ á iż mu tá modlitwá nie wy=
- 16: ŕzŕá/ popráwiŕ fię potym.(*marg*) [Brec. Ho: 54. in Ioaⁿem.](#) (–)
- 17: Brencius powiáda: ze Bog Oćiec niechćiaŕ
- 18: być inŕzym ŕpofobem człowiczemu pokoleniu
- 19: przeiednány/ iedno žeby Pán Chryŕtus ŕyn iego
- 20: ná fię przyiáŕ kaŕzn wŕzeláká/ ludzkim grzechom
- 21: powinna: to iefŕ/ (iáko to ŕamże wykŕada) áby
- 22: wyćierpiaŕ męki wŕzyŕtkie/ ták ktore fię przy
- 23: ŕmierći náyduiá/ iako ktore w piekle ŕá grze=
- 24: ŕznym ludźiom zgotowáne:(*marg*) [Brenc. in Catechifm. Anni 51.](#) (–)á oŕobliwie ŕłowá
- 25: one Páná Chryŕtuŕowe/ ktore w Pŕáŕmie czy=

tamy:

strona: 83

83.

do Miáŕtá Wáŕŕzewŕkiego.

- 1: tamy: (*marg*) [Pŕáŕ: 21.](#) (–)[Deus meus, Deus meus, quare dereliquisti me:](#)
- 2: Boże moy/ Boże moy/ czemuŕ mię opuŕciŕ: ták
- 3: wykŕada/ iż Pan Chryŕtus ná ten czás gdy pro=
- 4: ŕiŕ/ męki piekielne ćierpiaŕ.(*marg*) [Roberth. Stephanus reŕponŕ. ad Cathol. 4. Eröre Art. 47.](#) (–)
- 5: Drudzy záŕ vcžá y mowiá: iż Bog Oćiec ŕy=
- 6: ná ŕwego Páná Chryŕtuŕá ná krzyžu wiŕzące=
- 7: go/ ták był dálece opuŕciŕ/ iż mu iednego dnia ży=
- 8: wotá popuŕścić niechćiaŕ: á iż teŕ y ŕam P. Chry
- 9: ŕtus ináczey nie wiedziaŕ áni rozumiaŕ/ iedno že

- 10: był od Bogá Oycá zgoła **opfzuczony** [!] / y owfzem
- 11: zdeſperował/ álbo w rofpácž przyfzedł. **Caluinus**
- 12: **in harmonia Euangelica, vbi ait Chriſtum emiſiſſe vo=**
- 13: **cem deſperationis. (marg) Lepin. coment. in Pfal: 16. (-)**
- 14: Lepinus záfię ieden pokątny kácerzyk/ chcąc
- 15: fię do tych opiniy y mniamánia przyſtołowác/
- 16: powiáda/ iż Pan Chryſtus ſkoro vmárł/ mąk
- 17: wiecznego piekielnego potępienia vkufztał/ áby
- 18: zmárłych ludzi duſzey tym ſpoſobem doſyc vczy=
- 19: nił. **grafika**

20: ¶**Piąty Artykuł:**

21: **Zſtąpił do piekła.**

(marg) **Im Catechi. Anni 51. (-)**

- 22: Brencius te ſłowá/ zſtąpił do piekła nie iná=
- 23: cžey rozumie/ iedno iákoby kto/ vćiekł/ fzczedł/
- 24: zniknął/ vſtąpił.(marg) **Dubit anti. Dial: 1. c. 3. (-)**
- 25: Oecolampadius záſ plećie: iż te ſłowá zſtą=

L ij
pił

strona: 84

84.

Przeſtrogá

- 1: pił do piekła/ nic inſzego nie fá/ iedno wykład te=
- 2: go ſłowá Pogrzebion. (marg) **Cal. lib: 2. Inſtit: c. 16 (-)**
- 3: Kálwinus to zſtąpienie do piekła nie rozu=
- 4: mie być nic inſzego: iedno ſtárćie y potkánie z fro
- 5: goſćią y poſtráchy wieczney ſmierći.
- 6: Bucerus tákž y Kálwinus/ o wybáwieniu
- 7: Oycow ſ. z odtchłáni piekielney nic nie trzymá
- 8: ią/ powiádáiąc iż to fá bábie bayki/ nocne ſny/

- 9: Aezopowe fábuły: rzeczy wymyflone/ nie potrze
 10: bne świegotánia.
 11: Te fecit in honorem Ve, te facis in contumeliam.(*marg*) Lib: 3. Epi. (–)
 12: Zwinglius vczy/ iż Pan Chryftus niepraw=
 13: dźiwie/ áni włafną olobą fwą/ ále potentialiter,
 14: to ieft/ wedla fwey wřzechmocney mocy do pie=
 15: klá wřtąpił. (*marg*) Lib: de omni praesent. Chrifti. (–)
 16: Bezá piřze/ iż P. Chryftus zmartwychwřtał/
 17: y wyřzedł nie przez zámkniony y założony grob/
 18: ták žeby ciálem fwym nie przez kámienną twár=
 19: dořć przebył/ ále iż fię kámień ciáłu iego zmar=
 20: twychwřtájącemu otworzył y wřtąpił.(*marg*) Chytræus in 1. cap: Matth: (–)
 21: Szwenckfoldius záfię przy tym řtoi: iż Pan
 22: Chryftus po zmartwychwřtaniu nie miał wię=
 23: cej ná łobie człowieczey náтуры/ ktora fię iuż
 24: wřzyřtká była w Bolřkú náurę odmieniła.
 25: Bullingerus zgadza fię z nim/ gdy piřze: iż gdy

Pan

strona: 85

85.

do Miářtá Wářzewřkiego.

- 1: Pan Chryftus wřtąpił do niebá/ był podwyřřzo
 2: ny nád wřzyřtkie/ creáтуры/ y zá tym przeřtał być
 3: řtworzeniem/ to ieft człowiekiem.

4: ¶Szořty Artykuł:

5: Wřtąpił ná Niebiořá.

(marg) Tiletan. de Sacram. coⁿtraHemnitium. (–)

- 6: Matthias Flaccus Illyricus tego nie po=
 7: zwala/ áby Pan Chryftus miał ná niebiořá w=
 8: řtápić/ ále łobie wymyřla iákieř pewne názná=

- 9: czone mieyŃce/ z ktorego miał do niebá/ to ieŃt ná
- 10: powietrze wŃtápić/ áby tym Ńpofobem fwoię
- 11: moc y władzã pokazał y obiáwił.(*marg*) [Brent. in Iuca^m parte 2. hoⁿ: 50. et co^mt. Bollinerum.](#) (–)
- 12: Brencius tákże przeciw temu piŃze/ co KoŃ=
- 13: ćioł powŃzechny wierzy/ żeby Pan ChryŃtus w
- 14: Ńwey człowieczey náturze/ do niebá wŃtápić
- 15: miał czterdziŃstego dnia po Ńwym Ńwíęty
- 16: zmartwychwŃtániu/ ále iŃ z áraz Ńkoro Ńię czło=
- 17: wiekiem zŃtał w niebie był.
- 18: Teraz z áię nie tylko w niebie y Sákrámen=
- 19: ćie/ ále wŃzędzie ná k ázdy
- 20: wiáda/ obecnym ieŃt. (*marg*) [Smideli. in difput. Tubingen.](#) (–)
- 21: TenŃe to Brencius y Szmidelinus/ Ńiedzenie
- 22: Páná ChryŃtuŃowe ná pr áwicy BOgá Oycá
- 23: nic inŃzego być nie rozumie/ áni mieć **chca** [!] iedno
- 24: iŃ do człowieczeńŃtwá Páná ChryŃtuŃowego

L iij

BoŃka

strona: 86

68.

PrzeŃtrogá

- 1: BoŃka wŃzechmocność/ zupełna zwierzchność/
- 2: powŃzechna obecność/ y inŃze wŃaŃnoŃci BoŃkiey
- 3: náтуры y iŃtnoŃci przyŃtápiły.(*marg*) [In libello coⁿtr. Ioaⁿe^ma Lasko.](#) (–)
- 4: WeŃtfalus z áię ma to z á rzecz bárzo nie przy
- 5: Ńtoyná/ y nie Ńlufzná/ áby Ńłowko [Surfum](#) ktore
- 6: mamy nápiŃáne [in Symbolo](#), to ieŃt wzgorę/ ták
- 7: miało być wykłádáne/ iákoby znáczyć miało/ iá=

- 8: kie wyfokie mieyfce. Ale iż to wftąpienie Páná
 9: Chryftufowe do niebios/ nie ináčzey ma być ro=
 10: zumiáne/ iedno iákoby rzekł/ że Pan Chryftus z
 11: oczu ludzkich zniknął.
 12: Petri Martyris y Bezanowi gefellowie/ á
 13: ofobliwie Kálwiniſtowie/ Páná Chryftufá do
 14: boku Bogá Oycá ták záfie mocno przywięzu=
 15: ią/ iż pozwolić niechcą/ áby mógł być ná wielu
 16: zaráz mieyfćách/ cielefnie obecnym/ ták że mu á=
 17: ni do Sákrámentu przypuſcić niechcą/ tą obe=
 18: cnoſcią/ którą ieft v Bogá Oycá w niebie.
 19: Brencyani záfie y Vbikwityftowie powrze=
 20: chną prawdziwą obecność Páná Chryftufową
 21: ták dálece y ták ſzeroko roſciągáią/ iż go też cie=
 22: lefnie obecnym czynią/ ták w niebie iáko w pie=
 23: kle/ ták w kámieniu iáko w ćierniu/ ták w go=
 24: mołce iáko w grochu/ ták w kobiałce iáko w ſto
 25: dole/ ták w Miniſtrowym koſturku/ iáko w ie=
 26: go Miniſtrowney kądźieli.

strona: 87

87.

do Miáftá Wárſzewſkiego.

1: ¶Siodmy Artykuł:**2: Siedzi ná práwicy Bogá Oycá/ tám ſtąd****3: przyidzie ſądzić żywe y martwe.***(marg)* Lindanus Dialog. 1. cap: 3. (–)

- 4: Kálwinus fię przeciw tym żywe y martwe
 5: opárł/ ktorzy trzymáią/ iż Pan Chryftus zaſłu=
 6: gámi ſwymy tego doſtąpił/ áby był poſtánowio=
 7: ny ſędzią narodu ludzkiego/ głową Angielſką/

8: żeby do najwyższego Imperium, albo Regimen=

9: tu przez swe zaślugi przyzedeł: y śmie niewfity=

10: dliwie bluźnić/ iż ná tym świecie nic nie záflu=

11: żył/ ponieważ także żył śmiertelnie/ iáko y infzy

12: ludzie żyją śmiertelnie.

13: Ewángelicy także/ iáko fię fámí zowią/ ied=

14: náko wfzyfcy vczą y trzymáią/ iż Pan Chryftus

15: nie wedla zaślugi káżdego człowieká/ ále wedla

16: wiáry fądzić będzíe/ ná ofátнім onym fądzie.

17: ¶ **Ofmy Artykuł Wiáry chrześć.**

18: **Wierzę w Duchá świętego.**

(*marg*) *In eius ad Caluinum epift: (-)*

19: Kázánowfki náfz Polfki ziemiánin/ ten ná to

20: nie zezwala/ aby Duch ś. miał od Oycá y od Sy

21: ná pochodzić.(*marg*) *In cap: 4. Epi: ad Romanos. (-)*

22: Petrus Martyr powiáda: iż tá dyfputácyá

23: miedzy Lácińfkim á Greckim kościołem o po-

24: chodzeniu Duchá ś. nic infze^{go} nie ieft/ iedno fzkol=

25: na zábawká.

Try=

strona: 88

88.

Przeftrogá

(*marg*) *Georg. maior contra Blandrataⁿ. (-)*

1: Trynitarze w Węgrzech twierdzą: iż fię to

2: nigdy nie naydzíe/ áby Duch święty prawdzi=

3: wym Bogiem w piśmie ś. był miánowány. (*marg*) *Trinita. in Conciliabuli Tordano ex coⁿfeßione Dobrocinenfi, Petri Mellij. (-)* Ciż

4: Trynitarze/ áby Syn y Duch święty ofoby by=

- 5: ły/ ále tylko **virtutes**, álbo moc Bogá wŕzechmo=
 6: gącego. A Duchá świętego zaś niechcą niczym
 7: inŕzym mieć/ iedno dárem Bożym/ pobudką do
 8: ŕpraw ludzi ś. y oŕbliwym datkiem Bogá w=
 9: ŕzechmogącego. Ták iż go z żadney miáry BO=
 10: giem mieć niechcą/ áni iáko Bogá chwałą y w=
 11: zywáią. Drudzy zaś miedzy nimi plotą/ iż iáko
 12: ŕyn iest mnieyŕzy niż óciec/ ták Duch święty iest
 13: mnieyŕzy niż ŕyn.(*marg*) **Fras Alborg lib: 2. coⁿtraCarolŕtadium.** (-)
 14: Serwácyanowie Duchá ś. od świętey Troy
 15: ce zgołą odŕádzili/ niechcąc áby miał być trzecią
 16: oŕobą Troyce świętey.

17: ¶**Dziewiáty Artykuł Wiáry chrześć.**

18: **Wierzę Kościół święty chrześćijáński/**

19: **świętych obcowanie.**

- 20: Lutherus y Kálwinus vczą przeciw praw=
 21: dziwemu kościółowi chrześćijáńskiemu/ iż lud
 22: Boży zówŕze iest grzechámi zefzpecony/ á iż ni=
 23: gdy czyŕtym y pobożnym być nie może: á gdy
 24: go czyŕtym zowiemy/ nie ták rozumieć mamy/

iákoby

strona: 89

89.

do Miáŕtá Wárfzewŕkiego.

- 1: iákoby był prawdziwie bez grzechu/ ále iż mu
 2: Pan Bog grzechow **non imputat**, nie przypíŕie.
 3: Libertyni/ obcowanie świętych ták wykła=
 4: dáią/ iż ma być rozumiane tylko o doczeŕtnych
 5: dobrách. **grafika**

6: ¶**Dziewiáty Artykuł:**

7: Odpufzczenie grzechow.

- 8: Lutherus y Kálwinus bez wízelákiego w=
9: ítydu vpornie twierdzą/ iż niemáíz prawdziwe=
10: go grzechow odpufzczenia/ tylko *ex fola imputati-*
11: *one*, iż nas Pan Bog zá takie ma y poczyta/ dla
12: íamey tylko wiáry náłzey/ bez wízelákich do=
13: brych vczyńkow/ y bez świętych Sákrámeⁿtow.

14: ¶ Jedennafty Artykuł:

15: Cíała zmartwychwítanie.

- 16: Dawid Georgius z íwymi knechtámi/ nie
17: pozwala cíała tego zmartwychwítania.
18: Libertynowie záíę powiádáią/ iż to cíała
19: zmartwychwítanie/ ktore w tym Artykule wy=
20: znawamy/ iuz íię ítało y minęło.

21: ¶ Dwánafty Artykuł:

22: Żywot wieczny/ AMEN.

- 23: W tym Artykule gmerze y gra íobie Luthe=
24: rus/ powiádáiąc iż duíze zmárłych ludží/ przed

M
zmar=

strona: 90

90.

Przetwórga

- 1: zmartwychwítaniem do niebá nie przychodzą/
2: áni Boskiego oblicza widzą/ ále ná ofobnym ná=
3: znáczonym mieyfcu zátrzymáne íą/ y odpoczy=
4: waią/ dobrzy w rádości y z póciechą/ źli w niepo
5: koiu y w boiáźni.
6: Míítrzewie y Bákálarze Wittemberfcy/ w
7: íednych kńięgách ktore Grundleít názwali/ przy

- 8: piŕuią to [Iacobo Andreæ Smidelino](#), iż áni o niebie/
 9: áni o piekle nie więcey trzyma/ iedno iáko w Tu
 10: reckim Alkoránie/ álbo w żydowŕkim Tálmu=
 11: dzie nápiŕano.
 12: Nákoniec náyduią fię kácerze w Siedmigro
 13: dzkiewy ziemi/ ktorzy one troie Symbola, álbo wy=
 14: znánia Wiáry chrzeŕcijánŕkiej od wŕzego ŕwiá
 15: tá przyięte y potwierdzone/ z tą tylko proteŕtá=
 16: cyą przyimuią/ ile fię zgadzáią z ŕłowem BO=
 17: żym. Oŕobliwie Paulus Iulianus kácerz ie=
 18: den z ŕwymy zwolenniki Troyce ŕ. nie przyzna=
 19: wáią/ powiádáiąc iż tylko ŕam ieŕt Bog Oćiec
 20: iedyny. (*marg*) [In epif. Tigorin Paŕtoris: Anno 53. ad Geneuenŕ: Senatun.](#) (–)Tákże
 Trynitarze wŕzyŕcy/ z Miŕtrzem
 21: ŕwym Serwetufem bluźnią y háńbią Troycę
 22: ŕwięta/ zowiác ią (áz y ŕtrách piŕác) Dyabel=
 23: ŕkimi czárámi/ morŕkimi dźiwámi/ piekielnym
 24: Cerberufem. [grafika](#)
 25: V nas tákże w Polŕczce niektorzy bezboźni

predy=

strona: 91

91.

do Miáŕtá Wárŕzewŕkiego.

- 1: Predykántowie bluźnią/ iż nie ieden ále trzye ŕá
 2: íftotni prawdźiwi Bogowie/ trzye wieczni/
 3: trzye wŕzechmocni. (*marg*) [Beza de omni præŕentia carnis.](#) (–)
 4: Hefuzyani teź niepozwaláią áby w Troycey
 5: ŕwiętey we trzech oŕobách/ byŕá iedná [ŕubŕtantia](#).
 6: álbo íftnoŕć. (*marg*) [Caluino et Boquino teŕtibus.](#) (–)
 7: Toć ŕá te trzáfki ktorych Luther y zwo=

- 8: lēnicy iego nāczynili/ z Artykułow powŕzechney
- 9: wiary chrześcijańfkicy: gdy ich cāłość/ pew=
- 10: ność/ dawność/ vřtawiczność/ wedla řwey ká=
- 11: ŕdy dumy kierowāć/ álbo rāczey řzpoćić poczęli:
- 12: iednego nie zořtawili/ ktoregoby nie złamáli/
- 13: iáko řię iuŕ to pokazāło. Czym pilniey prořę y
- 14: vpominam/ nie dopuřzczayćie řię w namnieyřzey
- 15: rzeçzy od powŕzechności kořciołā Boŕzego (kto
- 16: ry oni Papielkim **řowię** [!]) odwodźić: á przypá=
- 17: trzywřzy řię z koŕdey miāry tym to kācerřkim bā=
- 18: łāmuctwom/ naprzod od iákich Miřtrzew/ tā
- 19: nowa nāukā wyřłā/ iŕ od ŕydow/ Turkow/ ká=
- 20: cerzew/ od řamego piekielniego Lucyperā: przez
- 21: iákie ręce przeřłā/ przez Apořtāty/ przez kāty/
- 22: przez krzywoprzyřęzce: do ktorego krefu przy=
- 23: řłā/ ŕe řię nā Máieřtat BOgā wřzechmogācego
- 24: rzućila: nā iáki řztych řwe wierne przywiodłā/
- 25: iŕ iuŕ nic nie wierzā: z iákim řię towārzyřtwem

M ij

zwią=

strona: 92

92.

Przeřtrogā

- 1: zwiāzāłā/ z Tālmudem ŕydowřkim á Tureckim
- 2: Alkoranem: co dobrego řprāwiłā/ woyny/ mor=
- 3: dy/ okrućieńřtwā/ řpuřtořzenie/ **abominationem de=**
- 4: **folationis**, y do cŕego ieřzçze z tākiego zātoczenia
- 5: wytoczyć řię moŕe. (*marg*) **Tren: 3.** (-)Z pokoynym řercem Pānu
- 6: Bogu dziękuycie/ mowięc z Prorokiem: **Mife=**
- 7: **ricordiā Domini, quia confumpti non fumus, quia non**

- 8: defecerunt miserationes eius. Wielkie twoje miło=
 9: sierdzie znamy/ Pánie Boże wśzechmogący/ że=
 10: śmy też my w tákowych błędziech nie poginęli/
 11: że nád námi miłosierdzie twoie nie wśtáło. A
 12: chcećieli ná potym tákże beśpieczni być od tych
 13: duźnych nieprzyaciół/ trzymayćie śie mocno ie=
 14: dnego/ świętego/ powśzechnego/ Apośtołskie=
 15: go kościoła/ w żadney rzeczy namnieyźzey od ie=
 16: go wśtaw/ zwyczáiow y dekretow nie odstępu=
 17: iąc. Nic inźzego v was nie proźę/ niczego śię
 18: pilniey v was nie domagam/ iedno żebyście śię
 19: tego to kościoła iáko żelázneho muru trzymá=
 20: li. Iuź was nie śwymi śłowy (bo do ták wiel=
 21: kiey chęći moiey/ rownych á śpośobnych v śiebie
 22: nie náyduię) ále Apośtoła Páná Chryśtuśowe
 23: go onego nacźynia Boźego wybranego/ ś. Pá=
 24: wśá/ śłowy proźę y nápominam: (*marg*) **Philip: 2.** (-)Ieśli ieśt kto-
 25: re poćieśzenie w Chryśtuśie/ ieśli ktora poćiechá

miłośći/

strona: 93

93.

do Miáśtá Wárszewśkiego.

- 1: miłośći/ ieśli ktore towarzjśtwo duchá/ ieśli kto
 2: re wnětrźnośći miłosierdzia/ napełńcie rádość
 3: moię. Co zá rádość? Abyście też rozumieili/
 4: też miłość máiąc/ iedney woli też rozumieiąc/
 5: nie z vporu/ áni dla márney chwały/ ále w poko=
 6: rze ieden drugiego zacnieyźzym nád śię máiąc/ nie
 7: pátrząc káźdy coby było śwego/ ále coby dru=
 8: gich. Rádość moią zgodá wáśza/ rádość moią

- 9: miłość wáńzá/ rádość moiá iedność wáńzá. Iefli
 10: tedy ktore wnętrzości miłofierdzia/ iefli ktore
 11: towarzysztwo ducha/ nápełnicie rádość moię.
 12: Nic trudnego/ nic ciężkiego od was nie profie=
 13: my: nic żadnego pożytku/ nie korzyści iákiey/
 14: nie sławy/ nie dochodow/ nie dignitárstwa za=
 15: dnego prágniemy: ále duż wáńzych/ zbawienia
 16: wáńzego/pokoju wáńzego/ pożytku wáńzego/ sła=
 17: wy wáńzey/ dobrá wáńzego dużnego/ y ciełefne=
 18: go pomnożenia prágniemy. Wiem iż káżdemu
 19: z was pokoy miły/ pożytek miły/ sławá miła/
 20: zgodá miła. Do tego wam tedy drogę belfpie=
 21: czną/ pewną/ bliską pokázuiemy: ktora nie ieft
 22: infza/ iedno tá/ ábyście wśzyfcy iedno rozumieli/
 23: iednáko mowili/ iednáko trzymáli/ áżeby mie=
 24: dzy wámi nie było odśzczepieństwa: á Bog po=
 25: koiu będzie z wámi. Nie pewnieyźzego/ iż Bogá

M iij

nie máńz/

strona: 94

94.

Przeftrogá

- 1: nie máńz/ gdzie zgody nie máńz. Abowiem BOG
 2: ieft/ ktory do iedności zgromadzą. A Szátan
 3: zaś ieft ktory miedzy brácią iedność rozrywa.
 4: Zgromádził był Pan BOG przodki one náfze
 5: przed kilkiem set lát/ przez wyźłzey opifáne Bi=
 6: skupy/ y Páfterze do owczárnie swoiey/ do tego
 7: to iedne⁸⁰ powśzechnego Kościoła chrześciján=
 8: skiego. Iedná wśzyftkich Wiará była/ ieden

- 9: Chrzeft/ iedná wieczera/ iedne świątości/ ied=
 10: nákie modlitwy/ iednákie pofty/ iednákie obrzę=
 11: dy kościelne/ zgodnie wżyfcy mowili Amen/ zgo
 12: dne śpiewáli Alleluia/ zgodnie BOgá rodzicę
 13: záczynáli. Iednego Páfterzá naywyższego tey
 14: to owczárnicy ználi: iednym Bískupom y Ple=
 15: banom połfuzni byli. Też wam iedność/ tę mi=
 16: łość y zgodę zálecamy: ábyście fię od wiary
 17: ftárfzych swoich nie odrywáli. A iáko chcecie
 18: żeby o was potomkowie wáfzy rozumieli/ wáfze
 19: práwá/ wáfze wftáwy/ y dekrety chowáli: tak
 20: wy o ftárfzych wáfzych rozumieycie/ ich wftáwy/
 21: práwá/ dekrety/ chowaycie. Pomniacie ná to żeć
 22: też oni pímo święte czytáli/ żeć też duże swoie
 23: miłowáli/ żeć Bogá przed oczymá mieli: á im
 24: to pilniey á vprzeymiey czynili/ im bliżey Apo=
 25: ftólkich czáfow byli/ tym cálfzá á zupełnieyřą

naukę

strona: 95

95.

do Miáftá Wárfzewřkiego.

- 1: náukę o wżyřykich Artykułách wiary chrześci=
 2: iáńřkiey/ z podánia Apořtolřkiego od ftárfzych
 3: także swoich odebráli. Nie czyncie dla BOgá
 4: tego/ ábyście ná háńbę/ á ná řromotę wieczną/
 5: świętych onych przodkow wáfzych/ y owřzem
 6: Pánow y Křiążát wáfzych/ ktorzy/ co fię Reli=
 7: gijey dotyczye/ wielkim wżyřtko baczenim/ pełni
 8: będąć miłości Bożey y Duchá ř./ tak we wřzy=
 9: řtkim Křięřtwie řwym Mázowieckim/ iáko ořo=

- 10: bliwie w Mieście Wárfzewłkim íprawowali/
 11: y rządžili (czego łą znaczne miedzy wámi monu=
 12: menta) w namnieyłzym ártýkule Wiáry świę=
 13: tey chrześcijáńłkiey mieli odstępowác: á nád ich
 14: rołkazanie y poftánowanie/ nowe rzeczy/ kwo=
 15: li iákemu Luthrowi/ álbo Kálwinowi do my=
 16: łli y łerc wálzých przypufzczác. Albowiem tá=
 17: kowe przemiany/ tych co wierzą do niedowiár=
 18: łtwá/ tych co nie wierzą do okrućieńłtwá przy=
 19: wodzą.(marg) 1. Cor: 11. (-)Sam ś. Páweł pífząc do Korynthow
 20: ták mowi: Chwałę was w tym Brácia/ że we
 21: włzyłtkim pámiętaćie ná mię/ á ták iákóm wam
 22: podał przykazaniá moje trzymayćie. Tákże y
 23: wy rozumieyćie/ iż z onych grobow/ ktorých po
 24: kościołách pełno widzićie/ święci oni przodko=
 25: wie do was mowią: Chwalem was Brácia mi=

li/ że

strona: 96

96.

Przełtrogá

- 1: li/ że we włzyłtkim pámiętaćie ná nas/ á to cołmy
 2: wam o wierze chrześcijáńłkiey podáli/ mocno
 3: trzymayćie: (marg) Stárłzých przodkow do teraznieyłzých chrześciánow vpominanie.
 (-)ále tych inłzých zmiennikow nie=
 4: chwalemy/ ktorzy kwoli iákimłi cudzoziemłkim
 5: Wittemberłkim álbo Szwáycárłkim Proro=
 6: kom: przełtapiwłzy kres od nas záložony/ íprá=
 7: wy y połłępki náłze háńbią/ iákobyłmy teź Bo=
 8: gá nie ználi/ czytać nie vmieli/ píłmá nie rozu=
 9: mieli/ fałzywe báłwany zá Bogá prawdziwe=

10: go chwalili. Iákim dla BOgá okiem pátrzyć
 11: mogą ná groby y ná napify Oycow/ Dźiádow/
 12: Prádźiádow fwoich/ ktorých baczenie ták by-
 13: łtrze y ták fwowolnie gánią/ ktorých kácerzá=
 14: mi y bálwochwálcami názywáią. Czyli podo=
 15: bno rozumieią/ że też oni w wierze poblądźili?
 16: Iákoż swoim namieftnikom z głowy to wybi=
 17: ią/ áby ich tákże zá bálwochwálce nie mieli? Zá
 18: tym íście y to poydźie/ iż fię też oni nie z chrześ=
 19: ćijáńskich oycow y mátek/ ále z pogáńskich ro=
 20: dźicow porodźili. Co iefli o nich rozumieią/
 21: niech odeymą ich pámiątkę z oczu ludzkich/
 22: niech zetną z źemie imioná ich/ á tey ich háńbie
 23: y fromoćie koniec vczynią. Niech fię ná ich gro=
 24: by rzucą/ kołtki ich wykopią/ y w niwecz obro=
 25: cą/ áby to wźyfcy baczyli/ że oni zwoyce wálzy

byli

strona: 97

97.

do Miáftá Wárfzewfkiego.

1: byli/ y wy iefteście rodzicow wálznych mężoboy=
 2: ce. Niech też wygálzą z piłmá ś. one łłowá Bo=
 3: gá wźzechmogącego: Pytay fię ná dni ftóre/ kto=
 4: re były przed tobą od dnia ktorego ftworzył
 5: człowieká Pan BOG ná źiemí. (*marg*) Deut: 4. Deut: 32. (-)Y ná drugim
 6: mieyfcu: Rołpomni fię ná dawne czáfy/ rozmy
 7: łlay łobie wźyftkie rodźáie/ pytay oycá twego/
 8: tedyć to obwieści/ ftárfznych twoich á opowie=
 9: dząc. Dla Bogá was profzę/ což to iefł inźzego
 10: iedno Lucyperowá pychá/ y hárdóć/ łobie ro=

- 11: zum/ łobie baczenie/ łobie rozumienie Piśmá ś.
- 12: przywłafzcząc/ á infzych włyfłkich zá beftye bez=
- 13: rozumne/ zá pnie fękowáte/ á zá grube kożice po=
- 14: czytać. Możelz być pychá nád tę pychę? możelz
- 15: być flepotá nád tę flepotę/ ábo vpor nád ten v=
- 16: por? Znalic z łálki Bozey święci oni przodko=
- 17: wie náfzy Bogá iednego/ chocia Serwetá nie
- 18: było: wierzyli w Troycę ś. bez Grzegorzá: mie
- 19: li Sákrámentá przez Lutherá: vzywáli ciálá
- 20: Páńfkiego bez Kálwiná: chrzcili fię/ bez Dawi
- 21: dá y Pácymontaná: miefzkáli w Kościele bez
- 22: Frycyulá: ználi Medyatorá bez Stánkárá:
- 23: miefzkáli w małżeńftwie bez Ochiná. Azażby
- 24: fię to dla miłe⁸⁰ Bogá/ z oną obietnicą Páńfką/
- 25: Oto ia z wámi ieftem/ áż do fkończenia światá/ (*marg*) *Mátt: 28.* (–)

N

zgadzało

strona: 98

98.

Przeftrogá

- 1: zgadzało/ gdyby dopiero po pułtorá tyfiacá lat
- 2: náuká Páná Chryftufowa/ miálá przez te Sá=
- 3: fkie pijánice być obiáwioná? Czy podobno P.
- 4: Chryftus miał być dłużey w niebie czekác/ á na
- 5: pirwey fię áż zá czáfu Luthrowego národzić/ y
- 6: iego zaráz zá Tłumáczá náuki fwey zbáwien=
- 7: ney/ do nas vzywác. *Prô Deum inmortalem*, mo=
- 8: wi ś. *Gregorius Nazianenus*, co to prze Bog zá fza
- 9: leńftwo/ teraz dopiero nam iákás mądrość od=
- 10: krywa/ ktora była zá czáfow Páná Chryftufo=

- 11: wych zákryta? rzecz zápprawdę płáczu godna.
 12: Albowiem iefli fię wiárá od tych dopiero fze
 13: ścídźiefiát lat poczęlá/ gdyż iuż pułtorá tyfiácá
 14: lat/ iáko Pan Chryftus obiáwiony iefł/ prózna
 15: byłá Ewángeliya nálfzá/ prózna wiárá nálfzá/ nie
 16: potrzebnie męczennicy gárdlá dawáli/ nie po=
 17: trzebnie ták wielcy y zacni Bifkupi owieczki
 18: fwoie vczyli. W teź fłowá Tertullianus pífze:
 19: Y podobnálf to rzecz ku wierzeniu áby prawdzi
 20: wa náuká do tych czáfów w więźieniu ciem=
 21: nym/ tych to wyfiekáčow czekálá?(*marg*) Pál: 18. (-) Táke przez
 22: ten wfzyftek czás przefzły Pan Chryftus/ ktory
 23: przybytek fwoy w fłońcu/ iáko pímo ś. świad=
 24: czy położył/ w ciemnościách fię chował: táke
 25: zdroźnie Ewángelijá powiádano/ zdroźnie wie

rzono/

strona: 99

99.

do Miáftá Wárfzewfkiego.

- 1: rzono/ fálfzywie chrzczono/ fálfzywie Sákrá=
 2: mentá rozdawano/ fálfzywie kápłany święco=
 3: no/ fálfzywie ofiáry czyniono: bez pożytku mę=
 4: czenniki tárgano. Nie day tego Pánie BOże/
 5: áby fálfz prawdę miał ták dłuگو potłumiáć.(*marg*) *Hærefis* fłkąd rzeczoná. (-)
 6: Kácerfstwo po Láćimie zowią *Hærefis*, co wzię=
 7: to z Greckiego fłowá/ ktore znáczy *Electio*, to iefł
 8: wybieránie/ gdy fobie kto co infzego ku wierze=
 9: niu wybiera/ niź wfzyfcy infzy wierzą/ niź záfwe/
 10: niź wfzędzie wierzo: á kto w tym vpornie
 11: trwa/ tego Heretykiem/ Kácerzem zowiemy:

- 12: ktorego lię nám łtrzedz ś. Páweł rofkázuie:
- 13: *Vnus Deus, vna Fides, vnum Baptifma*: Ieden Bog/
 14: iedná Wiárá/ ieden Chrzest(*marg*) *Tit: 3. Ephe: 4.* (-) Iáko dwa BO=
 15: gowie prawdziwi/ ták dwie wierze prawdziwe
 16: być nie mogą. A gdzie kolwiek lię dwie wierze
 17: záczną/ dla tego lię záczną/ iáko piŕze ś. *Hilarius*,
 18: *Ne vlla fit*, áby z czásem żadney nie było. A iáko
 19: zwykł máwiać y piŕać on S. náŕz Kárdynał
 20: *HOSIVS*, Pan y dobrodziey moj Mćiwy:(*marg*) Kárdynałá Hozyuŕzá/ o rozności ŕekt
 przyŕłowie. (-) *Luthe*=
 21: *riŕtæ, Caluiniŕtæ, Trideiŕtæ, Anabaptiŕtæ, ficut illæ, fic et*
 22: *ifæ omnes Chriŕtum negauerunt*. Niech lię piŕmem
 23: iáko chcå zdoabia/ niech Ewángelijå ná czele wiå
 24: żå/ niech Apoŕtolŕkie Liŕty w zanádrách noŕzå/
 25: niech CHRYŕtułå wŕpomináia/ niech lię y

N ij

chrzcå:

strona: 100

100.

Przetwóga

- 1: chrzcå: *Non habet veritatem, qui non tenet vnita*=
 2: *tem*: Nie ma prawdy/ kto lię nie trzyma iedno=
 3: ŕci. Abowiem iáko ś. Auguŕtyn piŕze: *In cathe*=
 4: *dra vnitatis, poŕuit Deus doctorinam veritatis*, Ná ŕto=
 5: licy iedności/ poŕádził Pan BOg náukę praw=
 6: dżiwå. Nie ná Grzegorzowey dumie/ nie ná
 7: Sztánkárovym rozumie/ ále ná ŕtolicy iedno=
 8: ŕci. Iedność nie od iednego ieŕt rzeczóná/ ále
 9: od wielu gŕow/ y ludzi/ iednáko o rzeczách rozu=
 10: mieiających. Abowiem iáko ś. Auguŕtyn mowi:

- 11: Veritas non est nec illius aut illius, sed est communis om=
 12: nium: quos ad eius co^mmunionem vocat terribiliter ad
 13: monens, ne vellimus eam habere priuatam, ne priuemur
 14: ea. Prawdą nie jest moiá/ álbo tego/ álbo owe=
 15: go/ ále jest wżysřtkich póspolita/ ktorzy ją powo
 16: łani łrogim vpominániem/ ábyłmy iey niechćie=
 17: li tylko łobie przywłafzcząc/ niechćemyli od pra
 18: wdy odpáść. Opák czynią wżysřcy kácerze/ kto=
 19: rzy łobie tylko łámym pósfefyą prawdy przyw=
 20: łafzczáią/ y łłowá píłmá ś. przywěziuią:(*marg*) Prawdy Kácerze nie máią. (-) iáko też
 21: o Heretykách łwego czáfu ś. Bázylu píłze: choć
 22: nápiłano nie vřfay/ nie wřpieray łię w mądro=
 23: ści twoiey/ nie bądź mądry łam w łobie.(*marg*) Prou: 3. Ełai: 5. (-)Biáda
 24: powiáda Prorok wam/ ktorzy mądrymi iesteś=
 25: ćie w oczách wálznych. Nie má tákowychći Duch

ś. od=

strona: 101

101.

do Miáftá Wářzewłkiego.

- 1: ś. odpoczywa/ ále ná pokornych/ ćichych/ á bo=
 2: iących łię łłow Bożych. Táł czytamy w łifto=
 3: ryách/ o onych dwu zacnych wielkich Bifku=
 4: pách y Doktorách ś. Bázylem y ś. Grzegorz
 5: Názyánzenie/ iż gdy łię czytániem pilnym píłmá
 6: ś. zábawili/ nie w łwoiey głowie wykłádu pra=
 7: wdźiwego łzukáli/ ále wykłádu przodkow łwo=
 8: ich/ y píłmá ich náłłáłowáli/ ktorzy z Apołtol=
 9: łkiego podániá prawđziwego łenfú y wyrozu=
 10: mienia dołtáli. S. Hieronym táłże o łobie pi=
 11: łze:(*marg*) Li: 2. Eccl. łif: cap: 9. (-)Tegom vćzył drugich/ czegom łię łam był

- 12: nauczył/ nie z moiey głowy/ áni od onego bárzo
- 13: złego Miłtrzá/ *propria præfumptione*, od włafney
- 14: dumy moiey/ álbo od zdánia y widzenia moie=
- 15: go/ ále od zacnych oświeconych kościołá Bo=
- 16: żego náuczytelow. Oracź fię łam od łiebie ża=
- 17: den nie náuczy/ ále fię tego od oracźá vczyć mu=
- 18: łi. Málowác od Málárzá: boty łzyć od łzewcá:
- 19: budowác od Architektá/ po morzu woźić od że=
- 20: glarzá: tylko łámo pímo łwięte terázniełzy ká=
- 21: cerze z głowy łwoiey chcą rozumieć y vmieć/
- 22: bez Miłtrzá/ bez wodzá/ álbo więć od inłzego
- 23: rzemiołłá Miłtrzew/ chcą fię go vczyć wykłá=
- 24: dáć: włáfnie iákoby fię chćiał vczyć orác od Má
- 25: łárzá/ málowác od łzewcá/ budowác od rybi=

N iij

twá.

strona: 102

102.

Przełtrogá

- 1: twá. Ten to rzemiełłnik co fię pímem łwięty
- 2: báwi/ nie ielt inłzy iedno kápłan vrzędownie po
- 3: wołány:(*marg*) Málách: 2 (-) *Labia facerdotis cułtodient łcientiam*: vłtá
- 4: Kápłáńłkie przełtrzegáią vmieiętnołci/ á za=
- 5: konu bęđą fię dowiádowác z vłt iego/ bo ielt
- 6: połłem Páná załtępow.(*marg*) Hiere: 14. (-) Ale iź y teraz wiele
- 7: fię tákich náyduie/ iáko Prorok powiáda/ kto=
- 8: rzy widzenie łercá łwego powiádaią nie z vłt
- 9: Páńłkich/ ktorzy biegáią choć ich nie połłano/
- 10: ktorzy prorokuią choćia do nich Pan nie mo=
- 11: wił/ wołaiąc po vlicách: Mowił Pan/ mowił

- 12: Pan: nápiáno ták/ nápiáno owák: żebyście
- 13: też nie przypádli ná takiego fałszywego Proro=
- 14: ká strzeźcie się tych wšyftkich/ ktorzy porządnie
- 15: nie są pośláni/ áni powołáni/ ktorych wedla
- 16: tych Páńskich słow poznawác będącie:(*marg*) Káplaná prawdziwie poślánego iáko
poznác. Ioan: 20: (-)Sicut
- 17: Pater me mifit: *lic ego mitto vos*. Iáko mnie óciec
- 18: poślál/ ták ia was pošyłam. Bog pošlal syná/
- 19: syn pošlal Apoštoły/ Apoštołowie swoie zwo=
- 20: lenniki/ ci drugich/ drudzy drugich/ aż do tych
- 21: nászych czáłow. Iáko náuka ieft przez ręce po=
- 22: dána/ ták y strze tey náuki/ káplani y Biskupi/
- 23: ieden ná drugiego mieysce nástępowal: ták iż
- 24: áni Ewángelija/ áni stróż Ewángelijey ká=
- 25: pían/ od Páná Chrytułowych czáłow nigdy

nie

strona: 103

103.

do Miáftá Wárszewskiego.

- 1: nie wftal. Tegoż dopiero á nie inšzego mieycie
- 2: zá prawdziwego pošláncá/ y káplaná Božego/
- 3: ktory od Duchowney zwierzchności/ iáko ieft
- 4: Páfterz powšzechny owieczek P. Chrytufo=
- 5: wych/ Papiież namiestnik Piotrá ś/ iáko są Ar=
- 6: cybiskupi/ y Biskupi/ y inšzy ktorzy od teyże zw=
- 7: ierzchności wdzieloną moc álbo zwierzchność
- 8: máią/ ktorzy od iedney głowy/ álbo od iednego
- 9: źrzodlá/ iáko rozmáite rzeki płyną: iáko iednego
- 10: drzewá y korzenia rozmáite gáłęzi się trzymá=
- 11: ią/ iáko w iedney winnicy rozmáite máćice

- 12: trwają. O czym iż od káznodźiey wálznych po=
 13: rządnie poślánych częŧto ŧłuchaćie/ y od zacnych
 14: y vczonych/ y Bogu miłych Prełatow y Káno=
 15: nikow kościoła Wárfzewŧkiego/ dowiádownic
 16: lię zówŧze możecie/ dłuŧey lię nád tym báwić ná
 17: ten czás niechcę. Bo y z tych kfiąg/ ktorych wam
 18: nie máło ná tym to roziezdny poŧyłam/ áby
 19: były w niebytności moiey ŧtrażą y podporą ŧtá
 20: teczności wálzey/ bédźiecie lię mogli łácnio do=
 21: czytác tego wŧzyŧtkiego/ co lię tu krotko powie=
 22: dźiáło ná przetrgę wálzę. A to przed Pánem
 23: Bogiem/ y wŧzyŧtkimi ŧwiętymi iego lię opo=
 24: wiádam y oŧwiadcżam/ iż nie mogąc ná ŧtolcu
 25: káznodźieyŧkim/ dla odiázdu ŧwego/ wedla po=

winności

strona: 104

104.

Przetrgá

- 1: winności moiey Dźiekáńŧkiey/ ácz nic przez pi=
 2: fánie ŧwe mowić y vczyć was nie zániecham/
 3: tego co ná ŧwym ŧumnieniu rozumiem być z du=
 4: łznym zbáwieniem wálzym: y ná ten czás oto z
 5: nowu powtarzą y pokázuię nie ŧwymi ále za=
 6: cnego onego ś. Doktorá Hieronymá ŧłowy: (marg) *In homi: de paŧtoribus Tomo 4. (-)*
 7: *Ecce Ecclesia Chrifti, ecce grex Chrifti: tu vide fi cuis es, Non*
 8: *enim te latet grex qui vbiq est: Non habebis quem non vis esse pa*
 9: *ŧtorem tuum, non habebis, inquam, quod reŧpondeas iudici tuo,*
 10: *neŧciui, non vidi, non audiui. Quid est quod non vidiŧti: Videru^{nt}*
 11: *omnes fines terræ ŧalutare Dei noŧtri. (marg) Pŧal: 97. Pŧal: 18. Pŧal: 18. (-) Quid est*
 quod non audi-

- 12: Iŧi? In omnem terram exiuit ŧonus eorum, et in fines terræ ver-
- 13: ba eorum. Quid est quod non ŧciŧti? Non est qui ŧe abŧcondat à
- 14: calore eius. To ieŧt: Oto Koŧcioł Páná Chry=
- 15: ŧtuŧow/ oto trzodá Páná CHRyŧtuŧowa/ ty
- 16: pátrz ieŧliŧ ieŧt owcą. Nie możeŧz o tákiey trzo=
- 17: dzie nie wiedzieć/ która wŧzędzie ieŧt. Páŧterzem
- 18: twoim nie będzie/ gdy go ŧam mieć niechceŧz. Nie
- 19: będzieŧz miał wymowki/ którą byŧ ŧię ŧędziowi
- 20: twemu záŧtáwić mogł. Nie wiedziałem/ nie
- 21: widziałem/ nie ŧyŧzałem. A iákoŧ tego wiedzieć
- 22: nie mogł? Nie máŧz/ powiáda Prorok/ ktoby
- 23: ŧię zákrzył od gorácoŧci iego. A iákoŧ widzieć
- 24: nie mogł? Widziały/ mowi tenże wŧzyŧtkie te=
- 25: go ŧwiátá gránice zbáwienie BOgá náŧzego.
- 26: A iákoŧ ŧyŧrzeć nie mogł? Po wŧzyŧtkim ŧwiećie

roŧzczedł

strona: 105

105.

do Miáŧtá Wárfzewŧkiego.

- 1: roŧzczedł ŧię głos ich/ y ná gránice źiemie ŧło=
- 2: wá ich. Táke Bafilius on wielki/ ŧwięty/
- 3: Biŧkup:(*marg*) Epiŧto: 30. (-) Omnis quidem Eccleŧiæ, veluti corporis Chri
- 4: ŧti cura habenda est, maximè autem noŧtræ (videlicet Roma-
- 5: næ) qua mater fermè omnium Eccleŧiarum ab initio fuit, et
- 6: nunc eŧŧe cenŧetur, et ad quam Respub: reŧcipit, quemadmodu^m
- 7: circulus centro circumŧcriptus, non ŧolum propter rectam de
- 8: Fide ŧententiam, ab antiquo omnibus prædicatam, ŧed etiam coⁿ-
- 9: cordiæ gratiam manifēŧè ipŧi ex Deo datam.
- 10: To ieŧt: Powinniŧmy o káżdym koŧćiele/

- 11: iáko o cíele P. Chryŕtuŕowym ŕtaránie czynić:
 12: ále przed wŕzyŕtkimi inŕzymi/ o náŕzym/ to ieŕt/ o
 13: Rzymŕkim/ ktory záráz z przodku byŕ iákoby
 14: mátká wŕzyŕtkich inŕzych koŕcioŕow/ y teraz ie=
 15: ŕzczę zá táki ieŕt miany/ ná ktory ŕię Rzeczpoŕp:
 16: **wŕzyŕtá** [!] ogláda/ nie tylko dla ŕzczyrey á praw=
 17: dŕiwey náuki/ ktorey z dawnych czáŕow o wie
 18: rze vczył/ y iá opowiádaŕ/ ále y dla zgody y ie=
 19: dnoŕci/ ktoraŕ iemu oŕobliwie Pan BOg zná=
 20: cznie dáć raczył.
 21: Tey tedy proŕbie moiey/ áŕbo nie moiey/ á=
 22: le ráczey tych ŕwiętych Bogu miŕych Dokto=
 23: row/ ieŕli mieyŕce dáćie/ y fámi wierná zapláteŕ
 24: odnieŕcie/ y mnie onęŕ koronę v Boŕkiego mi=
 25: ŕofierdŕia wymoŕećie y wyiednáćie/ ktorey ŕię
 26: teŕ doŕtápić ŕpodŕiewaŕ/ przez owieczki ŕwoie/

O

on Zŕo=

strona: 106

106.

Przeŕtrogá

- 1: on Zŕotouŕty Konŕtántynopolŕki Biŕkup. Ie=
 2: ŕli/ czego rácz Pánie Boŕe záchowáć/ będzicie
 3: woleli iŕć zá widzeniem ŕercá wáŕzego/ áŕbo
 4: tych faŕŕzywych prorokow/ ktoryz biegáią choć
 5: nie ŕá polŕáni.(*marg*) Dent: 30. (-)Teŕtes inuoco cælum et terram, quòd
 6: **propofuerim vobis vitam et mortem, benedictionem**
 7: **et maledictionem.** Oŕwiadcžam ŕię iáko niekie=
 8: dy Moyzeŕz mowiŕ/ przed niebem y przed ŕie=
 9: miá/ ŕem wam przeŕoŕzył ŕywot y ŕmierć/ bŕo=

- 10: gołławieństwo y złorzeczeństwo/ będąc tego
- 11: dali Bog pewien/ co drugi Prorok mowi: Si
- 12: dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei,
- 13: neque loquutus fueris, vt auertatur à via sua impia, et uiuat,
- 14: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius
- 15: de manu tua requiram. (marg) Ezech: 3. (-)Si autem tu annunciaueris impio, et
- 16: ille non fuerit conuersus ab impietate sua, et à via sua impia,
- 17: ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tua^m
- 18: liberafti. To iest: Iefli/ gdy ia rzekę do niezbo=
- 19: żnego człowieka/ że śmiercią vmrze/ ty iemu
- 20: tego nie powiesz/ y nie będziesz mówił/ áby się od=
- 21: wrocił od niezbożney drogi swoiey/ á żyw był:
- 22: on niezbożnik w złości swoiey vmrze/ ále
- 23: krwie iego z ręki twoiey pátrzać będę. Co ie=
- 24: śliże ty niezbożnemu obwieścisz/ á on się od nie=
- 25: zbożności swey/ y od złey drogi swoiey nie od=
- 26: wroci/ on ci we złości swoiey vmrze/ áleś ty

dużę

strona: 107

107.

do Miáftá Wárfzewskiego.

- 1: dużę swoię wyzwolił. Czym pilniey prożę y
- 2: vpominam/ ábyście przy tym mocno śtali/ co
- 3: wam o Bogu y o wierze chrześcijáńskiey po=
- 4: dali święci oni śtárfzy wárzy/ kápłani wárzy/
- 5: Biskupi wárzy/ co potwirdzili y trzymáli Kro=
- 6: lowie y Kfiążetá wárzy/ co dziś śtátecznie wie=
- 7: rzá y trzymáią pomázáńcy Boży/ Pánowie
- 8: nam od Bogá dáni/ Krol Ie^{go} M. Steffan/ y

- 9: Krolowa Iey M. Anná małżonká iego: co
 10: Biskupi porządnie nam dáni/ co Rádá Koron=
 11: na/ co po wietfzey części Rycerftwo/ co wżylt=
 12: ko iákmiarz poľpolftwo: iáko teź was do tego
 13: wiedzie y vpomina bogoboyne ono Kfiązę
 14: Mázowieckie Iánufz w Przywileiu/ któryś=
 15: cie mi pokazáli: gdzie wam rofkázuie/ ábyście
 16: tych kácerfkich Lutherfkich błędow do fiebie
 17: nie przypufzczáli: á bądźcie tego pewni/ żeć fie
 18: Szátan/ nie dla czego inłzego ták bárzo burzy
 19: ná Pálterze y Biskupy wálze/ á naywięcey ná
 20: naywyższego Pálterzá Biskupá Rzymfkiego/
 21: iedno dla tego/ iáko ś. Cypryan piłze/ áby ftrą=
 22: ćwifzy od fprawowánia okrętu fztyrniká/ tym
 23: łacwiey mógł okręt kościołá Bożego zátopić/
 24: ktoremu gdjby wżylcy wedla rofkazánia Pán
 25: fkiego poľfuźeńftwo powinne oddawáli/ za=

O ij

den

strona: 108

108.

Przestrogá

- 1: denby ná kápłany BOże żądłá nie wyfzczynił/
 2: żadenby fie fędzią nie czynił/ áni zakonu Pán=
 3: fkiego/ áni zezwolenia Biskupiego/ áni poľpo=
 4: litey vchwały/ á nie ták Biskupow y kápła=
 5: now/ ále fámege BOgá rofkazánia/ ktory po=
 6: wiedziál: *Qui vos audit me audit, qui vos fpernit,*
 7: *me fpernit.* Kto was flucha mnie flucha/ kto wá
 8: mi gárdzi/ mną gárdzi: (*margin*) Luk: 10. (-)iáko ś. Cypryan w teź

- 9: słowá pięknie piŕze: Bog ieden/ Chryŕtus/ ie=
 10: den koŕcioł/ tákże y ŕtolec prawdy ná ŕ. Pie=
 11: trze zbudowány ieden. Drugi Bog/ drugi ká=
 12: pŕan/ drugi ołtarz być nie moŕe. Gdŕiekolwiek
 13: kto inŕzy po niewiem iákich Brogách/ ŕtogách/
 14: dworách/ álbo Gáiách zgromadza y buduie o=
 15: krom koŕciołá poŕpolitego/ nie zgromadza ále
 16: roŕpraŕzá/ ŕwiętokraydŕcá ieft/ cudzołóŕnikie^m
 17: ieft/ przezboŕnym ieft/ iáko tenŕe Doktor piŕze:
 18: ktokolwiek vporem ŕwym ludzkim/ Boŕkie po-
 19: ŕtánowanie chce pomieŕzáć.(*marg*) Pŕal: 88. (-)
 20: *Non est quod veritatem diŕcas ait Athanasius, niŕi ab ipŕa ve-*
 21: *ritate: Veritas enim, ait ŕcriptura, in circuitu tuo.* Prawdy
 22: ŕię nie náuczyŕz iedno od prawdy: á prawdá
 23: ŕam tylko BOG ieft/ á Koŕcioł iego ŕwięty/
 24: Columna et firmamentu^mveritatis: Filar y vmocnie
 25: nie prawdy. Nie dayćie ŕię tedy od tey to pra=

wdy

strona: 109

109.

do Miáŕtá Wáŕŕzewŕkiego.

- 1: wdy odwodŕić/ ále Pawła ŕ. pilno ŕluchayćie/
 2: ktory ŕwego Tymotheuŕzá nápomina mowiác:
 3: *Profanas vocum nouitates deuita.*(*marg*) 2. Tim: 2. (-) To ieft/ iáko za=
 4: cny on człowiek *Vincentius Lyrinenŕis* wykłáda:
 5: Strzeŕ ŕię práwi/ káŕdey nowey náuki/ no=
 6: wych dekretow/ nowych rzeczy/ ktore ŕá daw=
 7: noŕci przećiwne/ ktorych iefli raz przyimieŕz/
 8: muŕi ŕię nauká ŕ. onych Oycow y przodkow

- 9: wálznych łámác. Mułiemy y tego pozwolić/ iż
 10: świat wólzýtek do tych czáfow bez BOgá był/
 11: y przez te wólzýtkie przefzłe czáfy wólzýfcy ludźie/
 12: wólzýtkie narody/ wólzýfcy święci/ wólzýfcy Bi=
 13: łkupi/ wólzýfcy kápłani/ wólzýfcy Lewitowie y
 14: Duchowni/ wólzýtkie Pánienki/ wólzýfcy w czy=
 15: łtości miełzkáiący/ ták wiele tyłięcy Confeffo=
 16: row/ ták wiele tyłięcy Męczennikow/ ták wie=
 17: le Miałt y narodow/ ták wiele Inłuł y Pro=
 18: winciy/ ták wiele Krolow y Krolełtw/ ták ro=
 19: zmáitych obyczáíow i ięzykow/ ná ofátetek
 20: świat ten wólzýtek ták wielki/ ktory iedno był
 21: Pánu Chryłtułowi/ iáko głowie kołściołá łwe=
 22: go/ przez powłzechną wiárę/ połlubiony/ przez
 23: ták wiele wiekow prawdy nie wiedźiał/ błą=
 24: dźił/ bluźnił/ źlie y fałłzywie wierzył: nád ktorą
 25: hárdóć y pychę wíęłtłza być nie może/ łobie tyl=

O iij

ko łá=

strona: 110

110.

Przełtrogá

- 1: ko łámemu prawdę/ rozum/ baczenie przypífu=
 2: iąc/ á światu wólzýtkiemu odeymuiąc. *Non mi=
 3: noris martirij res est, ait quidam, Ecclesiam non scindere, quàm
 4: idolis non sacrificare.* Nie podlełfzym/ práwi męczen
 5: nikiem ielt/ kto iedności y cáłóści Kołściołá
 6: Bożego nie rozrywa/ iáko ten co bálwanom
 7: ofiar nie oddawa. Kołściołá fię tedy powłze=
 8: chnego trzymayćie: á tym Bálwanom Luthe=

- 9: ryłtom/ Kálwiniłtom/ Bezyłtom/ Trydeifto^m/
- 10: Anábáptyłtom/ Gregoryłtom/ Blándrątyłto^m/
- 11: y inłzym ich rownym bálámutom/ co ná ten to
- 12: Kościoł náuką/ piorem/ ręką/ ogniem/ y mie=
 13: czem łzturmuią/ mieyłcá w łercách/ y mieście
- 14: wálzym nie dawaycie. Obiecuią mowi ś. Cy=
 15: pryán lekárłtwá/ ále iády podawáią/ pokoy
- 16: pokázuią/ ále woyny pobudzáią/ zbáwienie o=
 17: biecuią/ áby zbáwienie vtráćili. A dla pilniey=
 18: łzey przełtrogi/ te trzy/ trzech ś. Doktorow/ pię
- 19: kne łentencye/ w łercách y myłłách/ y w oczu
- 20: wálzych vłtáwicłnie mieyćie/ ná łzáfách ná
- 21: drzwiách/ ná łiłtwách/ ná tablicách y łtołách
- 22: wálzych piłłcie/ y piłáne człęłto czytaycie. Iedná
- 23: ś. Hiláryułzá: [Quidquid est extra vnam fidem, non fides](#)
- 24: [fed perfidia est](#). Druga ś. Augułtyná: [In Cathedra v-](#)
- 25: [nitatis pofuit Deus doctrinam veritatis](#). Trzećia Lanfraci:

Quisquis

strona: 111

111.

do Miáłtá Wárlzewłkiego.

- 1: [Quisquis à Romana Ecclesia in fidei doctrina discordat, hære-](#)
- 2: [ticum pronunciare non dubites](#). Pierwłzy vczy: Aby=
 3: ście łię w żadnych łektách/ okrom iedney po=
 4: włzechney wiáry/ zbáwienia dułznego nie łpo=
 5: dziewáli/ ktore w pogáńłtwie y w niedowiár=
 6: łtwie być może. Drugi powiáda: iż tá wiá=
 7: rá nie po brogách/ áni po łtógách/ ani po dwo=
 8: rách łię tułá/ ále łiedzi ná łtolicy iedności. Trze

- 9: ci pokázuie: że lię ten ftolec iedności/ indźiey
 10: iedno w Rzymfkim kościele nie náyduie: á tey
 11: ftolice lię trzymáiąc/ błądzić żadną miarą nie
 12: będźiecie: y owłzem czego ná ten čás od was
 13: nabárziewy żądam y profzę/ tym dopiero fpofo=
 14: bem nápełniće żądanie náfze. A ia z wámi choć
 15: niegodny kápłan/ ále vrzędownie dali BOG
 16: powołány/ ták ná ftan Kápłánki/ iáko ná
 17: vrząd Dziekánki/ com do tych czáfow ták v
 18: was w Wárłzáwie miefzkáiąc (gdysćie mnie
 19: nie ináczey przyięli/ iáko Angioła Bożego/ y by
 20: to było być mogło oczybyście łobie wálze byli
 21: wyięli/ á mnie ie dáli) Tákże też v świętych
 22: kości y Reliquij Pátroná tey to Korony Pol
 23: fkiey ś. Stániłławá/ ze włyftkiewy chęci moiey/
 24: czynił/ to dali Bog y czynić tákże będę w Rzy=
 25: mie/ gdzie ná pośludze Krolá Ie^{go} Mći náfze=

go Mći=

strona: 112

112.

Przeftrogá

- 1: go Mćiwego Páná odiezdżam/ przy grobie
 2: onych dwu Bożych przyiaćioł/ ś. Piotrá y ś.
 3: Páwłá/ tákże przy infzych nieźliczonych Mę=
 4: czennikow/ Spowiednikow/ Bifkupow Bo=
 5: gu miłych/ ktorzy krwią y fátiecznością fwo=
 6: ią/ miáfto ono święte poświęćili/ áby lię do te=
 7: go przyczyną fwą przyłożyli/ żeby náuká zbá=
 8: wienna/ ktorą opowiadáli/ w fercách wálznych
 9: nie ginęłá/ kościoł ktory zakładáli nie był ro=

- 10: Itárgány/ iedność do ktorey ludźie zgroma=
 11: dzáli/ nie była rozerwana/ pokoy o ktory fię Itá
 12: ráli/ nie był pomiefzány: ále żebyście wżyficy to
 13: wierzyli/ co oni vczyli? toż czynili/ do czego o=
 14: ni przykład dáli: przy tym Itali/ co wam oni
 15: podáli/ pámiętáiąc ná onego Cefárzá przypo=
 16: wieść: *Bonorum virorum est fide maiorum viuere.* Przy=
 17: Itoi to dobrym ludziom/ wiáry Itárfznych fwo=
 18: ich náfládowác. A Bog wżzechmogący/ kto=
 19: remu ták służyć będziecie/ y fercá wálze/ bogo=
 20: boynymi myflámi/ ciáła zdrowiem/ dobrá fzczeń
 21: ściem/ Miáło pokoiem/ wżyfłkich wżelákim
 22: błogofławieństwem obdárzy y vbogáci. O co
 23: iákom przed tym w modlitwách y ofiárách
 24: moich Páná Bogá ze wżyfłtkiego fercá profił/
 25: choć niegodny kápłan/ y ná ten czás porządnie

powołány

strona: 113

113.

do Miáta Wárfzewłkiego.

- 1: powołány Dziekan kościoła wálzego/ ták y te=
 2: raz profzę y ná potym profić będe/ áby was y
 3: Miáło wálze w pokoiu chowác/ y ná wżem
 4: dobrym mnożyć raczył/ áby was y máiętno
 5: ści wálze błogofławił/ ná ziemi y ná wodźie/ w
 6: Mieście y ná polu/ w domách y ná roli/ w ogro
 7: dách y w piwnicách/ w gumnách y dobytkách/
 8: w Itádách y w owczárniách/ w dzień roboty/ y
 9: w dzień odpocznienia. Aby wam dał defzcz/ iá=
 10: ko tenże Prorok mowi/ czálu fwego: pogode

- 11: także cząfu łwego: aby niepłodność między
 12: wami nie była/ ani w ludziach/ ani w bydłę=
 13: tach/ ani na roli: aby zaraźliwe choroby od
 14: was oddalił: a łam z wami zawnłze mięłzkał/
 15: ktory iełł błogofławiony na wieki wiekom/
 16: AMEN. Dan w Krakowie w dzień Ná=
 17: rodzenia Panny naświęłzey/ Roku Pańkie^{go}/
 18: M.D.LXXXIII.
 19: Staniflaus Refcius Decanus
 20: VVarfzeuiefis.

P

strona: 114

114.

Opisanie

1: Iego Mći

2: Kfiędzł Staniłłł=

3: wł HOzyufzł/ Kłrdyna=

4: łł/ y zwierzchniego Poenitencyrzł łto=

5: lice APOłłolłkiey/ y Biłkupł

6: Włrmieńłkiego.

- 7: Krotkie opisanie y łwiłdectwo/ o Miełłcie
 8: Rzymłkim/ o iego wierze/ y dobrych wczyn
 9: kłch/ ktore łię w nim dzieił: dla przetrgi y informł
 10: cyey tych/ ktorzy to Miłłto Błbilonem y nierzłdni=
 11: cł zowił: wypilłne y przełżone z kfiłg teraz nowo
 12: w Kolnie wydłnych/ *De oppresso Dei verbo.*

13: IE pokaże mi ładen na wly=

14: łtkim łwiecie/ łkiego drugiego

15: Miłłtł/ iłko RZYM: w kto=

- 16: rymby tak iafne znaki byly/ pra=
 17: wdziwey chrześcijankiey miło=
 18: ści/ iakośmy my w tymże Mieście Rzymfkim
 19: oczymá náfzymi/ z wielkim podziwieniem wi=
 20: dzieli: Co Páweł święty w liście swoim do
 21: Tymotheuszá rofkázuie/(*marg*) 1. Tim: 2. (-)áby byly czynione

vprzeyme

strona: 115

115.

Miáftá Rzymfkiego.

- 1: vprzeyme modlitwy/ próby/ žáńania/ dzięki=
 2: wánia/ zá wzyfłtkie ludzie/ zá Krole/ y zá tych/
 3: ktorzy ná Przełożeńftwie liedzą: to niewiem
 4: áby w ktorym infzym Mieście z wietfzym na=
 5: bożeńftwem odprawowano było: fą w Rzy=
 6: mie trzy Kościoły/ ktore zową **Patriarchales**,
 7: fą przez 20. **Collegiatus**: máią fwoie Praelaty/
 8: Kánoniki/ Wikárye/ Kleryki/ ktorzy fię bez
 9: przeftanku modlą/ śpiewáią/ ofiáry czynią/
 10: gniew Boży błagáią. Ieft także Plebániy ál=
 11: bo Fáfłkich kościołow 120. ieft Klafztorow
 12: przez 80: okrom tych/ fą y infze kościołki/ ká=
 13: plice/ domy do połpolitych modlitw. Ieft
 14: przez 30. Szpitalow: fą Collegia álbo Brác=
 15: twá kápłáńłkie: fą Bráctwá świeckich ludzi/
 16: bárzo **pelne** [!] zacnych ofob przez 80. Máią tám
 17: fwoie kościoły/ káplice/ klafztory/ fzpitalé/ **okro**^m
 18: przednieyfzych miáft Włofłkich/ máło nie wfzy=
 19: fłtkie Kroleftwá/ Fráncuzowie/ Hifzpanowie/
 20: Niemcy/ Grekowie/ Arábowie/ Murzyno=

- 21: wie/ Indyanowie/ Dálmátowie/ Słowacy/
 22: Bofnakowie/ Anglikowie/ Węgrzy/ Polacy/
 23: Czechowie/ Szwedowie/ Szkotowie. W tych
 24: wżyftkich kościołach/ káplicách/ Bráctwách/
 25: Congregácyách/ Compánijách/ nic infzego fię

P ij
nie

strona: 116

116.

Opifanie

- 1: nie dzieie/ nic infzego nie widzieć áni słyfzec/ ie=
 2: dno vftáwicznie vprzeyme prófby/ modlitwy/
 3: **żądánia** [!] / dziękowánia/ Pfálmy/ Himny/ piofn=
 4: ki/ Proroctwá fwiętych ludzi/ porážki/ zwycię=
 5: ftwá/ Korony/ przez kazánia/ rzezánia/ málo=
 6: wánia/ przez fzáty/ obrázy/ rozmáite fpofofy/ y
 7: ceremonije znáczone y przekładáne: Pifmo
 8: fwięte we dnie y w nocy czytáią/ obrzęd y ko=
 9: ścielne fprawuią/ Mfze fpiewáią/ ofiáry odda=
 10: wáią/ kazánia rozmáitým ięzykiem miewáią/
 11: ludzie vczą/ Sákrámentá podawáią/ fpowie=
 12: dzie flucháią/ przyftępuią/ nabożne rozmowy
 13: miewáią/ przez pofty/ modlitwy/ iálmuzny/
 14: gniew Boży zátrzymáią/ miłofierdzia Bożego
 15: vżywáią. Niektora z tych to kościołow máią
 16: fwoie náznáczone dochody/ z ktorych kápłani/
 17: y fludzy Boży fwoie wyżywienie máią. Ale ie=
 18: dnák y infzych kościołow y káplic bárzo wiele/
 19: ktore żadnych práwie dochodow nie máią/ tyl=
 20: ko fię fám i ludzie ná iálmuznę fkladáią/ iáko

- 21: czyie serce Pan Bog dotknie: y z nich kápłany/
 22: káznodzieie/ śpiewáki chowáią: z nich y nowe
 23: kościoły buduią: á choć łami nic nie máiąc od
 24: inlzych iáłmużny żebrzą/ przecię z niey záfię y
 25: iáłmużnę dawáią/ y ługi kościelne chowáią/

ochę=

strona: 117

117.

Miáftá Rzymłkiego.

- 1: ochędoftwo kościelne opátruią/ y łami łwe po-
 2: trzeby máią/ y bliźniego ráuią. (*marg*) 1. Ian 3. (-)
 3: Przytym to łzczera práwdá ieft/ iż praw=
 4: dziwey miłości/ do ktorey nas ś. Ian nápmi=
 5: ná/ mowiąc: Synaczkowie nie miłuyemy ło=
 6: wem álbo ięzykiem/ ále rzeczą y łkutkiem/ *zade*^m
 7: ináčzey y pewniey poznác nie może iáko z v=
 8: czynkow/ á vczynki záfię nie mogą być inłze kto
 9: reby miłóść serdeczną bárziew pokázowály/ iá=
 10: ko te z ktorych nas łądzić będzie łędzia żywych
 11: y zmárłych/ ná ołtátnim onym łądzie/PAN y
 12: zbáwićiel náłz Iezus Chryłtus: ktore łam wy=
 13: licza mowiąc:(*marg*) Matt: 25. (-)Łáknałem dáliście mi fię ná=
 14: ieść: prágnąłem dáliście mi fię nápic: *byłem* [!]
 15: gościem/ á przyięliście mię: byłem nágim/ á
 16: odziałście mię: chorym/ á náwiedziliście mie:
 17: więźniem/ y przyłliście do mnie. Te to Páńłkie
 18: łłowá gdzież fię prółzę cię znáčniey y iálniey
 19: pełnią/ iáko w tym to Mieście Rzymłkim?
 20: Gdzież kto widział wietłzą ku włpomagániu
 21: vboftwá łzczodroblivość? Ieft o trzydzie=

- 22: ści Spitalow w ktorych po ftu/ po dwu/ po
 23: trzech/ y po czterech ieft vbogich/ chorych/ fle=
 24: pych/ chromych/ włomnych/ rónnych opátruią/
 25: przyodźiewáią/ podeymuią/ lekárftwy/ fyropá

P iij
mi/

strona: 118

118.

Opisánie

- 1: mi/ plastrámi/ y infzymi rátunkámi zákładáią.
 2: Potrzeb wízelákich godzin/ czáfow przez Bár=
 3: wierze y DOktory náznaczoney dodawáią/
 4: według tego iáko czyiá choroba potrzebuie/ á
 5: nie tylko o zdrowiu cíelefnym/ ále teź o du=
 6: lznym pieczę máią/ y bogoboyni kápłani v cho=
 7: rych przy łożu fiedząc one cíelzą/ confortuią/ do
 8: ćierpliwości y vfánia w Pánu Bogu nápomi=
 9: naią/ Sákrámentá święte im dawáią/ konáią
 10: cych rátuią/ vmárłych vcźciwie chowáią/ dufze
 11: ich modlitwámi y Mízami świętymi wfpo=
 12: magáią. [grafika](#)
 13: Nád to wízyftko/ co teź y w drugich Miá=
 14: ftách fię znáyduie/ ieft w RZYmie około 80.
 15: Bractw/ ták Duchownych iáko y świeckich lu=
 16: dźi/ w ktore fię dáváią wpifywác Kárdynało=
 17: wie/ Kfiążetá/ Gráffowie/ Pánowie/ Slá=
 18: chtá/ Kupcy/ Rzemieflnicy/ roboćiąże/ y gmin
 19: choć napodleyfzy: máią fwe kościoły/ káplicz=
 20: ki/ kápłany/ vrzędniki/ ftátuty/ fchadzki/ dni y
 21: godziny do chwały Bozey/ y bliźniego poráto=

- 22: wania nąznączone. Iedni chore y potrzebne
 23: po vlicách/ y domiech zbieráią/ ktore álbo do
 24: domow fwyh włafnych/ álbo do nízey opifá=
 25: nych Szpitalow prowadzi.

Drudzy

strona: 119

119.

Miáftá Rzymfkiego.

- 1: Drudzy łafiádow potrzebnych domy ob=
 2: chodzą/ á tych zwłafzczá ktorzy zubożawfzy że=
 3: brác fię wftydą. Tym raz álbo dwa przez ty=
 4: dzień/ żytá y piędzdy vdzieláią. Iefliże fyny
 5: álbo dzieweczki máią/ pátrzą iáko w boiáźni
 6: Bożey rodzicy ie chowáią/ y czym ie zábawiá=
 7: ią/ á gdy co nieprzyftoynego vyźrą/ od rodzi=
 8: cow ie biorą/ y ná dobre ćwiczenie do ludzi do=
 9: brych dawáią. Są też Bráctwá niktore/ kto=
 10: re máią ná fpifku tych co w domách włafnych/
 11: w niedoftátku chorobą łą od Páná BOgá ná=
 12: wiedzeni/ y álbo przez złego człowieká/ álbo
 13: przez vćifnienie/ práwowanie/ do z vbożenia
 14: przyfzli/ do tych pewnych czáfow chodzą/ żyw=
 15: nością/ fzátami/ y infzymi potrzebámi opátru=
 16: ią. Mamy od zacnych ludzi pewną wiádo=
 17: mość/ że iedno Bráctwo więcey niżeli dwie
 18: ście gofpodarzow z vbożálych/ tym fpořobem
 19: záfłádác zwykło. [grafika](#)
 20: Drugie Bráctwá fię náyduią/ miedzy in=
 21: fzymi zacne ono y záwołáne Bráctwo/ ktore
 22: zowią **SS^{mae} Trinitatis**, ktore cudzořiemce piel=

23: grzymy/ błąkáiące fię po vlicách/ nie máiące

24: gdzieby głowę fwą fklonili/ do domow fwych/

25: álbo do fzpitalow zábieráią: przez ośm czáfem

dni

strona: 120

120.

Opifanie

- 1: dni żywnością y potrzebami infzymi opátruia/
- 2: fuknie łataia chędożą/ nogi im Pánowie za
- 3: cni/ czáfem y Kfiążetá/ á záfwe fláchtá Rzym
- 4: fka/ worem fię záfrywfy dla prózney chwály/
- 5: vmywáią/ á máia to fobie íi zacni ludzie zá o=
- 6: fobną czeń/ gdy ieden drugiego w tákowych
- 7: poślugách vprzedzi: y do poślugi ftołowej/
- 8: nożenia potraw/ flánia łož/ rozbieránia piel=
- 9: grzymow fię vbiegiwáią: do nabożeńftwá fpo=
- 10: wiedzy y przymowánia fwiátości ich nápo=
- 11: mináią: do fiedmi kościołow prowadzą/ miey=
- 12: fca y groby fwięte/ y rzeczy do widzenia go=
- 13: dne pokázuią/ Reliquije zacnieyfze žeby oglą=
- 14: dáli ftaráia fię: kfiążeczki nabożne/ modlitwy/
- 15: páciorki/ obrazki odchodzącym dawáią/ y vcá
- 16: łowawfy/ vmiłowawfy ie do kráiw fwych
- 17: wroćić fię dopufzczáią.
- 18: Nuż záf około chorych iákiey pilności przy=
- 19: kładáią/ áby ozdrowieli. Do tych opátrowá=
- 20: nia rózne mieyfcá fą poftánowione: ieft ofo=
- 21: bny fzpital/ do ktorego tych dawáią/ ktorým
- 22: fię ná łožną chorobę zánofi.
- 23: Ofobny dla tych co złą niemocą záfżeni/

24: oczy/ noły/ nogi/ poutracáli. Ofobny dla tych/

25: ktorzy vzdrowienia żadney nádzieiey nie

máíz/

strona: 121

121.

Miáftá Rzymfkiego.

1: máíz/ ktorzy zowią **Incurabilium** tákowym ied=

2: nák vltáviczne Doktory chowáią/ lekarftwa/

3: y cokolwiek ku cíelefney podporze **przynałeży** [!]

4: dawáią: á nie tylko tym ktorzy w fzpitalu le=

5: żą/ ále też y włyfłtkim infzym chorym/ w niedo=

6: ftátku położonym/ lekarftw dodawáią. Tá k iż

7: przez rok czálem/ y piáci tylięcy ofob to dobro=

8: dzieyftwo dochodzi.

9: Ieft też ofobny fzpital/ do ktorego przy=

10: mowáni fą cí/ ktorzy z choroby ciężkiew powfta

11: wły/ żeby dla niedoftátku z nowu w nię nie v=

12: pádli/ dobrymi á zdrowymi potrawkám/ od=

13: chowywáni bywáią/ áż práwie iáko ma być

14: do fiebie przydą.

15: Są zaś ofobno Bráctwá/ ktore o wię=

16: źniách ofobliwą pieczę y ftaranie máią/ áby

17: mieli co ieść w więźzeniu/ á żeby co přędzey z

18: niego wyzwoleni byli: y dla tego Prokurato=

19: ry im zá fwe pienádze chowáią/ co ich Cauzy

20: bronią/ żeby nie flufznie dręczeni/ y nakładám

21: zbytnimi včífnieni nie byli/ żeby możnieyfzy nád

22: nimi nie przewodzili/ y w cíemnicách dármo

23: nie gnoili. Modlic y Letánije mowic im ka=

24: żą: vbogim żywności dodawáią; áby cauzá

25: ich rychley ſkończona była ſollicituią. Ná ká=

Q
zdy

strona: 122

122.

Opifanie

- 1: zdy miefiac więźnie viſituią/ dla czego/ który/
 2: y od kogo/ do więźienia podan ieſt/ pilnie fię
 3: wywiáduią: á gdy náydą że przez práwá od
 4: potężnieyſzego ádrewſarzá trapion ieſt/ wnet
 5: go wyzwolą/ y do zwierzchności tę caużę iego
 6: odnioſą. [grafika](#)
 7: Ieſt teź oſobne Bráctwo/ ktorego Brá=
 8: ćia tych ktorzy ſą oſádzeni ná ſmierć/ prowá=
 9: dżą/ ćieſzą/ á żeby nie roſpaczáli dla grzechow/
 10: nápomináią: [Crucifix](#) przed oczymá im trzymá=
 11: ią/ áby nań pátrząc wſpomináli ſobie/ iáko ſro=
 12: gą mękę báránek on niewinny/ ſyn Boży zá nas
 13: ćierpiął/ ktorą Bogu Oycu zá grzechy wſzyłt=
 14: kiego ſwiátá doſyć vczyinił: ták iż nie może
 15: być ták wielki y ſzkárádnny grzech/ ktorego od=
 16: puſzczenia nie mogłby fię ſpodziewać káždy/
 17: który iedno vffanie ſwe w krzyżu y ſmierci Pá
 18: ná Chryſtuſowey pokłada/ y vprzeymą chęć y
 19: wolą do popráwienia żywotá ſwego podda=
 20: wa: gdyż oná ieſt záſługą náſzą/ oná vćieczką
 21: náſzą/ zdrowie/ żywot/ y zmartwychwſtanie
 22: náſze. Vpomináią tedy tych ktorzy ná ſmierć
 23: idą bárzo pilnie/ áby gdyż ſwoich nie máią/ do
 24: záług Páná Chryſtuſá zá nas vkrzyżowane=

25: go fię wćiekáli/ BOgu Oycu iego ofiáruiąc/ y

ich dofyć

strona: 123

123.

Miáftá Rzymfkiego.

- 1: ich dofyć wczynieniem fię wípieráiąc/ śmierć
- 2: ktora [!] záflúżyli mężnie podięli: pomniąc ná o=
- 3: nego łotrą/ ktory gdy dla wyftępkow fwych
- 4: był ná krzyżu záwiefzon/ fkoro iedno ná Pána
- 5: Chryftulá/ wedla liebie wkrzyżowánego wey=
- 6: źrzał/ á iego miłofierdzia wezwał/ zacnym ray=
- 7: fkim miezfzczáninem zoftał/ y wefela wiekuifte=
- 8: go doftąpił.
- 9: A nie tymi tylko gránicami miłość tych zá
- 10: mierzona ieft/ ktorym to Ewángelijey miey=
- 11: fce/ ktorefmy námienili/ przynależy. Nie dofyć
- 12: ci ná tym máią/ gdy miłość chrześcijánfką prze
- 13: ciw żywym pokázuią/ vkázuią też ią y zmárley
- 14: bráćiey bárzo znácznie. Ieft iedno Bráctwo/
- 15: ktore vbogich pocźciwie grzebą/ y tych ktorzy
- 16: práwem bywáią ná śmierć wzdawáni/ ścięte/
- 17: obiefzone/ álbo infzą śmiercią z swiátá zgładzo
- 18: ne: zá te naświętfzą ofiárę Pána Chryftulá po
- 19: srzedniká názego ofiárowác każą/ y Pána Bo=
- 20: gá zá nie profzą/ áby grzechy im odpuściwfzy/
- 21: do wiekuiftego odpoczynienia onych przyiąć
- 22: raczył. Azaż to nie wielkie fą prawdziwey mi=
- 23: łości chrześcijánfkiey znáki/ ktore nie tylko ży=
- 24: wym/ ále też y zmárłym oddawáne bywáią?
- 25: Ktore ácz fię też y w infzych mieścich Kátho=

Q ij

lickich

strona: 124

124.

Opisanie

- 1: lickich znáyduią/ iednák nigdy ich więcej áni
 2: znácznieyfzych nie znaydziefz/ iáko w tym świę
 3: tym mieście/ z ktorego też infze miáltá do do=
 4: brych vczynkow przykład biorą/pewna á nie=
 5: omylna rzecz ieft. Trudno to wżyfłko wypo=
 6: wiedzieć/ iáko tego wiele w Rzymie: iák wiel=
 7: kie nabożeńłwá/ iáką przeciw bliźniemu gorą
 8: ca [!] miłość/ ktorą im kto nawięfzą w łobie ma/
 9: ten fię nabárziefy ftrzeże áby o nim nie wiedzia=
 10: no/ gdyż fię obawiaią áby ono co w Ewánge=
 11: lijey ieft o nich fłufznie powiedżiano nie było.
 12: Záprawdę powiádam wam/ wzięli ci zapłátę
 13: fwoię/ ktorzy zá dobre vczynki iáką chwałę od
 14: ludzi odniefli. Gdy tedy iáłmużnę dawáią/
 15: ták dawáią zeby lewicá nie wiedziála co czyni
 16: práwicá/ y trudno kto wiedzieć ma/ fład iáł=
 17: mużná dawána bywa. Trafiáło fię niekiedy w
 18: fzpitalách niktorych że gdy fzpitalni ftárfzy dla
 19: niedofátku pieniędzy/ vboftwá część niktora
 20: rofpuścić z fzpitalá vmyflili/ názáiułtrz záraz
 21: tyfiác y dwa tyfiácá złotych w fzpitalney
 22: fkrzynce/ w ktorey wczorá nic nie było znála=
 23: zły fię/ á niewiedzieć [!] kto álbo kiedy ie włożono.
 24: Wyrozumieliłmy też od ludzi wiáry godnych
 25: że w fkrzynce tego fzpitalá/ ktory [Incurabilium](http://rcin.org.pl)

Miáftá Rzymfkiego.

- 1: zowią/ ná koždą łobotę fto złotyeh w pápirku
- 2: vwinionych wrzucáne bywáią nie wiedzieć od
- 3: kogo. A w rok świętego Iubileufzá/ álbo mi=
- 4: łóściwego látá (ktory flufznie świętym/ dla
- 5: wielkiego nabożeńftwá od dawnych czáfow
- 6: niewidánego áni flýchánego názwác może=
- 7: my) gdy do iednego fzpitalá świętey Troyce/
- 8: **dzięfięć** [!] iákom flýfzał tyfięcy pielgrzymow z ro
- 9: zmáityeh kráin nád wfelákie fpodźwianie
- 10: przypádło/ ták iż chlebá v Piekárzow dla ták
- 11: wielkiey zgráie doftác nie możono/ o co fię pil=
- 12: nie ftaráli tego fzpitalá ftáfzy/ wnet nie wie=
- 13: dzieć fląd/ práwie iákoby z niebá fpádły/ nále=
- 14: żiono przed tym fzpitalem przez trzydzieści ko=
- 15: ni/ ná ktoryeh pełne wory chlebá nákládzione
- 16: były: ktore zrzuciwfzy do fzpitalá/ odefzli/ áni
- 17: wiedźiano kto to poftał/ álbo fląd przyfzły: toż
- 18: fię czáfem przytráfiło ták z żytem iáko y z wi=
- 19: nem. Przychadzali też niktory w pielgrzym=
- 20: flkim odźieniu/ áby fię oczywiście przypátry=
- 21: li tey pieczy y ftaraniu/ ktorą fláchtá Rzym=
- 22: flka około vbogich przyjmowánia z wielką po=
- 23: korą czynilá. Byli przyięci iáko infzy pielgrzy=
- 24: mowie ze wfeláką ludzkością/ vflúżono im/ o=
- 25: myto/ ochędożono: odchodząc zoftáwiáli oko=

strona: 126

126.

Opifanie

- 1: łó trzech álbo czterech fet złotych iáłmużny/
 2: nie dawáiąc znác co zacž byli. Niektorzy tež
 3: zacnych y Kfiążęcych domow ludzie oftrym
 4: worem twarzy fwoie/ áby widziáne nie były/
 5: pokrywřzy/ do Pánow rozmáitych/ y do infzych
 6: domow pořpolitych chodząc iáłmużny profi=
 7: li/ á názbierawřzy iednego dnia pięć álbo řześć
 8: fet złotych/ wieczorem řzpitalnym przełóžo=
 9: nym odnafzáli/ znác fię im nie dawáiąc: wiemy
 10: że ieden fláchćic Rzymfki [Vergilius Crefcentius](#)
 11: człowiek bárzo bogoboyny/ nářzego narodu
 12: Polřkiego wielki miłofnik/ pielgrzymy nálaw=
 13: řzy [!] ie ná vlicy nie tylko w dom przyprowódzał/
 14: ále iedzeniem/ pićiem/ y łóžem opátrzał řam z
 15: małżonką y z džiátkámi/ y z czeładką im do řto
 16: łó řłużył/ przyodźiewał/ z plugářtwá ochędo=
 17: żał/ řzmáty řtáre opráwiác dawał/ nowymi řu=
 18: kniámi dárował/ ręce cáłował/ nogi vmywał/
 19: iáłmużny im czynił/ nie pořádzáiąc fię řam do
 20: řtołu ážby pielgrzymi pierwey nákármieni/ y
 21: potrzebámi wřzelákimi opátrzeni byli.
 22: Powiádali nam ciż Pielgrzymi nářzy Pol=
 23: řzczy/ iř częřtokroć w nocy po nie przychodźił
 24: ieden dobry człowiek/ z twarzą zákrytą/ ktory
 25: ie prowadzał do iákiegoř domu/ gdzie řtoł z

strona: 127

127.

Miastá Rzymfkiego.

- 1: wielkim doftátkiem nágotowány był/ y támże
2: im wiele perfon teź z zákrytymi twarzami flú=
3: żyli/ z wielką pokorą. Po wieczerzy nogi im
4: vmywano/ y iáłmużną kozdego nákoniec vdá=
5: rowano. [grafika](#)
6: A ktoźby to wřzyftko mogł wyliczyć/ co iá=
7: wnie Bráctwá rozmaite czynią/ one proceřfye
8: modlitwy/ řpiewánia/ wołania do Pána Bo=
9: gá z płáczem/ czemuřmy fię dofyć nadźiwowác
10: nie mogli. Bráctwá niktore z roźnych kráin
11: Włofkiewy źemie bofo do Rzymu przychodźiły
12: ciáło fwe źieláznymi łáncufzkámi álbo powro=
13: łkámi wężłowátymi ták bicźuiąc/ że fię krwią
14: ich włáfną/ nie tylko one oftre wory/ ále y ko=
15: láná/ y nogi ich áź ku źiemii oblewáły: owa że
16: nam ná myřl ono przychodźiło/ co nápiřano
17: ieft/ iż kroleřtwo Boże gwałt ćierpi/ á ći ktorzy
18: fię do niego gwałtem ćiřną/ obrywáią ie. Tákn
19: ći fię ná ten czás w Rzymie rzeczy toczyły/ y nie
20: trzeba wátpić/ że więcey tákowych rzeczy fię
21: dzieie ktore do wřzu nářnych nie przyřfzły.
22: Azaź y to co przydamy nie przynaleźy do
23: wielkiej á prawdźiwey bliźniego miłofći?
24: gdy obaczono że lichwiarze żydowie/ tákn wiel=
25: ką od chrzeřćijanow lichwę wyciągáli/ iż řiá

ich

strona: 128

128.

Opifanie

- 1: ich do znędzenia ofitátniego przychodziło/ nále=
 2: źli dobrzy á poboźni ludzie drogę tákową/ że=
 3: by lię y temu błędowi zábieżáło/ y mieyfce ie=
 4: dno/ ktore **Montem pietatis** názwali wynáleźli/
 5: ná ktorým wedla rofkazánia Páná Chryftu=
 6: łowego potrzebującym ludziom pieniędzy dár
 7: mo bez wřzelákiey lichwy požyczáią.
 8: Ale y to cudna/ że ci ktorzy do wiary chrze=
 9: ścijánfkiey ták z pogánftwá iáko y z żydow=
 10: ftwá przychodzą/ w iednym domu o łobnie [!] łą
 11: chowáni/ potrzebámi wřzelákimi łą opátrzáni/
 12: w zakonie chrześcijánfkim doftátecznie łą ćwi=
 13: czeni/ ma męłczyzná łwe miłtrze ktorzy ich v=
 14: czą/ máią y dzieweczki ofobnie/ ftará páníą łlá=
 15: chćianki/ ktora tego pilnuie y przeltrzega/ aby
 16: to wřzyftko vmiáły co chrześcijáninowi wie=
 17: dzieć y vmieć nadleży.
 18: Wielka teź y to że wiele pánienek w kla=
 19: łtorách chowane łą/ ktorým połag obmyfla=
 20: wan bywa od dobrych ludzi/ áby czáfu łwego
 21: zá mąż vććiwie wydáne być mogły. Iełt przez
 22: 20. Bractw/ ktore tylko pánnom połagi dawá
 23: ią: á iáko Oćiec święty Papieź ná káždy rok/
 24: łto y dwudzieftu pániien wypołaza/ ták teź y in
 25: łzy **pruati**/ bądź iáwnie/ bądź łkrycie/ dziełięć/

dwá=

Miáftá Rzymfkiego.

- 1: dwádźieściá y trzydziesięci pánien vbogich po=
 2: łagámi z łwey włáfney łkrzynki dáruią/á nay=
 3: więcey o tákie pánny łtaránie máiá/ ktore do=
 4: brego á wczéiwego záchowánia będąc dla nie=
 5: dołtátku zá mąż ták łnádnie íść nie mogą.
 6: Iełt teź y to ołobna/ że gdy łię doznáią/ iż
 7: ktora mátká do tego łię ma/ iákoby corki łwe
 8: dla potrzebney żywności/ álbo zyłku nędzne=
 9: go/ ná włzeteczność odálá/ wnet łię tákowi lu=
 10: dzie dobrzy náyduią/ ktorzy dziewczęcki táko=
 11: we/ gdy ielzče nie wielkie łą/ ábo potáiemnie/
 12: ábo iawnie/ á czáfem poniewolnie od złych má
 13: tek biorą/ y do kłáłztorow/ dla dobrego á pobo=
 14: źnego wychowánia dawáią/ ktorym gdy doro
 15: łtą wolno więc bywa álbo w zakonie Pánu
 16: Chryłtułowi oblubieńcowi z czyłtością łię od=
 17: dáć/ álbo więc zá mąż íść/ ktorym połag teź o=
 18: łobnie náznáczony bywa od tych poboźnych
 19: ludzi/ ktorzy pieczę o nich máią.
 20: A nie tylko około tákowych dziewczęcek cho
 21: wánia pilność łię tákowa/ y chrześcijáńłka mi
 22: łość pokázuie/ ále y w owych náołtátek/ co nie=
 23: kiedy w łprołnych grzechách cíełfnych ležály/
 24: ludzie bogoboyni nie zániechywáią/ łtaráią
 25: łię włzelákim łpołobem/ áby ie od plugáłtwá

R

odwiedli/

Opisanie

- 1: odwiedli/ á kiedy ich fercá Pan Bog dotknie/ y
 2: łáfká fwą óswieca/ że grzechu poprzestáć vmy=
 3: flá/ ieft pogotowiu mieyfce ofobne do tego ná=
 4: znáczone/ w ktorym fię závárwfzy zá grzechy
 5: przelzle pokutowáć y miłofierdzia BOżego z
 6: pláczem á modlitwámi vřtáwicznie řzukáć mo
 7: gá: ktorym iednák dobrzy ludzie wyzywienie
 8: řlufzne opátruią: zowá ten kłářtor **Conuertitarum**: á
 9: bywa w nim więcey niźeli řto ofob/ cho=
 10: ćiaź řadnego inřzego dochodu nie tylko z iáľmu
 11: řny řwiętey nie miewa.
 12: Przydawa fię częřto/ że řli męřowie řony
 13: řwe opufzczáiá/ ábo od siebie wypędzáiá: y tá=
 14: kowe řony máiá fię gdzie řkłonić. Bo ná ied=
 15: nym mieyřcu/ pod řtražá dla vřtrzeżenia wřze=
 16: lákiego podeyřřánego řyćia/ chowáne ták dľu
 17: go bywáiá/ áź fobie v męřow przeiednáiá/ przez
 18: pořřodek y řtaránie ľdźi řtátecznych/ ktorzy
 19: ofobliwie dla Bogá tego fię podeymuiá.
 20: Co prořę moźe być zá znáćnieyřze háľko chrze
 21: řćijáńkiey miłóřci?
 22: Ieft zář drugie teź mieyřce/ do ktorego mę
 23: řowie niepořľufzne á nie vcźciwe řony řwe w=
 24: práwuiá/ dáie [!] tylko chlebá/ á wody im doda=
 25: wáiáć/ ták dľugo ie chowáiá/ áź popráwę w

nich

strona: 131

131.

- 1: w nich obaczą/ zá czym do mężow záś przyw=
 2: racáne bywáią.
 3: Ieft y drugie mieyfce gdzie też złe niewiá=
 4: fty rozgámi karzą/ y pokutámi rozmáitými do
 5: polepfzenia przywodzą.
 6: Bráctwo też ieft iedno/ ktore domy máią
 7: po temu/ w ktorých wdowy vbogie prze miły
 8: Bog w doftátku chowáią/ áby fię tám y fám
 9: nie tułáły z iákim podeyżrzeniem y dobrego
 10: mnimánia vblizenim.
 11: Máią też y kápłani/ ktorzy fkąd kolwiek
 12: przychodzą/ mieyfce fwe w ktorým kilká dni
 13: mięszkáią/ áż fobie powoli mięszkánie y poftá=
 14: nowienie vpátrzą.
 15: Ieft też ofobne Bráctwo/ ktore dziatki v=
 16: czy náuki chrześcijáńfkiey/ iáko Paćierzá/ zdro
 17: wey Máryey/ Kredá/ przykazánia Bożego/ rc.
 18: A to wśyftko ci Bráćia dármo czynią/ dziatek
 19: fzukáiąc/ miáfteczka y wśi obchodząc/ áby tyl=
 20: ko profáczki ćwiczyli/ y boiáźni bożey vczyli.
 21: Dofyc też tákowych Bractw fię znaydzie/
 22: ktore naświętfzy Sákráment/ gdy do chorych
 23: bywano fzon [!] / prowadzi/ y do kościoła záś od=
 24: prowadzi/ z wielką vcćiwością y nabożeń=
 25: ftwem/ P. Bogá też zá chore ofobliwie profząc.

R ij

Dzia=

strona: 132

132.

- 1: Działkam ktore mátki porzucywáią/ álbo
 2: sierotkam/ w iednym szpitalu s. Duchá/ chowá=
 3: ią wftáwicznie około dwu fet mámek dla od=
 4: chowánia/ gdzie też około piáci fet czáfem cho
 5: rych fię znáyduie/ ktorych wielkim doftátkiem
 6: opátruia. Trudno wyliczyć Collegia, szkoly/ Con=
 7: gregacie rozmaíte/ do ktorych tak młodzi iáko y
 8: ftarzy dni pewnych fię schodzą/ o świętych rze=
 9: czách/ o poprawieniu żywotá/ o przeszłych grze
 10: chow oplákywánie/ o żywotách y dzieiách św=
 11: iętych Bożych/ dla pożytku dużnego/ cudnie
 12: fię z sobą rozmawiając.
 13: Náyduie fię też dofyć ludzi pobożnych/ kto
 14: rzy gdy obaczá że fię miedzy kim iákie wafni y
 15: niefnacki mnożą/ zarázem do ftron obudwu
 16: chodzą/ profząc ich czáfem y grożąc/ y wśzyftko
 17: ftaránie czyniąc/ iákoby fię poiednawfzy/ w po=
 18: koiu á w miłości chrześcijánfkiey z sobą mię=
 19: szkáli/ co też bárzo piękny ieft znák bogoboyney
 20: spráwy. A mogąż być gdzie indziej/ tak zná=
 21: czne á wielkie chrześcijánfkiey práwey miłoś=
 22: ci wywody y znáki/ iákowefmy w Rzymie być
 23: iuż pokazáli/ gdzie im kto ieft nazacniefzy y na
 24: bogáfzy/ tym fię naywięcey o to ftára/ áby w
 25: vczyńkách miłości ku BOgu y bliźniemu peł=

nych

strona: 133

133.

Miáftá Rzymfkiego.

- 1: nych wftáwicznie fię obierał/ y przodkował. O

- 2: Páwle Trzeciim Papieżu powiádaią/ że w re=
 3: gełtrách Iáłmużniká iego/ dobrego á cnotli=
 4: wego człowieká náłázło fię więcej niż ósm=
 5: dziełiát tylięcy złotych/ ktore ná połagi vbo=
 6: gich dzieweczek/ y ná inſze potrzebne ludźie wy
 7: dáne były. co też y o inſzych Papieżách obieco=
 8: wác łobie możemy bez wąpienia. Są też mie=
 9: dzy Kárdynałami takowi/ ktorzy w opiece
 10: łwey łzpitalę/ y inſze potrzebne á święte miey=
 11: łcá máią/ o ktore fię oni z wielką pilnością łta=
 12: ráią/ y łzczodrobliwością łwą zakładaią. Rá=
 13: chunkow tych łłuchaią: ktorzy pieniędzmi łzpi=
 14: tálnymi łszáfuią: á gdy obaczą że pieniędzy nie
 15: łtawę/ ktore álbo z iáłmużny/ álbo też z czyn=
 16: łzow ná to náznáczonych/ dodawáne bywáią/
 17: tedy łami z łwey łkrzynki co niedołtawę dokłá
 18: dáią/ álbo fię łtaraią/ áby zá złożeniem inſzych
 19: Pánow vbołtwo opátrzone było. To pewna
 20: że więcej w tym łámym mieście ná vbogie pie
 21: niędzy wychodzi/ niżeli wielu inſzych połpołu
 22: miałł/ ktore dáleko łá ludnieyłze.
 23: Słyszeliłmy człowieká wiary godnego/ że
 24: ieden Kárdynał/ ná káždy rok dziełięć tylięcy
 25: złotych ná iáłmużnę wydawę/ tak iż wąpic

R iij

nie

strona: 134

134.

Opisanie

- 1: nie trzebá/ iż łiła Prowincyi łeft/ w ktorzych nie

- 2: tak wiele na ialmuznę wychodzi iako w tym
 3: famym mieście. Mozem też powiedzieć toż
 4: y o Grzegorzu Trynaltym Papieżu/ który nie
 5: mnieyżą summę na káždy rok wydawa na ial=
 6: mużny takowe. Ten Nowe szpitale/ **Semina**=
 7: **ria, Collegia**, Niemieckie/ Greckie/ Angielskie/ Wę
 8: gerkie/ w ktorých młodzieńcy w dobrej wierze/
 9: y w bogoboyności wychowani bywają/ wiel=
 10: kim nakładem założywży nowe kościoły y ká=
 11: plice wybudowawży/ tego Miáltá wlpániá=
 12: łość prawie oświecił/ y oświećć co dzień nie
 13: zaniechywa. A iż ma na dobrej pamięćci/ że
 14: nie tylko iednego Miáltá Rzymfkiego/ ále
 15: prawie wżyřtkiego światá/ powřzechnym Bi=
 16: řkupem y naywyzřszym Páfterzem iest/ w krá=
 17: iách tych/ ktore są dáleko od Rzymu odległe/
 18: zábiegć potrzebuiącym/ y ratowćć ich nie
 19: zaniechiwa: Angliki/ Niemce/ Niderlándy/
 20: POLaki/ Czechy/ Węgry/ Greki/ Dálmáty/
 21: Szkoty/ Szwedy/ Duńczyki/ w rożnych
 22: kráiech/ we Francyey/ w Niemcech/ w Pol=
 23: řzcze/ w Czechách/ w Dálmacyey řwym naklá=
 24: dem chowa y opátruie/ áby fię za młodu w
 25: boiáźni Bożey y w náukách dobrych ćwiczýli.

Nákoniec

strona: 135

135.

Miáltá Rzymfkiego.

- 1: Nákoniec y z łámej Moskiewskiej ziemie ni=
 2: ktorých młodzieńcow wezwał/ áby dobrze v=
<http://rcin.org.pl>

- 3: gruntowani w wierze powłzechney chrześci=
 4: iánłkiew Rzymłkiew będąc/ czáfu fwego od od=
 5: łzczepieńłtwá do iedności kościelney fwego
 6: narodu **ludzie** [!] przyprowadzić mogli/ włzyłt=
 7: kich tą práwie pilnością y czuynoścíą/ którą
 8: w przodkách iego/ tegoż imięnia Grzegorzách
 9: Papieżach byłá/ chce Pánu Bogu pożyczkác: y
 10: ná wíęłtze co dzień ielzcze rzeczy fię zánofi. Rácż
 11: go Pánie Boże w dobrym zdrowiu **gługo** [!] cho
 12: wác/ dla porátowania kościoła fwego.
 13: Tu macie iuz dołyc iálnie opifaná praw=
 14: dżiwą chrześcijánłką miłóść/ w tym to Mie=
 15: ście/ w którym to wy Kácerze gorzey niż fáme
 16: go biefá w nienawiści macie/ á podobno dla
 17: tego fáme go/ iż w nim tákowe vczynki pobo=
 18: żne macie/ od iákicheście fámi dáleko odefzli.
 19: Abowiem Szátan żadney rzeczy mniefy może
 20: ćierpieć/ iáko chrześcijánłkiew miłóści/ ták iż
 21: wy też iego wierni dyłcypułowie ná Rzymłkie
 22: Miáłto/ gdzie fię tá miłóść náyduief/ łáłkáwi
 23: być nie możecie. Ale y to piękna/ iż wielka część
 24: tych pobożnych łpraw/ ktorefmy wyżłzey opi=
 25: łáli/ potym łą dopiero wzbudzone: iákoście do

bre

strona: 136

136.

Opifanie

- 1: bre vczynki włzyłtkief **ludziom** hydżić/ przez náu=
 2: kę wáłżę/ którąście chrześcijánłką náuką ná=
 3: zwáli/ pocżeli/ y iákoście ná to Miáłto żadła

- 4: wálze obroćili.
- 5: Miedzy infzymi rzeczámí początek fwoy
- 6: wzięło ono zacne y záwołáne zgromádzenie/
- 7: ktore zową **Societatem IESV**, tego włafnie czá=
- 8: fu/ kiedyście fię wy z wálzą fzátáńfką Kákánge=
- 9: liją ná to náládźili/ ábyście miłość chrześciján
- 10: fką z fercá y myśli ludzkich wypłofzyli/ ktorą
- 11: zás tá to Societas wšelákim obyczáiem mno
- 12: ży y zápala: ábowiem ci wzyfcy/ ktorzy do tey
- 13: Compágnijey wftępuią/ opiściwfy rzeczy y
- 14: zábawy doczeftne/ część dobra káżdego dnia/
- 15: ná rozmyślániu y rofpámiętywániu iego do=
- 16: brodziefw y miłofierdziu trwáią/ w ktorym
- 17: rozmyślániu/ tym fię iefzcze bárźiey rofpaláią/
- 18: ku Bożey miłości/ y ku wzgárdzie rzeczy docze
- 19: ftnych/ gdzie im też Pan Bog otwarzác y po=
- 20: dawác ráczy **media**, y **confilia**, ktorymiby y fámi
- 21: íebie v iego miłości y chwale záchowác/ y bli=
- 22: źniego íwego wiaré powfzechną/ Kościoł iego
- 23: święty/ y fłużbę Bożą rátowác/ á błędliwe ká
- 24: cerze do prawdźiwey owczárnie przywieś
- 25: mogli: á widząc iáko wielki pożytek z tákowey

contem

strona: 137

137.

Miáftá Rzymfkiego.

- 1: **coⁿtemplácyey** fámi odnořzą/ bliźnich tákże fwo=
- 2: ich do tego vpomináią y wiodą/ áby tymże
- 3: fpořobem żywot fwoy prowadźili/ czym ied=
- 4: nák wiele ludzi w powinney przyftoyności zá=

- 5: trzymywaią/ czego fą wielkie znaki/ iż żadnego
 6: fnadz dnia teraz nie widziemy/ żeby fię ludzie
 7: nie fpowiadali/ álbo do ftołu Bożego nie cho=
 8: dzili. Nie trzebá tu wfpominác prace/ potu/
 9: ftarania/ pilności/ ktore táz to Societas vftá=
 10: wicznie czyni około dobrego chrześcijánfkie=
 11: go wychowania y ćwiczenia młodych ludzi:
 12: widziemy Collegia/ widziemy fzkoly/ widzie=
 13: my wiele zacnych/ pobożnych/ vczonych ludzi/
 14: ktorzy pod ich fprawą ćwiczeni byli/ á co wię=
 15: cey tego fwego ftarania y prace/ ktorą czynią/
 16: nie od ludzi/ nie od swiátá/ ále od fámego Bo=
 17: gá zapłaty czekaią/ bo y w ofobliwości nic nie
 18: biorą/ áni máią/ y do zacnych mieyfc y digni=
 19: tarftw fami fobie dobrowolnie drogę zágro=
 20: dzili: á przecię ták Pan Bog ich potrzeby opá=
 21: true/ że im/ chocia tych złych oziębłych czáfow
 22: w ktorych miłość chrześcijánfka/ iákoby iuz
 23: zgálła/ nic ku záchowaniu tego to ciálá nie do=
 24: ftawa/ ták iż może one fłowá s. Pawła o nich
 25: powiedziec: *Nil habentes, et omnia poßidentes*, á

S

záczeńá

strona: 138

138.

Lift z Rzymu

- 1: záczeńá fię tá *Societas* zá czáfow Páwła III. Bi
 2: fkupá Rzymfkiego/ y ták prędko y fzeroko po
 3: wzyftkim swiecie rozmnożyła: iż to kázdy ba=
 4: czyc mu/i/ że sam Pan Bog to ich ták przed=

- 5: fięwzięcie ípráwuie/ y błogofłáwi/ gdyż táko=
 6: we ípráwy ludzkie fiły przechodzą. Abowiem
 7: iuż y do Indyey/ którą teraz nowym światem
 8: zową záplłynęli/ gdzie wiary chrześcijánfkiey
 9: vczą/ báltwochwálce náwracáią/ krzczą/ świę=
 10: cą/ Pánu Bogu oddawáią/ y krwią fwą/ gdzie
 11: tego potrzebá pieczętuią/ iákoż ich tám nie má=
 12: ło/ dla tych/ ktore vczyli wiary chrześciján=
 13: fkiey/ przez okrutne onych tám báltwochwál=
 14: cow ręce gárdło dáli.
 15: Azaz y to nie znáki wielkiey vprzeymey
 16: chrześcijánfkiey miłość/ którą pokázuie namie
 17: ítnik iego **Iulius III.** przeciwko tymże sámym/
 18: ktorzy ná tę to ítolicę Apoftolfką/ ták frodze
 19: ízturmuią. Abowiem tenże národ Niemiecki/
 20: ktory teraz naywięcey ná Pápiezá/ y ná Rzym
 21: íką ítolicę bije/ ták íobie vpodobał y iego vmi=
 22: łował/ iáko włafnie dobremu Páfterzowi przy
 23: ítáło/ iż fię o nich nie zgubę álbo zátrácenie/ ále
 24: o wżyfłtko dobre/ ták dufzne iáko cíielefne ítára/
 25: wízelákim dobrym: niedobre/ niektorych vczyn

ki od=

strona: 139

139.

o Miłościwym Lećie.

- 1: ki oddawáiąc. Abowiem Collegium iedno w=
 2: zbudził/ gdzieby młodzieńcy Niemieckiego na=
 3: rodu/ nákládem iego/ w sámym Rzymie cho=
 4: wáni/ karmieni/ odżiewáni/ vczeni/ y ćwiczeni
 5: byli/ pod ípráwą y rzádem teyż to nízey opifá=

- 6: ney **Societatis**, w boiáźni Bożey/ w dobrych oby=
 7: czáiách/ y w vcźciwych wyzwolonych náu=
 8: kách/ coby iednák był wśzyftko iefzcze do lepŕze=
 9: go końcá przywiodł/ by go był Pan BOg dłu=
 10: żey chowác ná tym świecie ráczył. Azaż to nie
 11: ieft pełnić ono co Pan Chryftus rofkázuie: **Di=**
 12: **ligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos:**
 13: iedno iż wśzyftkie tákowe ſpráwy pobożne/ y
 14: trudno ofobliwie wiedźcieć/ y dłuŕo wipífo=
 15: wác. To iefzcze wŕpomnię/ o czym mam od za
 16: cnych á wiáry godnych ludzi pewną wiádo=
 17: mość/ iż przed kilkiemdziefiát lat/ gdy Rzym
 18: był wyplundrowány wiele Rycerfkich ludzi/
 19: ktorzy iáko ieft v nich obyczay ná drápieŕtwie
 20: y łupieŕtwie żywot fwoy ſtrawili/ y ná ten czás
 21: w Rzymie z koŕciołow y z domow flácheckich
 22: wiele pobráli/ y wynieŕli/ przed ſmierciá fię v=
 23: pámiętywáli y obaczáli/ y gdzie mogli álbo
 24: wiedźieli/ záś złupione dobrá álbo nadgrodeŕ
 25: odeŕfáli/ álbo oddawáli: z fámej Hiŕzpánijey

S ij

bárzo

strona: 140

140.

Opifánie

- 1: bárzo wiele złotá do Rzymu tylko przynofzo=
 2: no/ áby fię nadgrodá ſtála ludziom/ ktorzy nie
 3: ſłufznie złupieni/ y odárći byli: w czym záprzeć
 4: żaden nie może/ áby prawdziwa chrzeŕcijánŕka
 5: miłość nie była w zamiar/ niech mi kto powie/

- 6: co tákowego o tych/ ktorzy fię Lutherany zo=
 7: wią/ iam nie fłyfzał/ áby naymnieyfzą iáką nad=
 8: grodě ludźiom przez fię vkrzywdzonym vczy=
 9: nić miał/ ponieważ ich vczyćie/ iż dofyć ná wie=
 10: rze fámej/ vczynkow dobrych nie potrzebá. O
 11: czym iuż niech będzie ná ten czás dofyć/ gdyż
 12: fię to wam pokazáło/ że v nas chrześciján tyl=
 13: ko prawdziwa chrześcijánfka miłość fię náy=
 14: duie/ á ofobliwie w tym Mieście/ ktore wy w=
 15: fzelákim obyczáiem zgánić y zhánbić chcecie/
 16: wymiatáiąc ná plác niktorych ludzi nieprzy=
 17: ftoyne obyczáie y fpráwy/ á to co godno ieft w=
 18: fzelákiego pochwalenia/ co fię ku chwale Bożey
 19: y miłości bliźniego ściąga/ od oczu y wízu ludz=
 20: kich odchyláiąc/ co ieft przeciw iáfnemu Boże=
 21: mu písmu/ ktorego wy fię rzkomo trzymacie:
 22: **CHaritas non gaudet super iniquitate, congaudet autem**
 23: **veritati:** Miłość práwi nie wefeli fię z złości/
 24: ále fię wefeli z prawdy. A wy zász ráduiecie fię
 25: pífzećie/ powiádaćie/ każećie/ máłuićie/ gdy fię

od ludzi

strona: 141

141.

Miáftá Rzymfkiego.

- 1: od ludzi niepobożnych w Rzymie álbo miedzy
 2: Kátholiki iákie zgorfzenie ftánie/ á gdy co do=
 3: brego fię dzieie/ to byście rádźi w głębo=
 4: kości morfkiey zátopili/ fkąd fię zná
 5: czy iż v was niemáfz żadnego
 6: znáku chrześcijánfkiey

7: miłości. grafika

8: Lift do iednego za=

9: cnego Senatorá Polkie=

10: go/ piány z Rzymu/ o Iubileufzu prze=

11: fzłym/ ábo o Miłościwym Lećie/ y o

12: nabożeńftwie ofobnym czáfu

13: onego fprowównym.

grafika

14: Przez Kłędzá Stániłławá Refzkę

15: Dziekaná Wárszewskiego.

16: **I** Eft to rzecz przyrodzona/ Mćiwy

17: Pánie/ tym ktorzy z nawałności Mor=

18: fkich/ po długim mordowánium do pew=

19: nego portu/ ábo ná brzeg ledá ktory wypływá

20: ią/ iż on dzień y ono mieyfce fobie pilno znóczą/

S iij

bárzo

strona: 142

142.

Lift z Rzymu

1: bárzo ie miłuią/ rádži o nim mowią/ z iákąś w=

2: dziecznością wfpomináią y flucháią/ iákoby

3: fię z nowu ná nim vrodžili. Toże^m ia włafnie w

4: ofobie W. M. mego Mćiwego Páná baczył v

5: Krolá I. M. Henryká w Páryżu będąc/ y po=

6: tym teź od wiela ludzi flýfzał/ iż W. M. ku tey

7: ftolicy świętey ApoftolŃkiey/ ku tym to miey=

8: fcom niezliczonych męczennikow krwią po=

9: święconym/ ofobliwá á vprzeymá chęć mieć ra

- 10: czyłz/ o nich rad mowilz/ słuchalz/ czytalz/ y ze
 11: wżeláką vcźciwością wřpominalz/ nie dla cze=
 12: go inżezgo/ iáko rozumiem/ iedno iż W. M. do
 13: tey Ńtolice Ńwiętey ApoŃtolŃkiej/ ktorą Piotr Ń.
 14: w tym to Ńławnym MieŃcie RzymŃkim poŃá=
 15: dźil/ iáko do portu beŃpiecznego z onych náwál
 16: noŃci wiárek kácerŃkich/ ktore w nię/ iáko w bál
 17: wány morŃkie vřtáwicznie bijá/ zdrowo y Ńzczę
 18: Ńzliwie wypłynál. W ktore niebeŃpieczeńŃtwo
 19: dlatego był W. M. bez wátpienia Pan BOg
 20: wpáŃ dopuŃcił/ áby iáko Dawidowym nie=
 21: kiedy/ ták teraz W. M. vpadkiem/ y z vpadku
 22: zás zbáwiennym powŃtánim błádzácy m wie=
 23: czkom odiał wřzeláką occáŃiá rozpáczánia: á
 24: ná przykád wřzem Heretykom podał/ áby Ńię
 25: tákże błędom Ńwoim przypátrówáć poczýná=

li/ á

strona: 143

143.

o MiłóŃiwym Lećie.

- 1: li/ á z tych náwálnoŃci nie vřtáwicznych wiá=
 2: rek/ w ktorych z łodki Ń. Piotrá wypadzy/ mi=
 3: zernie bobruia/ do tegoż portu koŃciołá Rzym
 4: Ńkiego/ do teyże Ń. Ńtolice Ńię obroćili. *Albowie^m*
 5: y w piŃmie Ń. dla tego nam vpadki ludzi Pánu
 6: Bogu miłych Ńá wypifáne/ áby ich przygody
 7: nam były ku przelãtrodze/ ich niemocy ku zdro=
 8: wiu/ ich omylnoŃci ku náŃzey beŃpiecznoŃci Ńłu=
 9: żyły: á iáko ieden Oćiec Ń. pięknie piŃze: *Illorum*
 10: *ruina nobis fiat occasio refurgendi.* Z tey przyczyny

- 11: tedy Mćiwy Pánie wípomniawłzy ná onę
 12: chęć W. M. chciałem W. M. memu Mćiwe=
 13: mu Pánu oznaymić/ co fię tu w tym Porćie/
 14: *hoc anno Iubilæo* dzieie/ ku poćiefze W. M. mego
 15: Mćiwego Páná/ w tych to terážnieyłzych frá=
 16: łunkách/ ktore iáko *Senator* vprzeymy/ *ex dubia*
 17: *patriæ nostræ fortuna*, odnofić mułifłz/ y ku zelżywo
 18: ści onych bluźnierzow/ ktorzy y Boży Máie=
 19: łtat háńbią/ y te łtolicę Apołtołłką/ y namiełtni
 20: ká Páná Chryłtułowego zmyłlonymi powie=
 21: ściámi do włzech ludźi hydzą/ náżywáiąc to
 22: święte Miáłto/ Bábilonem/ Papieżá Rzym=
 23: łkiego Antychryłtem/ á nierządney oney máł=
 24: pie ktorą Ian ś. *in Apocalypfi* wypifłue/ przy=
 25: rownywáiąc go/ y inłzymi hániebnymi prze=

zwifkámí

strona: 144

144.

Liłt z Rzymu

- 1: zwifkámí krzyczác/ ktorych fię y teraz podobno
 2: moy Mćiwy Pan náłłuchác mułifłz/ áby ludźi
 3: nieświádomych chęć/ od tey ś. Stolicy/ y od
 4: ś. Miáłtá odtrącili/ á ná łwe dekrety łzatán=
 5: łkie/ ktore w łzatánłkich łtolicách/ w Pińczo=
 6: wie/ w Brogu/ w Wittembergu/ w Tygurze/
 7: w Genewie/ *et in alijs pestilentiae cathedris*, ná ko=
 8: źdy rok ináklze knuią.
 9: Raczyłz tedy iuż W. M. moy Mćiwy Pan
 10: wiedźieć/ iż *Annus Iubilæus*, ktory my rokiem
 11: świętym zowiemy/ ná ten rok terážnieyłzy przy

12: padł/ ná Pontificatum Gregorij XIII. Pont. vigila^m

13: tißimi, ktorego my powżeznym wżyftkich Pá

14: ná Chryftułowych owieczek Páfterzem być

15: wyznawamy. Ten tedy wedla dawnego zwy=

16: czáiu od fwyh przodkow podánego/ w Wigi=

17: liją Bożego Národzenia/ Branę iedną v koś=

18: cioła ś. Piotrá/ od czáfow Iulij III. Pontificis zá

19: murowaną/ z tą pokorą/ iáko namieftnikowi

20: pokornego y dobrego Páfterzá Páná Chryftu=

21: ía należy/ z pomocą fwego vrzędniká/ w koście

22: le Rzymfkim naypierwżzego wielkiego Poeni=

23: tencyarzá/ ktorym teraz ieft Iego M. Kłiądz

24: Kárdynał HOlius/ Pan y dobrodżiy moy

25: Mćiwy/ y z ípowiednikámi od niego poftáno=

wionymi/

strona: 145

145.

o Miłościwym Lećie.

1: wionymi/ otworzyć raczył/ y fam naprzod/ á

2: potym iego wżyftek Senat Kárdynałowie

3: Rzymfcy/ y infze Duchowieńftwo/ do kościoła

4: ś. Piotrá/ przez onę branę przefzedł/ y przed

5: nayświętfzym Sákrámentem Pánu BOgu

6: podziękował/ iż nam w pokoiu tego wielebne=

7: go czáfudał [!] doczekác/ profząc áby iáko on wi=

8: domą fortę do widomego Kościoła ludziom

9: chrześcijáńfkim otworzył/ ták y Pan Chry=

10: ftus zbáwiciel náfz/ fzeroko raczył otworzyć

11: íkárby miłofierdżia fwego/ y miłościwy przy=

12: ítęp do łálki fwoiey/ y do odpufzczenia grze=

- 13: chow náleznych vczynić wżyftkim/ ktorzy fię do
 14: tego w powfzechney chrześcijánfkiey wierze ie=
 15: go miefzkáiąc/ przez pokutę przyftoyną/ przez
 16: modlitwy/ iálmuzny/ pofty/ y infze pobożne du=
 17: chowne vczynki/ pnać będą. Do czego też vftá=
 18: wicznie káznodzieie w kościołách ludzie nápo=
 19: mináli/ fzeroko im rofpowiadáiąc/ iáko ten lu-
 20: bilæus rozumiec/ y iáko fię do tego przygotować
 21: máią/ áby byli vczeńnikami tych fkárbow do
 22: ktorych teraz Páná Chryftusow namieftnik
 23: wrotá otworzył. Przypomináiąc tedy ci ká=
 24: znodzieie/ to co ludziom chrześcijánfkim ieft
 25: wiadomo/ iż wżyftkie fpráwy ftárego zakonu/

T

zwierzchnie

strona: 146

146.

Lifz z Rzymu

- 1: zwierzchnie y widome/ znaczyły fpráwy ducho
 2: wne y niewidome/ ktore Pan Chryftus w No
 3: wy fwoim zakonie/ w kościele fwym chrze=
 4: ścijánfkim/ ná ten świat przyfzedfzy/ y ciáło ná=
 5: fze ná fię przyiáwfy miał wypełnić. Pokázo=
 6: wáli to/ iáko miedzy infzymi obchodámi zwierz
 7: chnimi/ ktore Pan Bog żydom/ obránemu lu=
 8: dowi fwoiemu chowác rofkazał/ była też tá/ iż
 9: káždego pięcdzieftnego roku/ fwoim fługom
 10: álbo niewolnikom wolność dawáli/ á ci kto=
 11: rzy fwoie dobrá ábo imioná byli záprzedáli/
 12: zás do pirwfzey pofélfyey przychodzili/ ták iż

- 13: niewolnicy do piwřzey wolności/ y wolni Pá
 14: nowie do piwřzzych oczystych dobr fię przy=
 15: wracáli. A ten to Rok pięcdziefiątny zwano
 16: Iubileufzem/ ktory nic inřzego nie znaczył iedno
 17: wolność/ y odkupienie pokolenia ludzkiego/ á
 18: przywrocenie do stárego niebieskiego dziedzi=
 19: ctwá/ przez naydrořlzá mękę y śmierć Páná
 20: Chryřtułowę/ przez ktorá nas od gniewu Oy=
 21: cá łwego niebieskiego wykupił/ dyabłu z pá=
 22: łzczęki/ grzechom z mocy wyrwał/ y z wiekuifte=
 23: go ognia wybáwił. Toć był prawdziwy Du=
 24: chowny **Iubilæus**, przez on pięcdziefiątny rok
 25: znaczony/ ktory żydowie pilno obferwowáli/

iáko

strona: 147

147.

o Miłościwym Lećie.

- 1: iáko to y w łámey licźbie Duch ś. znać dawa/
 2: vřtánowiwřzy tę obferwácyá/ nie w przednim
 3: álbo nie w dálřzym/ ále w pięcdziefiątym ro=
 4: ku/ ktora licźbá/ iáko święci Doktorowie ob=
 5: ferwuiá/ była znákiem odpuřczenia grzechow/
 6: iáko to opiewa on pięcdziefiątny Pfalm Da=
 7: widá Krolá/ pełny áffektu/ wiáry y nádzieie/
 8: ktory on nie ták ięzykiem wymawiał/ iáko fer=
 9: cem á łzami przed oblicźnością BOżá druko=
 10: wał Páná Bogá prořzác o przywrocenie piwř=
 11: wřzey wolności y niewinności/ iáko to one łło=
 12: wá iego znaćzą: **Redde mihi lætitiam salutaris tui,**
 13: **et řpiritu principali confirma me.** Gdzie tez zaráż

- 14: nam obiecuie/ żeśmy mieli od Páná Chryftu=
 15: íá otrzymác zupełne odpufzczenie grzechow ná
 16: ízych/ íákož tego dobrodźieyftwá w Kościele
 17: Bożym wítawicznie vzywamy/ ták iż możemy
 18: wízyftek čás żywotá náшего Iubileufzem ná=
 19: zywác/ mogąc zówlże otrzymác odpufzczenie
 20: grzechow nászych/ przez drogi y śrzodki nam
 21: do tego podáne. A te drogi y śrzodki íá swią=
 22: tości kościelne wízyftkie/ á oobliwie Chrzeft
 23: święty/ ktory ná pirwlym wftępie żywotá ná
 24: ízego przyiyumiemy: á potym przez swiętość
 25: Pokuty ś: iedno iż w tym rozność íeft/ że ná

T ij

Chrzćie

strona: 148

148.

Lift z Rzymu

- 1: Chrzćie ś. doftawamy zupełnego grzechow
 2: nászych odpufzczenia/ íáko Lácinnicy mowią
 3: *à culpa et pœna*, to íeft y winá y kaźń bywa nam
 4: zaráz odpufzczoná: á zás przez swiętość Po=
 5: kuty ś. choćíá nam wízelákie winy bywáią od=
 6: pufzczone/ y załługá wiecznego potępienia od
 7: nas oddalona/ przedfię iednák zoftawuiemy
 8: częftokroć winni czynić pokuty cielefne zá grze
 9: chy cielefne/ ktore bez íákiego cielefneho vdre=
 10: czenia nie bywáią/ bo máią być we wízyftkim
 11: przeciwnie oney rofkofzy y lubości/ ktoreśmy
 12: grzechy popełniáiąc odnofili. Íákie pokuty zá
 13: dawnych onych á nie dáleko od Apoftołow ś.

- 14: odefzłych czáfow/ poki w ludzích wiefzfa chęć
 15: ku Bożey fłużbie/ y miłość ku Pánu BOgu/ y
 16: ku bliźniemu życzliwość była/ frogie/ długie/ y
 17: częfte bywały/ ktore iefzczę dżifia opifáne być in
 18: *lacris canonibus, et pœnitentialibus* widziemy/ y
 19: przez ktore dofyć czyniwáli zá grzechy popeł=
 20: nione/ y ćwiczylí fię w dofyć vczynieniu ćiele=
 21: fny/ czym fobie łáfkę Bożą iednáli/ y załugę
 22: mąk wiekuiłtych záściełáli: ktore day Pánie
 23: Boże/ áby tych dżifiefzzych czáfow chowane
 24: także były/ nie rozwiódláby była nigdy tak fze=
 25: roko fwych proporców rofpuftá/ y wiefzfabu

w ludzích

strona: 149

149.

o Miłościwym Lecie.

- 1: w ludzích kárność była/ by fię nie tylko ná one
 2: wiekuite męki/ ktore grzezfających minąć nie mo=
 3: gą/ ále y ná to doczefłtne vdręczenie: co fnaż
 4: ćielefnych ludzi więcey obychodzi/ y owfzem fię
 5: fobie ci terážnieyfzy Nowowiernicy przymilá=
 6: ią/ powiádaiąc iż to fą *superftitionis opera, caftiga*=
 7: *re*, iáko ś. Páweł mowi/ *corpus fuum et in feruitu*=
 8: *tem redigere*. Tak fię iuż dálece te náfze czáfy od
 9: onych pierwłfzych czáfow pobożnych chrześci=
 10: iánów odftrzeliły/ że żywot náfz od ich żywo=
 11: tá/ y miłość náfz od ich miłości oddzieliły.
 12: Do czego widząc Pan Bog wfzechmogący/ iż
 13: tych ofłátecznych czáfow przyść miáło/ iż lu=
 14: dzie nie mieli przez karánie doczefłtne karánia

- 15: wiecznego chcieć vchodźić/ y w tey mierze iáko
 16: Pálterz niewymownie prágnący zbáwienia o=
 17: wieczek fwych/ miłofiernie fię z námi obśzedł. Al
 18: bowiem zoftáwił w Kościele fwym fkárby du
 19: chowne nieprzeplácone/ y do fkończenia swiá=
 20: tá nieprzebráne/ to iest załługę męki fyná fwe=
 21: go iedynego Páná náłzego IEzu Chryftuá:
 22: załługę mátki iego Pánny naświétfzey: załłu=
 23: gi Apoftołow/ Męczennikow/ Confelforow/
 24: y innych swiętych Pánu Bogu wielce miłych:
 25: ktorzy niewinnymi będąc ćierpieli/ y niewymo

T iij

wne

strona: 150

150.

Liśt z Rzymu

- 1: wne ná łobie odnofili krzywdy/ vćifki/ vrągá=
 2: nia/ morderftwá/ álbo iáko ś. Páweł piłze/ na=
 3: śmiewišká y bićia rozmaítego kofztowáli/ wią
 4: záni byli/ do wieże ich ładzano/ kámionowano
 5: ie/ fieczono ie/ kufzono ie/ śćinano ie/ obchodźili
 6: w guniách/ w kozłęczych fkorkách/ w niedoftát=
 7: ku/ w vćifku/ w frafunku/ ták że ich swiát nie
 8: był godzien/ po pułzczách fię błákáli/ po gorách
 9: po skálách/ po iáfkiniách podziemnych: Ci tedy
 10: tákowi/ ktorzy w niewinności tákowe vćifki
 11: fkromnie dla imienia Páńskiego ćierpieli/ wfy
 12: łtkie fwe załlugi do fkárbu zgromadzáli/ áby
 13: fię do nich chrześcijanie w potrzebách fwych
 14: dla odkupienia grzechow fwoich/ ktorzy fię

- 15: dofyć vczynieniem fwym pogładzić lenili/ vćie
 16: káli/ z nich łobie przeciw gniewu Bożemu tar=
 17: czą y załłoneę czynili/ zá nimi łtoiąc o włafne
 18: łwe załługi fię łtáráli. A to nic inłzego nie iest
 19: iedno **communio Sanctorum**/ ktore w Kredzie
 20: Apołtołłkim wyznawamy/ iż oni nam załług
 21: łwych vżyczáią/ náłze niedołtátki łkárby łwoi=
 22: mi základáią. Tych tedy łkárbow od łwię=
 23: tych ludzi náłkárbyonych łzáfárzem naywyż=
 24: łzym vczynił Pan Bog Piotrá łwiętego Apo
 25: łtołá łwoiego/ y włzyłtkie po nim inne namie=

łtniki

strona: 151

151.

o Miłóściwym Lećie.

- 1: łtniki/ Bifkupy Rzymłkie/ ktore Papiežamy zo
 2: wiemy/ y Wikaryiami Pána Chryłtołowy=
 3: mi ná ziemi być wyznawamy/ ktorym/ iáko w
 4: Ewángelijey czytamy/ dał Pan Chryłtus klu=
 5: cze krolełtwá niebiełłkiego/ y zupełną władzą/
 6: zwięzowác y rozwięzowác/ zwiáłki grzechow
 7: náłzych/ zá ktorym przywileiem y mocą od Pá=
 8: ná BOgá podána/ otwarzáli záwłze Bifkupi
 9: Rzymłcy/ y ielzce otwarzáią te łkárby kołciel=
 10: ne duchowne vdzieláiąc ich ludziom chrzełci=
 11: iáńłkim/ wedla ich naboženłtwá/ wedla ich czá
 12: łu/ occázyey/ potrzeby/ czáfem hoynie/ czáfem
 13: łciłle/ czáfem zupełne odpulzczenie dawáiąc/
 14: włzyłtkie kaźni/ prze grzechy záłłuzone álbo
 15: wolno przyięte/ álbo od łpowiednikow názná=

- 16: czone/ ktorymby dofyć vczyńić byli powinni/
 17: álbo w tym tu ćiele doczeńtnego żywotá/ álbo
 18: w onych cżyścowych mękách/ przez ktore/ iá=
 19: ko ś. AMbroży piłze/ káždy mufi przyść do
 20: chwały wiekuiftey/ lubo kto będzie/ iáko S.
 21: Piotr/ lubo iáko ś. Ian/ ábo iáko ś. Páweł/ w=
 22: łzyfcy przez ten ognińty á obrotny miecz przed
 23: Ráiem od Páná BOgá zówieszony/ iáko o
 24: tym w pílmie ś. cżytamy przebyć mułzą/ iedno
 25: iż tákowym hnet fię tá łzábłá wniść do Ráiu

dopusći

strona: 152

152.

Lift z Rzymu

- 1: dopusći/ ále nam grzełnym ná przek fię przeło=
 2: ży/ gdzie fię piec będziem mufieli/ áż fię tá łłomá
 3: to fiáno/ te drwá/ to kámienie wypałá/ z ktory=
 4: chełmy łobie ná tym świećie miełzkánie budo=
 5: wáli. Zeby tedy w tey łzáblicy gorácey nie dłu
 6: go fię poćić/ mamy nádobrym [!] wiáry chrześci=
 7: iáńłkiey fundámenćie/ łámi łobie załługi przez
 8: dobre náłze vczynki iednáć/ á przytym fię do
 9: tych załług vćiekác/ ktore nam świeći w koś=
 10: ćiele Bozym połtánowili/ ktorymi iáko fię iuż
 11: powiedziało Biskup Rzymłki łzáfuię.
 12: Tákci tu kápłani Boży ludzie bogoboyni/
 13: Doktorowie zacni/ káznodzieie prawdziwi/ o
 14: tym Iubileuźu/ y o tych Indulgencyách lud
 15: chrześciójáńłki náuczáli/ drogę też do tego zá=
 16: raz pokázuiąc/ iákoby człowiek mógł być tych

- 17: to łkárbow duchownych vczeńtnikiem/ przez
 18: połty/ przez modlitwy/ przez iálmużny/ á na=
 19: przod przez pokorę świętą/ á vniżoną myśl y
 20: ferce/ łkruchę práwą przyięte/ y dobrą wolą
 21: opułzczenia grzechow vmocnienie/ á náde włzy=
 22: łtko przez nádzieię zupełną w śmierći y w mę=
 23: ce Páná Chryłtułá zbáwićielá náfzego/ á przez
 24: nabożne przyimowanie ćiałá y krwi iego na=
 25: święłzey. [grafika](#)

Zyczył

strona: 153

153.

o Miłostíwym Lećie.

- 1: Zyczyłbym tego łobie/ Mćiwy Pánie/ á=
 2: bym tu mogł był pátrzyć ná ofobę W. M. me=
 3: go Mćiwego Páná tymi czáfy/ mam zá to že=
 4: by łię W. M. niewymownie kochał/ y vciefzył
 5: łłucháiąc ták zacnych/ bogoboynych/ y vcźci=
 6: wych káznodziy/ á iefzcze więcey pátrzáiąc/ ná
 7: wielkie tych to ludzi nabożeńłtwo/ ktore w
 8: nich iáko w połłufzných á znájących głos Pá=
 9: łterzá łwego owieczkách łprawowáło łłuchá=
 10: nie łłowá Bożego/ o którym nápiłfano/ iż prze=
 11: nika łercá ludzkie/ bárdziey niż włzeláki miecz:
 12: dálekoby inłzą [faciem rerum](#) tu W. M. widział/
 13: niż ią W. M. niekiedy wypilowáli oni Báłwá
 14: ni Szwáycárfcy/ álbo Tygurłcy/ álbo Brogo=
 15: wi Báálowie/ ktorým y łámá wiára Chrześ=
 16: ćijáńłka obrzydłá/ y káždy vczynek dobry á po=
 17: bożny chrześcijáńłki śmierdzi/ ták iż łię wola

- 18: wżelákim plugáftwem/ morderftwem/ łupie=
 19: ftwem/ pychą/ gniewem/ zazdrością/ vpftrzyć/
 20: y w tey bárwie rzkomo przez miłofierdzie Bo=
 21: że/ y przez zaślugi męki iego świętey/ do niebá
 22: lię wedrzeć/ niż trybem od Páná Chryftufá po
 23: kázánym/ y od świętych iego vtártym/ w zgo=
 24: dzie/ w miłości/ w iedności/ pokorze/ *non alta fa-*
 25: *pientes, fed humilibus confentientes*, łálki Bożey do=

U

ftępować:

strona: 154

154.

Lift z Rzymu

- 1: ftępować: wiez W. M. bez wątpienia/ iáko
 2: on Bálwan Wittemberfki Luther swoim
 3: zwolennikom piękną á práwie z wolą Bożą/
 4: y z piłmem ś. zgodną łácinę dawał: Nie może
 5: práwi Ewángelija ćierpieć/ áby o dobrych v=
 6: czynkách kazano: drży owieczká Páná Chry=
 7: ftufowa/ kiedy o nich słyfzy. Wiárá nie może
 8: podle siebie żadnego dobrego vczynku ćierpieć/
 9: á ktokolwiek się nim przyodział z trudnością
 10: może do niebá przyść. Náuka o dobrych vczyn
 11: kách/ iest náuká Dyabelska/ y odstápienie od
 12: wiáry: Pan Bog nie pátrzy ná vczynki/ niedba
 13: o nie/ nie ważne są przed oblicznością iego/
 14: zgoła mu się niepodobáią/ áni dla nich żadnego
 15: człowieká miłue. Nád co nie może być nie
 16: prawdziwfzego/ áni Bożey woli y słowu iego
 17: Ewángelijey świętey przeciwnieyfzego/ iedno

- 18: że ná tákiey wierze/ iáką był łobie Luther vkno=
 19: wał/ iáko ná złey roli lepřza y cudnieyřza vro=
 20: dźić fię nie mogła/ ále ná prawdźiwey chrześci
 21: iáńfkiey Apoftolřkiey/ świętey/ powřzechney/
 22: Rzymřkiey wierze/ iáko ná dobrej roli/ ktorą
 23: ták wiele tylięcy Męczennikow krwią řwoią/
 24: iáko dźdżem iákim polali/ á ciáłem řwoim/ dla
 25: wiary świętey chrześcijáńfkiey rozřzarpánymi
 26: dobrze vgnoli/ dobre vczynki rość muřzą.

strona: 155

155.

o Miłóściwym Lećie.

- 1: Dla tego tu nie *fola fides prędicatur*, z ktorą
 2: Luther ná plác wyiezdżał/ y świat zámieřzał/
 3: ále tá ktorey nas ř. Páweł vczył/ y świat ná=
 4: wroćił/ *fides quę per dilectionem operatur*, wiárá řy
 5: wa nie martwa/ ktora fię nie dopuści ciáľnoř=
 6: cią řercá ludzkiego ogrńniczyć/ ále ná wierch
 7: wychodzi/ moc řwą/ wážnořć řwą/ gorącořć
 8: řwoię/ przez miłořć/ przez dobre vczynki poká=
 9: zuie. Bo iáko ogień/ ták y wiárá miłořćią pod=
 10: palona pokázác fię muři/ ná wierch wynieřć
 11: muři/ álbo fię ľamá w łobie zádufić.
 12: Ieřli kiedy Mćiwy Pńie/ tedyby tu teraz
 13: W. M. obaczył/ y práwie ręką dotknał/ co to
 14: ieřt *fides quę per charitatem operatur*, ábowiem tá=
 15: kie tu ľą teraz *charitatis opera*, iż pod řłońcem w
 16: iednym iákim mieyřcu więřřze fię dźiac nie mo=
 17: gą/ ták iż ieřli kiedy/ tedy teraz řłufźnie ROMA
 18: *Sancta* może być názwána. A co święty Páweł

- 19: niekiedy do Rzymiánow piáał/ iż wiárá ich by=
 20: ła po wżyftkim świećie rozłławioná/ równie
 21: teraz o Rzymiániech może piáác/ iż ich dobre
 22: vczynki będą po wżyftkim świećie opowiadá=
 23: ne: wzięłoby to dofyć czáfu Mćiwy Pánie/ ácz
 24: wiem żeby z poćiechą tego W. M. vżył/ we=
 25: Ípołek z inżyymi Kátholikámi/ gdyby fię miáło

U ij

to wży=

strona: 156

156.

Liřt z Rzymu

- 1: to wżyftko řwym porzákkiem wypifác/ co tu
 2: w tych ludźiech teraz *fides quæ per charitatem ope=*
 3: *ratur* řpráwuie/ ále przedfię niektore z tych rze=
 4: czy przypomnię/ řkąd W. M. moy Mćiwy
 5: Pan/ y inży Kátholicy obaczyć będą mogli/
 6: iáko fię ci zwodnicy w řwoich pořtepkách ob=
 7: chodzą/ ktorzy wyliczáiac złe/ niedobrych á nie
 8: bogoboynych ludźi/ ktorzy fię záfwe/ ták w
 9: Rzymie/ iáko w Krákowie/ ták we Fráncyey/
 10: iáko w Hiřzpánijey miedzy dobrymi náyduiá/
 11: řpráwy y nie chrzeřcijáńskie obyczáie: do=
 12: brych á pobożnych ludźi řpraw řwiętych á
 13: chrzeřcijáńskich pořtepkow nie wřpomináią/
 14: áby onym řwędem myřli ludzkie od tey řwię=
 15: tey řtolice/ y od tego řwiętego Miáłtá odtrą=
 16: ćili. **grafika**
 17: Trzech rzeczy nas Wiárá chrzeřcijáńka
 18: vczy potrzebnych/ ku vbláganiu gniewu Boże=

- 19: go/ y ku ziednaniu łalki iego świętey/ modli=
 20: twy/ poftu/ y iálmuzny. O modlitwách tak W.
 21: M. rácz wiedzieć/ iż Oćiec S. náznaczyć ra=
 22: czył cztery kościoły przednieyfe w Rzymie/ y
 23: opodal od fiebie odległe/ ś. Piotrá/ ś. Páwła/
 24: ś. Ianá **in Laterano**, y Pánny náświętfzey/ kto=
 25: ry zową **ad Niues**/ do ktorych ludzie chodzić má

ią Pánu

strona: 157

157.

o Miłościwym Lećie.

- 1: ią Pánu Bogu fię modłac/ á káždy wedla na=
 2: bozeńftwá fwego paćiorki mowiac: w tych
 3: vftawicznie ácz teź y w infzych wedla obyczá=
 4: iu **káplani** [!] Boży przy náświętfzey ofierze ciála
 5: y krwie Páńkiey/ zá Kościół ś. chrześciján=
 6: fki/ zá powfzechną wiarę/ zá pokoy/ zá ftany/
 7: tak duchownymi iáko y świeckimi profić nie
 8: przeftawiaią. Do tych włyfcy chodzić powin=
 9: ni/ ktorzy chcą być **vczeńtnikámitych** [!] to dárow
 10: kościelnych/ z vpokorzeniem y fkruchą/ przero=
 11: fłym fercem wyfpowiadawfzy fię grzechow
 12: fwoich. Gdzie drudzy z wielkim pożytkiem
 13: duż fwoich/ od początku żywotá fwego fpra=
 14: wy fwoie fobie pierwey/ á potym káplanowi
 15: przypominiaią/ ktorą zowią **Confefionem genera**=
 16: **lem**, áby pátrząc ná fwą fzkáradość/ ná czás w
 17: grzechách y w plugáftwie ftrawiony/ wiel=
 18: kość miłofierdzia Bożego vználi/ á do lepszego
 19: á bogoboynieyfeży żywotá fię z wietfza chę=

- 20: cia/ y z pilnieyżym ftaraniem obroćili. A iako
- 21: ś. Páweł piŕze: *Sicut exhibuerunt membra sua feruire*
- 22: *immunditiæ atq̃ iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibe-*
- 23: *ant membra sua feruire iuftitiæ in fanctificationem.*
- 24: Po ŕpowiedzi dopiero idą do wżywania ciała
- 25: y krwi Páńskiey naświętfzey/ á potym z oczy=

U iij

ścionym

strona: 158

158.

Lift z Rzymu

- 1: ścionym funnieniem w łáŕce BOżey mieŕzká=
- 2: iac/ do kościołow náznáczonych chodzą/ gdzie
- 3: bywa widzieć Mćiwy Pánie *fpectacula*/ ktore
- 4: wżelákie one obłudne tryumphy Rzymiánow
- 5: ftárych przechodzą. Chodźily po Rzymie pro=
- 6: celfye/ ták Tumfkich trzech/ iako infzych Fár=
- 7: ŕkich/ ktorych iest około 300. kościołow z wiel
- 8: ką pokorą y ŕkromnością/ wczćiwością/ po kil=
- 9: ku ŕet ná raz Pána Bogá chwałac/ y o Miłos
- 10: ćiwe láto wżyŕtkiemu Chrześcijańŕtwu pro=
- 11: ŕzac/ przez Pŕálmy/ przez Litánije/ y inne pio=
- 12: ŕneczki kościelne.
- 13: Chodźily Compánije Rzymŕkie/ álbo iá=
- 14: ko v nas zową Bráctwá Kłiążáth/ Sláchci=
- 15: cow/ y Praełatow zacnych/ ktorzy ná ŕię dobro
- 16: wolnie niektore powinności przymuią/ mo=
- 17: wić pewne paćiorki/ czynić modlitwy/ pościć
- 18: poŕty/ vbogie żywić/ niedoŕtáteczne podpoma=
- 19: gác/ chore opátrowác/ pielgrzymy pod dách

- 20: podeymować/ niemocene nówiedzác/ łzpitalom
 21: łłużyc/ ná nie żebrác/ y infze dobre vczynki á
 22: chrześcijánłkie vłtówionych czálów łprawo=
 23: wác: Co teź záprawdę z wielką pilnością v=
 24: przeymoścía y wiernoścía czynią. Te tedy
 25: tákowe Compánije/ ktorých iest w Rzymie

około

strona: 159

159.

o Miłościwym Lećie.

- 1: okolo 100. z zacnych Kárdynałow/ Kfiążath/
 2: Pánow/ y Sláchćicow/ y infzych ludzi wzięło
 3: zebranie/ wzięwłzy ná fię wory grube/ w iákich
 4: w ftárym zakonie żydowie pokutę czyniwáli/
 5: iedni czerwonych/ drudzy w modrych/ bia=
 6: łych/ czarnych/ dżikich/ zielonych/ błękitnych/ rć.
 7: ná ktorých przyfzywane: iákoby iákie Rycer=
 8: łkie háłłá nořili/ álbo crucifixy/ álbo Troyce
 9: świętey/ álbo ciálá Pánłkiego wyobráżenie/
 10: álbo Pánny Máryey/ álbo infzych świętych/
 11: ktorých łobie zá Pátrony v BOgá włzechmo=
 12: gącego obrali/ kázda zá łwoim crucifixem/ iá=
 13: ko zá tarczą/ w ktorey/ iáko w znák odkupienia
 14: y zbáwienia náłzego pátrzyli: po Rzymie cho=
 15: dżili/ Páná Bogá zá wřzyłtko chrześcijánłtwo
 16: pokornie prořząc/ niektore z muzyką/ niektore z
 17: prořtym kościelnym řpiewaniem/ Płálmy
 18: Dawidowe y Litánije řpiewáiąc.
 19: Iest tu miedzy infzymi Compánija ftára/
 20: y zacna Confalonis, w kthorey Kárdynałow/

- 21: Książąth/ Pánow/ y Praełatow fię dofyć wpi
 22: íáło/ tam zebrawfzy w gromadkę/ w íákíey fię
 23: Pan Bog zwykł niepomáłu kochác/ gdzie cie=
 24: lefne zgromádzenie miłość ferdeczną zágrze=
 25: wa/ w Proceffyye bárzo pięknie obchodźiła

cztery

strona: 160

160.

Lińt z Rzymu

- 1: cztery kościoły. A było íámych tylko Bráciy
 2: *in faccis* vbránych/ kázdy z świecą laną zápalo=
 3: ná/ przez dwa *tyfícá* [!] / zá którymi ízli też z íwoią
 4: proceffyyą Kłiężny/ Sláchćianki/ y ínfze białe=
 5: głowy/ około 1000./ á ktore chodzić dla ítáro=
 6: ści nie mogły/ ná woźiech íáchály/ których by=
 7: ło o pułorá ítá: ci tedy wízyfcy wyfpowíada=
 8: wízy fię kázdy/ y communicowawfzy pierwey z
 9: íwego kościołá wyfzedfzy/ przez Branę świę=
 10: tą/ do kościołá ś. Piotrá/ z wielkim *porządkie*^m
 11: y nabożeńftwem ízły/ głowy íwe ku ziemi po=
 12: chyliwízy/ íáko wiernym á miłofierdzia żadá=
 13: iącym należy. Tám wízyftkim włócznią/ kto=
 14: rá bok zbáwicielá náfzego/ gdy ná krzyżu wi=
 15: íiał przekłoty był/ vkázowano/ także y Wero=
 16: níkę włáfney twarzy Páná Chryftufowey wy
 17: obrażenie/ támże głowę ś. Iędrzeiá Apoftoła
 18: wyftáwiono/ y ínfze reliquije/ ná ktore pátrząc
 19: ludzie w onych worách oftrych po ziemi padá=
 20: iąc/ wołáli fercem bárziefy niż głófem *Mifericor*=
 21: *dia, Mifericordia*, ktory głos z ták ypokorzonego

22: fercá pochodzący/ bez wątpienia wżyftkie nie=

23: biofá przebijał/ á przed obliczność Bożą przy=

24: chodził: Od ś. Piotrá fzli z tymże porządkiem

25: do ś. Páwłá dobre pułmile nálze Polfkie/ y

tám

strona: 161

161.

o Miłóściwym Lećie.

1: tám paćiorki fwe odpráwiwłzy [Crucifix](#)/ ktory

2: do świętey Brygidy przemowił vcźciwłzy/

3: fiedm tákże ołtarzow pozdrowiwłzy/ y inne ro=

4: zliczne reliquije oglądawłzy y pocałowawłzy/

5: do ś. Ianá fię obroćili/ gdzie teź głowy naśw=

6: iętfzych Apoftołow Piotrá y Páwłá/ fukienkę

7: Páńfką [inconfutilem](#), ftoł ná ktorym Zbáwićiel

8: nálz oštátni raz wieczerał/ y inne święte reli=

9: quije/ náofátetek y obraz naświętfzey twarzy

10: zbáwićielá nálzego/ ktory ś. Lukáfz málował

11: pozdrowili/ y przed nim paćiorki fwe mowiąc/

12: á Panu BOgu cześć y chwałę oddawáiąc/ á

13: drudzy gołymi kolány po świętym fchodzie/

14: po ktorym zbáwićiel nálz w Piłatowym nie=

15: kiedy páłacu chodził/ y krwią fwą nayświętfzą

16: gi pokropił/ ku gorze wfłępując [czwałgáli](#) [!] fię.

17: A tám ftąd potym do Páńny Máryey [Maioris](#),

18: álbo [Niues](#) kościołá wędrowáli/ gdzie teź reli=

19: quije rozmáite im pokázowane były/ obraz

20: Páńny naświętfzey Maryey/ [Præfepium falua=](#)

21: [toris noſtri, in quo natus iacuit](#): grob ś. Hieronymá/

22: y inne rzeczy święte náfiedzáiąc Pánu BO=

23: gu fię modlili. A potym z tymże porządkiem

24: do fwego fię wżyfłká gromádá kościołá obro=

25: cíłá. Tymże porządkiem chodźiła zacna dru=

X
ga

strona: 162

162.

Lift z Rzymu

1: ga *Compania SS. Trinitatis ad pontem Sixti*, porzą=

2: dkiem/ doftátkiem/ wielkością ludu nic pier=

3: wżey nie poslednieyła/ także y tá/ y wżyfłkie in

4: ne swoie nabożeństwo odprawowała. Były

5: drugie Compánije/ ktore też wżyfłkie chodzi=

6: ły/ á drugie fię powrozami siekły/ á drugie żelá

7: znymi łańcuchami záprawdę bez miłofierdzia

8: dobrowolne karanie przyjmuiąc/ ktorým krew

9: z grzbietow szczyrkála/ około ktorých ludzie z

10: winem chodźiłi pośilájąc ich/ gdy mdleli/ y con=

11: fortuiąc/ áby przyiętą pokutę stale wypełniá=

12: li/ co iednák káždy w nich baczyć mógł. Przy=

13: chodzą też ielźcze Compánije z inśzych miałt

14: Włofkich/ chocia od Rzymu dáleko odśiádlých

15: po kilku fet y po tyliácu w gromádzie/ przeci=

16: wko tym wychodzą záś Compánije Rzymfkie

17: do ktorých należą y przyjmuią ich przed bra=

18: ną/ á potym do fwych kościołow/ álbo do

19: fwych domow/ iáko goście dway Rzymfcy

20: trzeciego przychodniá miedzy fię wźiáwłzy bár

21: zo wćciwie prowadzą. Tám pięknie wżyfłko

22: ochędoźnie y z doftátkiem nágotowáwłzy/ na=

23: przod im kazanie czynią o pokucie świętey/ o

24: świętym Iubileufzu/ iako fię do niego przygo=

25: tować máią. Potym ich *in charitate* počiláią/

czym

strona: 163

163.

o Miłościwym Lećie.

1: czym mogą nawięcey/ nogi im vmywáią/ lzáty

2: wycieráią/ kofzule odmieniáią/ wytrą wzyftko

3: y wyfufzą/ y ná dobrą pościel po modlitwách y

4: litanijách rofprowadzą. Były Compánije *ex*

5: *Sycilia*, ktore fię łancufzkámi oftrymi nie miło=

6: ściwie fiekli/ z podziwieniem wzyftkich ludzi/

7: iako im wielką páciencyą Pan Bog raczył dác.

8: Była druga w ktorey przez kilká let ošob ták

9: dzieći máłych iako y rošleyfzych/ y ftárzy ludzie

10: bošo idąc/ oftre wory nofząc/ Litánije śpiewá=

11: iąc/ powrozámi fię chlufotáiąc/ wzyftkie cztery

12: kościoły obchodziły.

13: Długoby o tych Compánijách wzyftko wy=

14: pifować/ ktorych ná każdy dzień po kilkádzie=

15: liąt przychodzi. Rzecz trudná ku wierzeniu/

16: Mćiwy Pánie/ iáki *feruor* w tych tu ludziách

17: baczyć może/ iákie ferce vpokorzone/ ktorym

18: bez wątpienia zgładzáią kaźń zá grzechy fwe

19: záłfużoną. Nic po Rzymie infzego ná wzyft=

20: kie ftrony nie widác/ iedno proceffye ludzi na=

21: bożnych/ wołájących do Páná BOgá o miło=

22: lierdzie/ nic po kościolech wzyftkich/ ktorych

23: tu ieft o 600. przednieyfzych/ nie widác/ iedno

24: ofiary/ modlitwy wstawiczne/ ludzie modlą się

25: śpiewaia/ fpowiadaia/ komunikua/ kazania

X ij

fluchaia/

strona: 164

164.

Lift z Rzymu

- 1: fluchaia/ wzytko z wielka wczciwoscia/ z wiel
 2: kim pokojem czyniac/ y tak sie do lalki BOzey
 3: cina/ iakoby tez godziny mieli liczbe na lądzie
 4: Bozym zywota fwego oddawac. W niekto=
 5: rych kościołach bywiaia modlitwy bez zadne=
 6: go przeltania 40. godzin przed naswietlzym
 7: Sakramentem/ gdzie ludzie iako zachwyceni
 8: dobrodziestwa Panlkie rozmyslai/ wyfla=
 9: wiia/ ialmuzny nie male skladaia/ z ktorych
 10: panienkom vbogim za maz idacym poagi da=
 11: wia/ y ludzi dobrych a bogoboynych/ ktorzy z
 12: wielkiego dostatku do vbostwa przyzli/ na ka=
 13: zdy mieiac zakladaia/ y to ich iest wlane mu=
 14: nus, pilno po Rzymie przepatrzac y obaczac fl
 15: chetne wdowy/ y inne wtydliwe a wczciwe lu=
 16: dzie/ a ich w niedostatku ratowac/ aby fobie w
 17: nedy nie tektknil/ albo nie rospaczali.
 18: Co sie postu dotyczye ktory nas do tako=
 19: wych modlitw/ y do infzych dobrych wczynkow
 20: fpofobnymi czyni/ tego tu y duznego y cielesne
 21: go lekarstwa ludzie barzo czesto wzywai/ bo
 22: nad wstawione od kościoła dni kazdy z nabo=
 23: zenstwa fwego legem fobie wstawia abftinendi,

24: podbijając przez wymówanie temu ciążu oślo=

25: wi niepośluznemu obroku/ nieporządne żądli=

wości

strona: 165

165.

o Miłościwym Lećie.

1: wości pod moc ducha/ áby był ná chwałę Bo=

2: żą y pożytek bliźniego czynieyfy/ á przeciw

3: duchowi nie wierzą: zakonnicy zwłazczą po

4: ítem Páná Bogá chwałą nád infze/ v ktorých

5: mięfá niektorzy nie iádaią/ iáryzn warzonych

6: rzadko y málo/ drudzy wtorego/ drudzy y trze

7: íiego dnia íę pokármem bárzo nędznym pofi=

8: láiąc/ záczym bywa/ iż ich modlitwy ważne by=

9: waią przed oblicznością BOżą/ ktore takim

10: przyímákiem bywaią przed oblicznością Bo=

11: żą cukrowáne.

12: O Iálmuznie/ ktorą ludzie grzechy swoie

13: odkupuią/ y o innych miłofiernych vczyńkách/

14: niewiem záprawdę íkądby począc wypifowác/

15: nie wzyftkiego powiedziawfy krefu podobno

16: nie doydę/ áby íę to pokazálo/ iż Roma záwíze

17: íluznie *fancta*, á nieíluznie teraz íeft názwaná

18: od Heretykow *Babilon*. A záś wypowiedzieć/

19: áni mi íłow/ áni głowy/ áni czáfú doftánie/ mu

20: íiał bym wyftápic z miáry/ ktorey pífánie li=

21: ítow podległo/ á íáką drugą zácząc/ ktoraby zá

22: báwom W. M. mego Mćiwego Páná za=

23: cnym y potrzebnym przykra bylá.

24: O íednym tylko ízpitalu W. M. memu

25: Mćiwemu Pánu nápiřę [S. Trinitatis ad Pontem](#)

X iij

Sixti,

strona: 166

166.

Lift z Rzymu

- 1: [Sixti](#), ktory zowiá [Conualeſcentium](#), bo do niego
- 2: tych odwożą/ ktorzy choro w ſzpitalu ſ. Duchá
- 3: leżeli/ kiedy iuż trochę wſkurác z wielkiey nie=
- 4: mocy poczynaia/ gdzie iuż inſze opátrzenie/ inſzą
- 5: ítrawę/ y inny wczás/ iákiego wzmagaiącym
- 6: potrzebá. Ten ſzpital opátruiá Sláchćicy
- 7: Rzymſcy/ Kfiáżetá/ Gráffowie/ Márgrábo=
- 8: wie wſzyſcy w iedney Compánijey/ ktorá zo=
- 9: wá [S. Trinitatis](#), á ná czerwonych fáckách znáki
- 10: ſ. Troycey przybite/ iákoby iákie háłłá Rycer
- 11: ſkie nořą/ w ktorey mnie teź choćia w dobrych
- 12: vczyńkách bárzo ozięblego koniecznie mieć
- 13: chćieli: ci poſpolicie pielgrzymow do Rzymu
- 14: z poſtronnych kráioy przychodzących przez
- 15: trzy dni podeymuią/ ítrawą/ łożem/ y inſzym o=
- 16: pátrzeniem potrzebnym ich zákładaiąc. Do=
- 17: chodow rocznych/ iáko powiadaią nie ma ten
- 18: ſzpital więcey 150. ſzkutow tylko z iáłmużny/
- 19: te miłofierne vczynki czyniá. W ten ſwięty
- 20: rok niewymowna wielkość poſtronnych ludzi
- 21: pielgrzymow/ poczęłá ſię do tego ſzpitalá ſcho=
- 22: dzić/ Compánije cáłe z inſzych miaſt Włofkich
- 23: po 4.5.6.7.8. tyfięcy ludzi ná ieden raz. Ná
- 24: ktore nie máiąc intraty żadney íami z Compá=

25: nijey fkládác fię mufieli/ iedni pieniędzmi/ dru=

dzy

strona: 167

167.

o Miłościwym Lećie.

1: dzy ftrawą zákłádáli/ drudzy do fwych do=

2: mow ná pościel bráli/ vcźčili/ vraczyli/ vřzáno

3: wáli/ vdárováli/ ktorą ludzkość y miłość/

4: gdy w tych to Sláchćicách inni ludzie obaczy=

5: li/ poczęli fię do tego iáľmuźnámi fwymi przy=

6: kłádác/ áby mieli z czego tę chęć y chrześciján=

7: fkę w podeymowaniu y opátrowaniu piel=

8: grzymow miłość pokázowác/ **po częli [!]** fłác do

9: fzpitalá chlebá/ winá/ oleiu/ foli/ mięfá/ y infze=

10: go żywioľu wielkim doftátkiem. Papież fam

11: dawa 1000. fzkutow ná miefiąc/ y infzy Kárdy

12: naľowie po kilku fet/ Pánowie/ Sláchćá/ Ku=

13: pcy śliá á śliá iáľmuźny fpore y zacne/ ktorzy=

14: mi nie przez fługi áľbo iákie náiemniki/ áľe fámí

15: Pánowie/ fámá Sláchćá fzáfue tym obyczá=

16: iem. Gdy iáka Compánia 7. áľbo 8. fet/ áľbo

17: ile iedno ludzi do fzpitalá przydźie zaráz popi=

18: fzą wfzyftkich: á gdy fobie odpoczńą vcźą ich **do**

19: **ctrinam chriftianam**: niektorym proftym Paćierz

20: y Zdrowás Márya mowić kaźą/ y do innych

21: powinności chrześcijánfkich nápominaią/ krzy

22: zem ś. żegnác fię kaźą/ á tych ktorzyby nie vmie=

23: li pokázuią y powiádaią zaráz iákie fą **mifteria**

24: w tym to zbáwiennym znáku/ ktorzy zás fą **pol-**

25: **liciores** do tych káznodźieie vczeni krotkie iákie

strona: 168

168.

Lift z Rzymu

- 1: nápomínání chrześcijánłkie czynią/ áby mieli
- 2: *cor contritum et humiliatum*, bez ktorego żaden
- 3: tych łkárbow kościelnych dołtąpić nie może/
- 4: potym ich do łtołu ładzáią/ ktorych zárez by=
- 5: wa 10. y 12. chędogo przygotowánych: potym
- 6: dwie łcie Sláchćicow y infzey Bráciy teyże
- 7: Compánijey w łwoich łáckách ieść im nołzą/
- 8: dobre potráwy/ chlebá/ winá/ ile kto potrzebu=
- 9: ie dawáią/ y z wielką pokorą y pilnołcią kłto=
- 10: łu łłuzą/ iákoby łam Pan Chryłtus przy ká=
- 11: żdym vbogim łiedźieć miał/ odpráwiłzy ied=
- 12: nych/ drugich ładzáią do łtołu tymże porząd=
- 13: kiem y dołtátkiem/ ták iż niektorych wieczó=
- 14: row ázwálzćzá w tę Swiętećzną wigilią 12
- 15: tyłięcy łudźi przychodniow nákarmili: odprá=
- 16: wiłzy włzyłtkich nogi im vmywáią łámifz o=
- 17: ni ták zacni Gołpodarze/ ktorzy w żadney rze=
- 18: czy inney praerogátywy łwey Kłiążęcey álbo
- 19: Sláchćekiey więcey nie łtrzegą/ iedno iż káždy
- 20: z nich pierwłzy chce być do nog vmywánia/ y
- 21: do innych podłtych y niłkich połług/ iáko łzáty
- 22: ich wycierác/ kofzule łufzyć/ y infze potrzeby opá
- 23: trzác/ y káżdego do łožá chędogiego doprowá
- 24: dźić. A gdy czálém łožnic nie dołtawa/ chocia
- 25: ich máią ná 10. tyłięcy ołob/ do łwych domow

o Miłościwym Lećie.

- 1: ie biorą/ áby żaden bez łwego wczáfu nie był.
- 2: Názáiutrz álbo trzećiego dnia prowadzą ich
- 3: **proceßionaliter** 5. łet: 1000. y pułtorá czálem zá=
- 4: raz do czterech kościołow bywa z nimi 30. y
- 5: 50. czálem bráćiey/ ktorzy ie łpráwuia áby łzli
- 6: porządnie Pánu Bogu łię modłáć/ cíż też łtára
- 7: ia łię áby im Reliquije wyłżzey wypifáne w
- 8: tych kościołách pokazáne były.
- 9: Potym ich dwá/ trzy/ czterey dni/ á tych
- 10: Franmentanow/ y tyle dwoie w łzpitalu łwo=
- 11: im/ tákże iáko w pierwfzy dzień podeymuia. A
- 12: gdy łtámtąd wychodzą/ álbo Paćiorki/ álbo ia
- 13: ki **catechifmus** dawáia/ áby łię woley BOżey v=
- 14: czyli/ á Pána BOgá záwłze chwalili. Tymći
- 15: porządkiem ten łzpital goście łwoie częłtuie/
- 16: ktorego iáko ná ták wielki náklad łtawa łeft
- 17: to tu v włzech łudzi w wielkim podziwieniu:
- 18: w prawdzie że łámifz Bráćia chodzą po Rzy=
- 19: mie żebrząc chlebá/ winá/ drow/ pieniędzy/ im
- 20: kto náwięcey przynieść może/ o to łię káždy
- 21: brát łtára. Ieden z domu zacnego P. Colu=
- 22: mnow zacny Pan/ wziáwłszy ná łię oftry wor/
- 23: chodził po Rzymie żebrząc z krobką przez ie=
- 24: den tylko dzień/ ná ieden wieczor przynioł do
- 25: łzpitalá 800. Dukatow. Kárdynał też nie=

strona: 170

170.

Lift z Rzymu

- 1: ktory w íákku tákże twarz zákrywízy do dru=
 2: gich Kárdynałow y Páno po íáłmużnę cho
 3: dźił: y trafiło się iz ieden Kárdynał kazał w ie=
 4: go korbkę włożyć kilkádźiesiąt ízkutow/ on co
 5: żebrał/ zdiął z twarzy íwey **vellum**, y dał się po=
 6: znác/ powiádaiąc/ y mnie íromotá ták máło
 7: moiey braćiey donieść/ y tobie íromotá ták
 8: máło dáć: Táкке on Kárdynał kazał mu dáć
 9: 300. Dukatow: drugi táкке 200. Dukatow
 10: włożył w korbkę/ á kárte dał áby mu w bái=
 11: kách 500. Dukatow dano z tymi wízyłtkimi
 12: íáłmużnámi. Nie doítawáło przedsię raz chle
 13: bá ták wiela coby dofyć dla gości było/ brácia
 14: się záráfowáli/ Pánu BOgu w opátrzenie
 15: íwoich gości poruczyli. Máło co potym/ íá=
 16: koby z niebá ípádło kilkádźiesiąt koni chlebem
 17: náłożonych w kofzách do ízpitalá przypędzono
 18: nie wiedzieć od kogo/ ták iz wízyłcy nákarmie=
 19: ni byli. Y drugi raz niedoítawáło pieniędzy/
 20: ná íkupowanie potrzeb dla wielkości gości/
 21: wnet do íkrzynki przed ízpitale^m włożono 500.
 22: Dukatow: w iedney kárćie nie wiedzą kto/ tyl=
 23: ko nápiáno **orate pro me**: w drugiey kárćie táкке
 24: wiele náleżiono máło co potym z tą ínscricpýą
 25: **orate pro me**. Tymże czáfem przyieli dwáy íá=

koby

strona: 171

o Miłościwym Lećie.

- 1: koby pielgrzymi do szpitalá/ przyęci z chęćią/ y
 2: wedla obyczáiu częstowáni/ názáitruż wycho
 3: dząc zoftáwili pod máteracem kilkánaście fet
 4: Dukatow/ tylko temu powiedziawfzy co im flú
 5: żył/ áby pátrzył w komorze ielli co nie zginęło.
 6: On szukáiąc nálał tę summę pieniędzy/ chciał
 7: ich dogonić y poznać/ ále fię niewiedzieć gdzie
 8: podzieli. Iełt tu infzych Compánii bárzo wie
 9: le/ też *pietatis opera* czynią/ y wiele gości do fie=
 10: bie przyjmuią/ iálmuznámi ie tylko żywiąc/ ále
 11: do tych nie ták fię wielka zgráia fchodzi/ tylko
 12: ci ktorzy w iákim innym mieście będąc/ do ich
 13: Compánii przyflucháią/ ktorzych przedfię po
 14: 2.5.6.8. fet ná dzień práwie kázdy bywa. To
 15: fię *in locis publicis* dzieie/ *in domibus priuatis* trudno
 16: wiedzieć wfzyftko/ iáko kto Chryftułowym
 17: Dworzánom vbogim y włomnym flúży: *vnum*
 18: *ex multis* wfpomnię/ o iednym fláchćicu Rzym=
 19: fkim P. Wergiliufie Krefcencyufie ftárey za=
 20: cney Fámilijey człowiek/ ktory fię náfzych Po=
 21: lakow ták był rozmiłował/ że ie záfwe we dnie
 22: y w nocy w domu fwoim z wielką wdzięczno=
 23: ścią miewał. A gdy álbo fię wftydzili drudzy
 24: álbo zámiefkawáli fam ich szukáł z pilnością/
 25: y z iákimfi fráfunkiem zá krzywdę sobie poczy=

Y ij

tał/

172.

Lift z Rzymu

- 1: tał/ gdy nie częłto im te łłowá mowiąc: *Cur noⁿ*
 2: *frumini his quæ nobis Dominus dedit, veſtra ſunt iſta*
 3: *mea, propter nos ea mihi dedit Dominus.* Nie iadł
 4: ſam nigdy/ áż onych v ſwego łtołu doſtáte=
 5: cznie nákarcił/ łłużąc im z małżonką y z dzie=
 6: ćmi ſwoimi/ nogi im vmywał/ ſzáty ich ſułył/
 7: wyćierał/ koſzule ich páni práłá/ á nowe im da=
 8: wáłá/ wodził ie ſam do kościołow/ łtárał lię á=
 9: by włyłtko widzieli/ co w Rzymie godno y tru
 10: dno czálem bywa widzieć. Do Papieżá ich
 11: po benedykcyą doprowadził/ y włyędzie chciał
 12: z nimi być/ áby włyłtkim ich potrzebam zábie=
 13: żác/ y niedoſtátki záłóżyć mogł. Táżce y dru=
 14: gi iákis Praelat zacny/ po náłze kápłany y inne
 15: ſwieckie pielgrzymy záwłze wieczor łługę ſwe
 16: go ſłał/ ktorych prowadził do iákiegoſ domu/
 17: gdzie im on Praelat cokolwiek *de regno Dei* ro=
 18: łpowiedzieć rofkazał: potym im do łtołu ſam
 19: łłużył/ y dobrze nákarcił/ nogi im vmywał/ y
 20: ná dobrym ie łożu położył/ y názáiutrz kázde=
 21: mu iáłmużnę dawał/ owa tego było bárzo czę=
 22: łto/ y długo to trwáło.
 23: To włyłtko co fámi ſłáchcicy męłczyźnie
 24: czynią/ to ſłáchćianki białyngłowam piel=
 25: grzymkom czynią/ do domu ich ſwoich biorą/

po til=

o Miłościwym Lećie.

- 1: po kilkudziesięciąt opátruiąc częłtuiąc/ vcząc/ dá=
 2: ruiąc/ y fáme zacne pánie z krobkámi po Rzy=
 3: mie chodząc ná nie żebrzą. Wczorá przyślzá
 4: Compánija iedná/ około 8. łet ludzi: te włyft=
 5: kie do łiebie wźiął do domu ieden Rzymłki łlá=
 6: chćic/ y włyftkimi potrzebámi ie zákłada. In=
 7: łzy tákże gdzie im domow nie łtawa po winni=
 8: cách y folwárkách łwych gołćie záchowuią/
 9: ták iż z łáiki Bożey żadnego pielgrzymá ná vli
 10: cy nie widźcie leżąc. Bo y po nocy chodzą nie=
 11: ktorzy nabożni ludzie pátrząc/ iefłby kto álbo
 12: zábłędził/ albo nie miał fię gdzie podźcie/ álbo
 13: dla choroby dołć nie mógł/ tákowych wnet ál=
 14: bo do łzpitalow prowadzą/ álbo do domow
 15: biorą/ czyniác pilność około nich.
 16: Przeto Mćiwy Pánie/ Rzym ten włyzytek
 17: łtał fię teraz iákoby włyftkiego łwiátá łzpita=
 18: lem/ w ktorým fię káždy łtára/ według można=
 19: łćci łwey/ áby człónki P. Chryłtułowe/ vbogie/
 20: y pielgrzymy/ y przychodnie przyłtoynie vcźcił
 21: y vważył. [grafika](#)
 22: Przyłzedł też tu Miniłter ieden przed kil=
 23: ką dni/ ktorzy długo w Krolewcu będąc Páná
 24: Chryłtułá przenáłładował: ten vznawłzy błę=
 25: dy łwe przyłzedł do Rzymu iáko gołć y bez ię=

Y iij

zyká

Lift z Rzymu

- 1: zyká wżedł do szpitalá s. Troyce/ fpowiedział
 2: fię z płáčzem/ zem cí ia *perfequutus sum Ecclesiam*
 3: *Dei*, á przyzedłem dobrowolnie/ y ieftem go=
 4: tow tu wżeláką poenitencyą podiąć/ czynćie ze
 5: mną co chcećie *vilis est mihi iactura vitæ huius*,
 6: bych iedno mogł być pirwey. *Ecclesię catholicę re=
 7: conciliatus*. Bráćia szpitalni przyięli tę owiecz=
 8: kę z chećią/ máiąc teź to rokazanie od oycá św=
 9: iętego/ áby rownie Heretyki/ y fnađź iefzczę bár=
 10: źiey wdzięćniey przyjmowali/ y tak ie czćili y
 11: ważyli/ iáko inne chrześćijány/ vcząc ich przy
 12: tym wiáry chrześćijáńkiey Apoftolkiey y o=
 13: łobne słuzenie/ y ofobno ftoł dáli: Dwáy z áw=
 14: sze z nim po Rzymie do kościołow chodźili/
 15: vcząc y pokázuiąc mu/ iż tu nie Lutherfka *mor=
 16: tua*, ále chrześćijáńfka *viua fides prædicatur, quæ
 17: per charitatem operatur*. W nocy we dnie fię przy
 18: nim bawili służąc/ ochędożáiąc go: Náofátetek
 19: száty mu wżyftkie iuź dwá kroć fprawili/ y w=
 20: czorá chuftek y rękáwic przyniefli áź do domu
 21: nászego/ y ná praczkę zoftáwili/ y ledwie go od
 22: fiebie puścili: gdy *Je^{go}* M. X Kárdynał Pan
 23: moy kazał mu w swym domu być. kfiąg innych
 24: z łobą nieprzynioł/ iedno Confessyą I. M. X.
 25: Kárdynałá mego/ ktorą mu w Litwie dał

Pan

- 1: Pan Podtárości Kowieńki. Ielzcze tu v=
 2: ftawicznie poltronne Compánije przychodzą:
 3: W czorá kilká fet Perufkich fláchćicow w fák=
 4: kách iednákich wzyfycy [preceßionaliter](#), z wielką
 5: pokorą y vniżeniem przyfzło. Drudzy także
 6: w fákkách z Narwi pięknym porządkiem y re=
 7: praefentacyą świętych ludzi/ ktora nie iedne=
 8: mu lzy z oczu wyćifnęła. Szedł Ian ś nági/
 9: fkorą iákąß Wielbłądową tylko przewießzony/
 10: wołaiąc przed wzyfćtkim: [Pœnitentiam agite, et](#)
 11: [appropinquabit vobis Regnum cœlorum](#). Zá nim Hierie=
 12: mijafz Prorok piłą ná przeki iákoby przetárty:
 13: święty Sebeßtyan wítrzelány: ś. Piotr y An=
 14: drzey z krzyżami: S. Ian z kielichem iadu. S.
 15: Bártłomi z fkorą fwą ná ramięniu/ y inßzych
 16: także świętych repraefentacye były chędogo
 17: nágotowane/ ktore ludzi ku nábożeńftwu po=
 18: budzály/Angiołkowie/ Sybille z swoimiwier
 19: [fzami \[!\]](#) / około nich fzli: [cuftedientes cos in omnibus vijs](#)
 20: [eorum, ne forte offendant ad lapidem pedes eorum](#).
 21: Ieft tu iedná [congregatio](#) kápłanow nabo=
 22: żnych/ ktorzy fię przypátruiąc miedzy ludźmi/
 23: iáko kto żywie/ iáko fię kto tak w duchownym
 24: iáko y w świeckim ftanie fpráwuie. A iefli iá=
 25: koby około niego niedoßtátek baczą/ w ktory

prze

strona: 176

176.

LiŃt z Rzymu

- 1: prze iákie niezczęßcie przyfzedł/ żywnoßciá go

- 2: y pieniędzmi opátruia/ fyny iego wychowuia/
 3: á corki z pofagiem vcźciwym zá mąż wyda=
 4: wáia. [grafika](#)
 5: Zás Mćiwy Pánie okrom tych Compá=
 6: niy/ ktore fwym porządkiem cztery Kościoły
 7: obchodzą/ kto pátrzy ná połpolity lud/ nie mo=
 8: że záprawdę łez w oczách swoich zátrzymác/
 9: ná [feruor](#) iego/ y ná [charitatem](#) iákás nád zwyczaj
 10: rołpaloną/ iedni nágo oftry wor/ álbo [cilicium](#)
 11: ná łobie záwiefiwłzy chodzą/ drudzy boło/ dru=
 12: dzy fię łami niemilofiernie bicziua/ że krew z
 13: grzbietow ich strzyka. Drudzy iáłmużny da=
 14: wáia żadnego vbogiego nie opufzczáiaç/ kto=
 15: rych zwálzczá flepych/ y rozmáicie włomnych/
 16: tyliacmi po drogách y przed kościołem siedzi/
 17: iedni ná paćiorkách/ drudzy ná kfiązkách/ dru=
 18: dzy nabożnymi rozmowami Pána BOgá
 19: chwałac/ drudzy vbogich ná obiády/ ná wiecze
 20: rze bierzą/ odźiewáia/ ochędażáia y potym v=
 21: dárowawłzy ná ich mieyfce ie záś odwożą.
 22: Profto Mćiwy Pánie/ [Regnum cœlorum vim patitur,](#)
 23: [et violenti rapiunt illud](#), gwałtem fię tu wielkim do
 24: niego drą ludzie ile mogą/ przełtrzegáiaç one=
 25: go rołkazania/ ktore im ś. Páweł do nich w li=

ście

strona: 177

177.

o Miłostíwym Lećie.

- 1: ście fwym piłzac podał/ áby [charitatem fraterni](#)=
 2: [tatis inuicem diligenter, honore inuicem prœuenirent, sollicitu-](#)

- 3: dine non pigri, fpiritu feruentes, Domino feruientos, neceßitati-
- 4: bus Sanctorum co^mmunicanteshořpitalitatem lectantes, non al-
- 5: ta sapientes, fed humilibus confentientes, prouidentes bona, non
- 6: tantum coram DEO, fed etiam coram omnibus hominibus.
- 7: Wierzę Mćiwy Pćanie/ iż ićko żywym będąc
- 8: fine intermißione memoriam Romanorum faciebat femper in
- 9: orationibus fuis, obferans fi quomodo tandem prořperum iter
- 10: haberet in voluntate Dei veniendi ad eos: iż by fię to było
- 11: zć żywotć iego dźiało/ co fię tu teraz dźieie/ nie
- 12: razby pićał/ Opera ueřtra bona annunciantur in vniuerfo
- 13: mundo. Aleć y teraz z wyřokiego niebć patrząc/
- 14: nć tę řwych Rzymićńow wiareř/ ktora tćk wie
- 15: le dobrego przez miłość řprćwuie/ bez wćtpie=
- 16: nia fię w tym niewymownie kocha/ ieřli tylko
- 17: może więřze ićkie kochćnie mieć nćd to/ w kto=
- 18: rym ieřt nć oblicźność zbćwićielć řwego pć=
- 19: trząc/ iż po pułtoru tyři ćcu lat w tym mieyřcu
- 20: ktore tćk był ořobliwie vmiłował/ w ktorym
- 21: ićawnie Pćnć Chryřtućć wyznawał/ gdzie nću
- 22: kę řwoieř krwi ć wlfńć zćpieczęćtował/ brćci=
- 23: řzki ony řwoie *auditores in Chriřto Iefu*, ktore był
- 24: naprzod zbćwiennć nćukć ořwiećił/ żywotem
- 25: bogoboynym zbudował/ ićkoby zćfię z nowu
- 26: oglćdał/ *Prifcas, Aquilas, Epanetos, Andromicos,*

Z

Iulias,

strona: 178

178.

Liřt z Rzymu

- 1: Iulias, Trifofas, Perfides, Rufos: y teř ktore przez

- 2: lift fwoy do Rzymiánow piżąc z wielkim áffe=
 3: ktem fálutuie/ gdzie ich też pilno profi/ áby pil=
 4: nie doglądáli tych ktorzy niefnałki y zgorńzenia
 5: czynili przeciw tey náuce ktoreyieście fię prá=
 6: wi náuczyl/ y chrońcie fię ich. Abowiem táko=
 7: wi nie Chrytułowu Pánu náłzemu fłużą/ ále
 8: fwemu brzuchowi/ y prze iedwabne rozmow=
 9: ki y błogofławienia/ zwodzą fercá niewin=
 10: nych/ ábowiem wálze pośtużenństwo ná káżdym
 11: fie mieyfcu roznióło/ dla tego fie tedy kocham
 12: w was/ á Bog pokoiu zetrze Szátáná pod no
 13: gámi wálzými rychło.
 14: Te tedy Páwła ś. przetrgi/ iż y w tym
 15: teráznieyżym zamieřzaniu Rzymiánie/ iákoby
 16: nowi iácy [Prifcæ](#), [Aquilæ](#), [Epaneti](#), [Andromici](#): rć.
 17: przeřtrzegáli/ chrońác fię tych ktorzy niefnałki
 18: y zgorńzenia w wierze Chreřcijánłkiewy czyniá/
 19: iacy fą Lutheranowie/ Kálwinijanowie/ No=
 20: wochrzczeńcy/ Trydeiftowie/ y Confelnyoni=
 21: łtowie/ y inłzych Bálwánow fźátánłkich nie má
 22: ło/ ktorzy nie Bogu/ ále fwemu brzuchowi fłu
 23: żác niewinne fercá zwodzą/ fłuźnie máią być y
 24: ná niebie y ná źiemu wyfławiáni/ fłuźnie fię w
 25: nich kochać y teraz mufi/ choćiáź ná oblicze Bo

że pá=

strona: 179

179.

o Miłostíwym Lećie.

1: że pátrzą/ on ich káznodzieiá wielki/ ktory ie z

2: świętym Piotrem w fiatek Páná Chrytułó=

- 3: wę napierwey nápędził/ iż ich wiárá/ ktora zá=
 4: wíze iedná bylá/ teraz fię miłością bliźniego ro=
 5: ípaliá/ ktorey dali Bog z tą swoich Rzymiá=
 6: now woniáiącą ofiárą/ ktorą teraz wftáwi=
 7: cznie/ przez modlitwy/ pofty/ iálmuzny Pánu
 8: Bogu czyniá/ y to vprofi co w tymże Liście o=
 9: biecuie/ iż Bog pokoiu zetrze szátáná pod nogá=
 10: mi ich rychło/ á tych ktorych zwodził oświeci
 11: náuką prawdziwą/ áby skąd wypádli/ do tąd
 12: fię záś návroćili wśzyfcy/ do iednego święte=
 13: go/ powfzechnego/ Apoftolfskiego/ Rzymfskiego
 14: kościoła/ áby był wedla obietnice Páná Chry=
 15: ftułowey ieden páłterz/ y iedná owczárnia.
 16: Niech profzę tá zwłoká W. M. ciężka nie bę=
 17: dzie/ iż ná ten czás przypomnię złote one Zło=
 18: touftego Doktorá ś. Chryfoftomá/ o tym to
 19: Rzymfskim Mieście słowá/ ktore czytamy in
 20: [commentarijs cap: 16. ad Romanos.](#)
 21: Ia práwi choćiabym Rzymfskie Miáfto
 22: mógł zálecác z wielkości dawności/ z zacno=
 23: ści/ cudności/ obfitości/ z bogactw niewymo=
 24: wnych/ z fzerokiego potężnego pánowania/ z
 25: woiennych poftępkow y tryumphow/ wśzákże

Z ij

to wśzy=

strona: 180

180.

Liśt z Rzymu

- 1: to wśzyftko opuściwśzy/ dla tego RZYmiány
 2: błogofławionymi być rozumiem/ iż ich ś. Pá=

- 3: weł w ćiele będąc/ ták bárzo miłował/ vczył/
 4: kazał/ rofpowiadał/ y náoftátek v nich vmárł:
 5: z ktorey lámeý przyczyny to Miáfto zacnością
 6: fwą/ włyftkie infze Miáftá przechodzi/ á iáko=
 7: by iákie ćiáło/ ták ono ma dwie wielkie iáfne/
 8: iákoby oczy/ tych to dwu świątych zacnych
 9: Apoftolow ćiáła/ dla czego áni lámo niebo ták
 10: nie będzie świećilo/ kiedy fwe promienie rofpu=
 11: ści/ iáko Miáfto Rzymłkie dwie te lámpie z fie
 12: bie wypufzczáiąc/ z Rzymu będzie przed obli=
 13: czność Bożą porwany Páweł S./ z Rzymu
 14: Piotr świąty. Przypátrćie fię y zádrżycie/
 15: iákie cudá Rzym ogláda/ á ono ś. Páweł/ y ś.
 16: Piotr z fwoich grobow zmartwychwftawfzy
 17: ku gorze przeciw Pánu poniefieni będą: pátrż
 18: iáką woniájącą Rożą Pánu Bogu Rzym po=
 19: fłe/ iákie dwie koronie to Miáfto ná fwey gło=
 20: wie nofi/ iákimi łáncuchámi ieft opáfáne/ iákie
 21: ma źrzodlá. Dla tegoć ia to Miáfto zálecám/
 22: y wyflawiam/ nie dla kámiennych filarow y
 23: fłupow álbo dla infzych ludzkich fántáziy/ ále
 24: dla tych fłupow Kościoła Bożego. Dałby mi
 25: to Pan Bog/ ábym teraz mogł przypáść do ćiá

łá ś.

strona: 181

181.

o Miłóściwym Lećie.

- 1: łá ś. Páwła/ przytulic fię do grobu iego/ wi=
 2: dziec proch onego ćiáła/ ktore ná łobie piątná
 3: Pána Chryftułowe nofiło/ ktore wiáre iego

- 4: wżędzie rozfiwáło. Proch mowię onych vft/
 5: przez ktore Pan Chryftus mowić raczył/ przez
 6: ktore głos wychodził nád wżelákie grzmienie/
 7: Dyablóm ftráfzniefzy: przez ktore mowił one
 8: błogofławione fłowá/ życzylem łobie być prze=
 9: klęctwem dla moiey bráćiey/ przez ktore mo=
 10: wił przed Krolmi/ á nie zápałał fię/ przez kto=
 11: refmy zacność łámega Páwła poználi/ y Pá=
 12: włowego Páná grzmienie niebieskie nie ieft
 13: ták frogie/ iáko był on święty iego głos łzatáń=
 14: łkim rotam: ábowiem iefli fię bali łzat iego/ tym
 15: więcey głofu ktorym ie wiązał y niewolił/ ábo
 16: wiem Chryftus w nim/ y z nim mięszkał. Ten
 17: wżędzie z nim ieżdżił/ á co byli niekiedy Che=
 18: rubinowie/ to teraz ieft głos ł. Páwła. Chćiał
 19: bym tákże widzieć proch onego gorącego łer=
 20: cá Apostołłkiego/ ktore ktoby chćiał názwác
 21: łercem wżyftkiego światá/ źródłem y począ=
 22: tkiem wżego dobrego/ pierwżym żywiołem ná
 23: łzego zbáwienia/ nie zgrzełżyłby. Chćiałbym
 24: widzieć proch onych ręku/ ktore ná kogokol=
 25: wiek włóżył/ ná tego wnet łáłká Duchá ł. przy

Z iij

pádłá/

strona: 182

182.

Liřt z Rzymu

- 1: pádłá/ ktore tákowe liřty piřywáły/ kthorych
 2: gdy fię iáłzczorká dotknełá w ogień gorący v=
 3: pádłá. Chćiałbym widzieć y proch błogofłá=

- 4: wionych onych nog/ ktore były w drzewiáney
 5: kłodzie zámknione/ gdy fię więzienie záttrzęfło/
 6: ktore ten świat przemierzyły roznołząc Ewán
 7: geliją świętą. Náoftátek chćiałbym widzieć
 8: on grob w ktorym leżą one członki/ w ktorych
 9: żył Pan Chryftus/ ktore światu były vkrzyžo
 10: wáne/ ktore były kościołem Duchá świętego/
 11: ktore były Duchem zwiázáne/ boiáznią BOżą
 12: przebite/ máiąc ná łobie rány álbo znáki ran
 13: Páná CHryftułowych. Toć ciáło Miáfto
 14: Rzymkie broni/ ktore Rzymowi łtoi zá włze=
 15: lákie mury/ wály/ bálzty: A przytym y ciáło ś.
 16: Piotrá/ ktorego ś. Páweł w ćiele będąc bárzo
 17: łobie ważył/ iako łam piłze: Iáchałem/ práwi/
 18: widzieć Piotrá. Toć iest o mieyłcu Rzym=
 19: łkim tego to Doktorá S. Złotoułtego rozu=
 20: mienie/ ná ktore to Miáfto/ y ná iego náukę/
 21: włyłtkie vffy kácerskie/ zaráz po nauce ś. Pio=
 22: trá y Páwłá vderzyły/ y przez pułtorá tyfiácá
 23: łat łzturmowác nie przelátły/ chcąc tego to
 24: Miáftá Biłkupá/ y powłzechnego Pálterzá/ od
 25: łprawowánia they owczárniey odrzucić: á

przedię

strona: 183

183.

o Miłóściwym Lećie.

- 1: przedię y owczárniá Boża łtoi/ y łtác będzie ná
 2: wieki. A ći łzátáńcy Hetmánowie ze włyłtki=
 3: mi vffy łwych zwolennikow/ z błędu w błąd/
 4: iáko mówią/ ze dżdża pod rynnę wypadáia/ z

- 5: Lutrowego wojska do Kalwinowej roty/ z
 6: Kalwinowej roty do Trydeiftow pocztu/ z
 7: Trydeyfkiego pocztu do Atheifkiego skrzydla/
 8: albo zydowskiego zakonu przeskakuiac (iako
 9: Inadz teraz w Krakowie ieden Minifter Bro=
 10: gowy/ vczynil publicè zakon zydowski/ nad in=
 11: lze wzyftkie przekladiac/ y ludzie do niego
 12: wiodac) nie tylko tu na ziemi iako cień prze=
 13: miną rychlo dali Bog albo znikną/ ale y na o=
 14: nym swiecie od Bogą/ ktorego fię na ziemi zá=
 15: przeli/ bez miłofierdzia wiecznie á frodze poka=
 16: rani będą. Alem ia od rzeczy zaczętey/ ná
 17: rzecz bárzo pierwzey przeciwną/ niewiem iako
 18: wstąpił: bo dobre vczynki z wiarą Lutherfką
 19: walczą/ iako ogień z wodą nie mogą być we=
 20: społek: iako ná złey roli/ dobre żyto: ná złym
 21: drzewie dobry owoc: ná cierniu ostrym Roża
 22: woniáiąca rość nie może: Iesli tedy prawdą/
 23: iakoż prawdą mufi być nie odmienna/ co wie=
 24: czna prawdá fyn BOży zbawiciel nasz powie=
 25: dział/ iż *ex fructibus eorum cognoscetis eos*, niech z te=

go co

strona: 184

184.

List z Rzymu

- 1: go co fię tu iuz *de fructibus Romanorum* piáło ká=
 2: zdy obaczy iesli takie *fructus* złą rolą/ złe drze=
 3: wo rodzić może: ná dobrej wierze/ ktorey ich
 4: ś. Piotr z ś. Páwłem vczył/ takie vczynki ro=
 5: ftą: ná złey wierze Lutherfkiey albo Kalwiń=

- 6: łkiey/ nie pokoy ále rołterk/ nie iedność ále ro=
 7: zerwáne/ nie miłości ále gniewy/ nie kárność
 8: ále rołpułtá/ nie połłufzeńłtwo ále łwa wola
 9: rość mułi. Bo nie Pan Bog ále łzátan tę rolą
 10: łpráwuie/ iáko to łam wyznał on iego wierny
 11: Miniłter/ gdy powiedział iáwnie/ iż tá łpráwá
 12: religionis, non propter Deum cœpta est, neq; propter Deu^m
 13: finietur. A tey to zgody/ iedności/ miłości/ po=
 14: koiu y połłufzeńłtwá/ żadna rzecz inłza w koś=
 15: ćiele Bozym nie łpráwuie/ áni przez tak długi
 16: czás zátzymána/ iedno iż w nim/ iáko ś. Pá=
 17: weł każe/ iednego BOgá/ iednę Wiárę/ ieden
 18: Chrzełt/ iednáko włzyłcy wyznawáią: et quid=
 19: quid extra hanc fidem est, iáko S. Hilarius pieknie
 20: napifał/ non fidem sed perfidiam esse credunt. A kte=
 21: mu iż toż wedla obietnice zbáwicielá náłzego
 22: iednę tylko owczárnią/ y iednego páłterzá być
 23: wiedzą/ ktoremu iáko ś. Hieronym piłze: Si non
 24: ex ore quædam et ab omnibus ominens detur potestas, tot in Ec-
 25: clesijs efficientur schismata quot sacerdots. Neque enim ali-

unde

strona: 185

185.

o Miłościwym Lećie.

- 1: unde Schismata et hærefes abortæ sunt, quam inde, quod Sacer-
 2: doti Dei non obtemperatur, dum Episcopus qui vnus est, et Ec-
 3: clesie præest, superba quorundam præsumptione contemnitur.
 4: Tego tedy Páłterzá zwierzchności/ dla zátrzy
 5: mánia iedności rádži zówłze podlegáli Katho
 6: licy/ ázás tego Páłterzá zwierzchności/ dla ro

- 7: zerwania iedności zawnię fię przeciwiłi Here=
 8: tycy/ áby iáko v ś. Cypryaná czytamy/ tego
 9: łzterniká łodki BOżey od rudłá odládziwłzy/
 10: tym ią łácniey mogli nawáłnościami zálewáć:
 11: y tu teraz w Rzymie w ták wielkiey zgráiey
 12: między kilkiem łet tyłięcy ludźi rozmáitych/ zá
 13: mądrym łprawowánim tego to łzterniká łodki
 14: BOżey/ táki pokoy/ táka opátrznóść/ táki do=
 15: łtátek/ táki porzádek/ táka łprawiedliwość/ iż=
 16: by łie włzyłcy Miniłtrowie Brogowi/ chocia y
 17: z pomocą Tygurłkich/ Genewłkich/ y Wittem=
 18: berłkich báłwanow zmowili/ iednegoby domu
 19: łpokoyneiy y zgodniey łprawowáć nie mogli.
 20: Co włzyłtko łáłce Duchá łwiętego przyczytáć
 21: mułiemy/ ktorego [alsifentia](#), temu to Páłterzo=
 22: wi ofłobliwie ielł od P. Chryłtułá obiecána/
 23: áby ten zwiázek iedności chrześcijáńłkiey był
 24: przezeń zátrzymány. Iákoż ią z łáłki BOżey
 25: między Kátholiki káždy baczyć może/ w rze=

Aa

czách

strona: 186

186.

Liłł z Rzymu

- 1: czách do Wiáry chrześcijáńłkiey należácych/
 2: zwłázczá tu w Rzymie/ gđzie Páłterz owiecz=
 3: ki łwoie zna/ y owieczki go też znáią/ y głófu ie=
 4: go łłucháią. W łámey Kápelli/ gđzie Oćiec
 5: ś. ná Młzą [cum fuo purpurato Senatu](#) przychodźi/
 6: baczyć to káždy może/ iákim porzádkiem łtát=

- 7: kiem/ iáko iednoftáynie y ípokoyne słuźbá Bo
- 8: ła bywa odpráwowána/ ták iż w tym łáym
- 9: áktćie/ *ípecies quædam cœleftis illius Hierarchiæ re=*
- 10: *præfentatur*, w modleniu/ w klękaniu/ w siedze=
- 11: niu/ w śpiewaniu/ náchylaniu/ w sżátách iedno
- 12: ftáyność wielka záchowána bywa. Modli
- 13: się Pálterz/ modlą się też owieczki/ klęczy Pá=
- 14: łterz/ klęczą owieczki/ ná wżyftkie iego *geftus et*
- 15: *habitus* baczenie máiąc/ do nich się áccommodu=
- 16: ią/ áby iáko w Wierze/ ták y w tych obchodách
- 17: do wiáry należących okazáli/ iż to iest *idea o=*
- 18: *ney cœleftis Hierufalem cuius participatio eius in id=*
- 19: *ipfum*. Nuż y Compánije/ ták te ktore w Rzy=
- 20: mie záfwe mięzkiáią/ iáko y ktore teraz przy=
- 21: chodzą/ też iednoftáyność we wżyftkich íprá=
- 22: wách záchowuią/ gromadką chodzą/ w ktorey
- 23: się Pan Bog kocha/ iednego słućhiáią/ iedná=
- 24: ko się odżiewáią/ *vt videantur esse tanquam vir*
- 25: *vnus*, pod iednym namiotem Wiáry chrześci=

iáńfkicy/

strona: 187

187.

o Miłóściwym Lećie.

- 1: iáńfkicy/ pod iedną łáfką Pálterzá powśzechne=
- 2: go wolą Bożą ípráwuiać. Do czego im przy=
- 3: kładem śwym drogę pokázuie/ tenże Pálterz
- 4: terážnieyły *Greg: XIII*. iako zacnością wrzędu/
- 5: ták y ftáranim/ czuynością/ pilnością/ modli=
- 6: twámi/ iáłmuźnámi/ pokorą/ ludzkością/ przed
- 7: infzymi wżyftkimi przodkuiąc: przyftęp do nie=

- 8: go ludziom vbogim zawżze łácny/ mowić o
- 9: krzywde/ profić o łáfkę/ ták vbogiemu iáko bo=
- 10: gátemu wolno/ żadnego od fiebie bez poćiechy
- 11: nie opuści. Pielgrzymom *benedictiæ* częfte da=
- 12: wa/ *Agnus Dei*, y kfiążeczki *doctrinæ Christianæ* dá
- 13: ruie. Rácż go nam Pánie Boże ná długie czá
- 14: fy chowác. Bo y ná I. M. Kfiędzá Kárdy=
- 15: nałá Páná moiego ofobliwie łáfkaw: o kto=
- 16: rym co zá *iudicium* dáć raczył/ gdy Kárdynało
- 17: wie to *factum* iego chwalili/ iż *Pœnitentiariæ* mu=
- 18: *nus* ná I. M. był włożył/ raczyłz podobno W.
- 19: M. bez wátpienia wiedzieć. Tákemuſmy prá=
- 20: wi/ chćieli dáć *curam ligandi et foluendi hominum*
- 21: *peccata et crimina, qui ipſe fine crimine viueret*. W
- 22: infzych tákże rzeczách Polſkich wielką chęć ku
- 23: narodowi POLſkiemu náſzemu pokázuie. Iu=
- 24: zem do tego krefu był ten Liſt doprowadził/
- 25: gdy fáam nowinę przynieſiono ze Fráncyey/ iż

Aa ij

Krol

strona: 188

188.

Liſt z Rzymu

- 1: Krol I. M. Pan náſz vmyſlił W. M. mego
- 2: Mćiwego Páná ná Páńſtwie Krákowſkim
- 3: poſádzić/ ktora nowiná Iego M. X^a. Kárdy=
- 4: nałá bárzo poćiefzyła/ ále iefzcze pewnieyſzego
- 5: poſłá czekamy/ winſzuiąc W. M. y tego y wſze
- 6: lákiego ſzczęſcia inſzego/ y pomnożenia áby W.
- 7: M. w kole Senatorſkim ſiedzác/ Koſciółowi

- 8: Bożemu długo służył/ chwałę jego mnożył/ y
 9: zdrową radą swą Krolá I. M. we wśzytkich
 10: ták do wiary powfzechney chrześcijáńskiey/ iá=
 11: ko y rzeczy pośpolitey w śprawách podpierał/
 12: czego ia też naniźlzy sługá W. M. mego Mći=
 13: wego Páná ze wśzytkimi tymi winśzuię/ á pro=
 14: śzę/ áby to piśanie moie/ ktore mi niewiem iáko
 15: przewlokło/ v W. M. mego Mćiwego Páná
 16: mieyśce miáło. Nie mogłem żadną miarą zá=
 17: milczeń niektorych tutecznych/ teráźnieyśzych/
 18: pobożnych śpraw/ ktore wiem/ iż iáko Kátho=
 19: liki nie pomáłu wćiefzą/ ták Heretyki bárzo zá=
 20: fráfuią/ ktorzy podobno mnimáli/ iáko niekie=
 21: dy mnimáli/ y chełpili się przodkowie ich *Dona*=
 22: *tiftæ, quod perijt de cœtero mundo Ecclesiæ, et in parte*
 23: *Lutheri vel Caluini remanfit, quod totus mundus apo*
 24: *statauit, et illi foli, tanquam duætribus olim cum Da*=
 25: *uide in templo Dei, hoc est in Ecclesia Dei permanferu*^{nt}.

Ale

strona: 189

189.

o Miłościwym Lećie.

- 1: Ale by tu teraz byli/ wyźrzeliby w tym śámym
 2: Mieśćie/ żeć Páná Chryśtuśowe dziedźictwo
 3: nie ták z vbożáło/ iáko oni rozumieią: *Non fe*=
 4: *ptem, ále bis y ter feptem centena millia*, od począt=
 5: ku roku tego świątego/ iuź się tu ludźi rozmái=
 6: tych przeminęło/ Włochow/ Fráncuzow/ Hi=
 7: śzpanow/ Niemcow/ Polakow/ Śłowakow/
 8: Ruśakow/ Grekow/ Indow/ Portugálczy=

- 9: kow/ y infzych wiele náciy/ ktorzy koláná fwe=
 10: go nigdy przed Báálem nienáchylili/ ktorzy á=
 11: ni o Lutrowym/ áni o Kálwinowym/ áni o
 12: Blándrátowym/ áni o Sztánkárovym/ áni o
 13: Wolanowym/ áni o Biefágowym fłowie nie
 14: wiedzą/ áni infzey Ewángeliiey znáią/ okrom
 15: tey/ ktorą im ś. Piotr y ś. Páweł Apoštoło=
 16: wie Boży opowiadáli/ ktorą przez fucceffýą
 17: 233. Papieżow/ iákoby z ręki w rękę/ aż do
 18: dżifiefzgo **Greg: XIII**, podáną wzięli/ y nieod=
 19: miennie bez żadney przyfády z wielką pilność=
 20: cią chowáią/ y chowác będą/ aż do fkończenia
 21: świátá. Cudnie ś. Auguftyń powiedział/ iż
 22: Pan Chryftus/ *in cathedra vnitatis pofuit doctri*=
 23: *nam veritatis*: to ieft/ ná ftolicy iedności pofá=
 24: dżił Pan Bog náukę prawdziwą. Ná tym to
 25: ftolcu Piotr ś. fiedział: y tym to Mieście Pá=

Aa iij

weł

strona: 190

190.

Liſt z Rzymu

- 1: weł ś. nie fwoię/ ále tę/ ktorey fię od P. Chry=
 2: ftufá náuczyli wiárę kazał y vczył. Tego Miá
 3: ftá wiárę chwalił y wyfławiał/ o tym Mieś=
 4: cie piſze ś. **Irenæus** Apoštołow Bożych dyſcypuł/
 5: iż przy nim wſzytká zbáwienna náuká/ y podá=
 6: nie Apoštołkie zoſtáło. Temu Miáftu/ powiá=
 7: da **Tertullianus**, wſzytkę zdrową náukę ze krwią
 8: włáfną zaráz Apoštołowie święci wylali. Do

- 9: tego Miáftá/ piŕze Cypryan S./ przyŕtępu
- 10: nie mogła mieć/ po Apoŕtolŕkiej náuce żadna
- 11: niewiára. O tym Mieŕcie Hieronym y Am=
- 12: broży ŕwięci Doktorowie piŕzà/ iŕ ták zàwŕze
- 13: mocno y ftáteczno oycow y vczyćielow ŕwych
- 14: Apoŕtołow náukę y podánia trzymáło/ iŕ kie=
- 15: dykolwiek iedno Rzymŕkà wiaré pomieniono/
- 16: nie infzà rozumiano/ iedno powŕzechnà/ zdro=
- 17: wà/ chrzeŕcijánŕkà wiaré. O tymŕze Mieŕcie
- 18: [Theodoretus](#) wielki Doktor tych ŕłow vzywa/ iŕ
- 19: żadnego nigdy kácerŕkiego ŕmrodu nie vznáło/
- 20: y żaden nigdy ná tey ŕtolicy nie ŕiedział/ który=
- 21: by ináczey od przodkow ŕwych vczył y rozu=
- 22: miał/ y owŕzem Apoŕtolŕkiego Duchá/ y tey łá=
- 23: ŕki Boŕzey/ ktorey byli pełni/ nieodmiennà/ y nie
- 24: vŕzpoconà dochowáli. O tym Mieŕcie wielki
- 25: on ŕ. Doktor Auguŕtyn piŕze/ iŕ w nim zàwŕze

trwáło

strona: 191

191.

o Miłóŕciwym Lećie.

- 1: trwáło Klięŕtwo álbo zwierzchnoŕ Apoŕtol
- 2: ŕkiej ŕtolice O tym tákŕze [Landfrancus](#), iŕ za=
- 3: den nigdy koŕcioł po ŕwiećie/ iáko ten Rzym=
- 4: ŕki ták cály nie był záchowány/ od wŕzelákiego
- 5: plugáŕtwá kácerŕkiego. O tymŕze Biernat ŕ./
- 6: iŕ wŕzyŕtkie ŕprawy wierze chrzeŕcijánŕkiej na=
- 7: leŕzàce/ zàraz od czáŕow Apoŕtolŕkich/ przed tą
- 8: ŕtolicà przekládáne/ y tàm kończone były/ dla te
- 9: go iŕ zàwŕze rozumiano/ ŕe ŕię tàm nayrychley

- 10: zádáne wierze chrześcijánłkiey rány poleczyć
- 11: mogły/ gdzie wiára dobra żadney klęłki/ áni v=
- 12: łzczerbienia nigdy nie ćierpiála. Toć iełt tá Ca=
- 13: thedra vnitatis, extra quam nulla potest ełfe lux veritatis, fed
- 14: fedes vanitatis et impietatis: á iáko Dawid ś. prorok
- 15: piłze: Cathedra pełtilentiae, via peccatorum, coⁿfiliuimpioru^m,
- 16: lubo kto z Lutrem/ lubo z Confesłyą Augłzpur=
- 17: łką/ lubo z Noreberłką/ lubo z Kálwinem/ lu=
- 18: bo z Anábąptyłty/ lubo z Trydeıłty/ lubo z Wo
- 19: łą/ lubo z Brogiem trzyma/ in cathedra pełtilentiae
- 20: łiedzi/ per viam peccatoru^m chodzi/ confiliu^mimpiorum ná=
- 21: łłáduie. O czym tełz niekiedy I. M. X. Kárdy
- 22: náł cudnie powiedziáł: Lutherıłtæ, Caluiniłtæ, Tridei-
- 23: łtæ, Anabaptıłtæ, ficut ille fic et ifte omnes Chriftu^mnegaueru^{nt}:
- 24: Bo iáko temu co z łodki wypadłzy vtonáł/ má=
- 25: ło ná tym iełli ná łzerokim łązeniu álbo ná páł=

cu wodá

strona: 192

192.

Liłt z Rzymu o
Miłosłiwym Lećie.

- 1: cu wodá nád nim łtoi/ poniewáłz iułz nie żyw:
- 2: táłke y ći co z łodki kołciolá Bołego wypadli/
- 3: lubo ná pirwłzym łtopniu/ lubo ná wtorym ál=
- 4: bo ná dzieiłąnym łzczełbu blułznierłtwá łtánęli/
- 5: zbáwieni być żadną miárą nie mogá: ktorym
- 6: rácz Pánie Bołe dáć vpámiętánie/ áby łię przy
- 7: kłádem W. M. mego Mćiwego Páná/ iáko
- 8: zacnego miedzy łwieckimi Senatory/ karáli/

- 9: vt quem fecuti funt peccantem, imitentur pœnitentem, et aper-
- 10: tẽ Chriftum confitentem, vt et eos Chriftus confiteatur coram
- 11: Patre fuo qui in cœlis est, ktorego ia teź tu chociaź nie
- 12: godny profić będe/ áby W. M. mego Mćiwe=
- 13: go Páná w dobrym zdrowiu ná długie czáfy
- 14: chowác raczył: y W. M. mego Mćiwego Pá
- 15: ná przedfięwzięcie/ ták dla záchowania wiáry
- 16: ś. powfzechney chrześcijánfkiey/ iáko y dla zá=
- 17: trzymánia zgody/ miłości/ pokoiu/ w oyczyźnie
- 18: nászey mnożyć y błogofłáwić raczył. A z tym
- 19: fię łáfce W. M. mego Mćiwego Páná vniże=
- 20: nie zálecam. Datum Romæ w dzień Bożego
- 21: ciála/ Anno Iubilei 1575. [grafika](#)
- 22: #W POznánium/ w Drukárniey Ianá
- 23: Wolrhabá/ Roku P. 1585.